

T.C.

Kastamonu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlköğretim Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ AKADEMİK
BAŞARI VE UTANGAÇLIK DÜZEYLERİNE ETKİ EDEN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ
(KASTAMONU ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Özkan KAHVECİ

KASTAMONU

Mart-2015

T.C.
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ AKADEMİK
BAŞARI VE UTANGAÇLIK DÜZEYLERİNE ETKİ EDEN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ
(KASTAMONU ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Özkan KAHVECİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

KASTAMONU
Mart-2015

TEZ ONAY SAYFASI

Özkan KAHVECİ tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Akademik Başarı ve Utangaçlık Düzeylerine Etki Eden Çeşitli Değişkenlerin İncelenmesi (Kastamonu Örneği)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/çokluğu ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doç.Dr. Duran AYDINÖZÜ

Jüri Üyeleri :

Doç.Dr. Duran AYDINÖZÜ
Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

Doç.Dr. Mehmet Serhat YILMAZ
Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Doç.Dr. Kadir KARATEKİN
Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

20/03/2015

Doç.Dr. Duran AYDINÖZÜ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının üniversite eğitimi süresince başarılarını etkileyen faktörleri belirlemek, utangaçlık düzeylerini tespit etmek, yüz yüze görüşmeler yaparak öğretmen adaylarının utangaçlıkla ilgili duygu, düşünce ve davranışlarının ortaya konulması hedeflenmiştir.

Öncelikle bu araştırmanın hazırlanmasında araştırma süresince desteğini ve katkılarını gördüğüm yardımını ve hoşgörüsünü hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ' ne sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim süresince ne zaman yardım istesem hiç düşünmeden yardım eden hocam Prof. Dr. B. Ünal İBRET'e teşekkür ederim.

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan anket formunu dolduran Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarımıza canı gönülden teşekkür ederim. Ayrıca bu araştırmaya katkı sağlayan Doç. Dr. Kadir KARATEKİN'e, Doç. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ'a, Yrd. Doç. Dr. Murat PEKTAŞ'a, Yrd.Doç. Dr. Sibel OĞUZ'a, Psikolog Ömer ERDOĞAN'a, Sayın Hayati AKMEHMETOĞLU'na, Sayın Merve YAVUZ'a, çok kıymetli arkadaşım Osman YAVUZ'a manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen her zaman yanımda olan biricik eşime ve çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Mart 2015, Kastamonu

Özkan KAHVECİ

ÖZET

Bu araştırmada; Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının akademik başarı ve utangaçlık düzeylerine etki eden çeşitli değişkenler araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2013 – 2014 Eğitim Öğretim yılı I. kanat döneminde Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde 1-2-3. ve 4. sınıfta okuyan araştırmaya gönüllü olarak katılan 329 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarına iki bölümden oluşan ölçek uygulanmıştır. Ölçeğin ilk bölümü, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, ikinci bölümünü ise ilk kez Cheek (1990) tarafından geliştirilen 13 maddelik “Shyness Scale”in “Güngör (2001)” tarafından Türkçe’ye uyarlama ve geliştirme çalışmaları yapılan 20 maddelik “Utangaçlık Ölçeği (UÖ)” oluşturmaktadır. Ayrıca utangaçlığın nedenlerini, akademik ve iş başarısına etkilerini belirleyebilmek için utangaç ve atılgan 35 öğretmen adayı ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Çalışma sonucunda, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin akademik not ortalamasının; cinsiyete, öğrencilerin üniversite öğrenimleri boyunca kaldıkları yere göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin babalarının çalışma durumuna, üniversite masraflarının karşılanma durumuna, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme nedenlerine ve öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılma durumlarına göre utangaçlık düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir. Utangaçlık düzeyinin akademik not ortalamasına etkisi görülmemiş iken; öğrencilerle yüz yüze görüşmeler sonucu yapılan değerlendirmede utangaçlık düzeyinin akademik başarıyı ve iş başarısını etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları, Akademik Başarı, Utangaçlık

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify various factors which affect the success and shyness levels of social sciences teacher candidates. The study includes 329 students who were in their 1st, 2nd, 3rd and 4th years at the department of teaching social sciences in the first semester of 2013-2014 academic year at the education faculty of Kastamonu University .

One scale which consists of two parts has been applied to social sciences teacher candidates. In the first part of the scale there is a Personal Information Form prepared by the researcher and the second part involves a 20-article Shyness Scale (SS) 13 articles of which were developed for the first time by Cheek (1990) and then adapted and improved into Turkish by “Güngör (2001). Moreover, 35 shy and extrovert teacher candidates have been interviewed face to face in order to identify the reasons of shyness and its effects to academic and career success.

At the end of the study, it has been found that the academic grade point average of the students of Teaching Social Sciences shows considerable changes in terms of gender and where they live during their study years. Students’ shyness levels are different in connection with their fathers’ occupation status and how well their university expenses are met. According to the study, other factors affecting students’ shyness levels are their reasons why they chose to study Teaching Social Sciences and whether they take part in social activities. While no relationship between shyness level and academic grade point average has been found in the study, the assessment of the interviews held with students with a low and high levels of shyness has showed that the shyness level affects academic and career success.

Keywords: Social Sciences, Social Sciences Teacher Candidates, Academic Success, Shyness

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı	3
1.3.Problem Cümlesi.....	3
1.4.Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
1.5.Araştırmanın Önemi.....	4
1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.7.Tanımlar	5
II. BÖLÜM.....	6
KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1.Sosyal Bilgiler Kavramı.....	6
2.1.1.Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Kapsamı	6
2.1.2.Sosyal Bilgilerin Önemi	7
2.1.3.Sosyal Bilgiler ve Utangaçlık	7
2.2.Utangaçlık İle İlgili Kuramsal Görüşler.....	11
2.2.1.Utangaçlığın Tanımı	11
2.2.2.Utangaçlığın Belirtileri.....	13
2.2.3.Utangaçlığın Nedenleri	14
2.2.4.Utangaçlık Türleri	19
2.2.5.Utangaçlığın Olumlu ve Olumsuz Yönleri	19
2.2.6.Utangaç Kişilerin Özellikleri	21
2.2.7.Utangaçlıkla Baş Etme Yolları.....	25
2.3.Utangaçlık İle İlgili Yapılan Araştırmalar	28
2.4.Utangaçlık ve Akademik Başarı.....	35
III. BÖLÜM	36
YÖNTEM.....	36

3.1. Araştırma Modeli	36
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	36
3.3. Veri Toplama Aracı.....	38
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	40
IV. BÖLÜM	41
BULGULAR ve YORUM	41
4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	41
4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	71
V.BÖLÜM	90
SONUÇ VE ÖNERİLER	90
5.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	90
5.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	94
5.3.Öneriler	99
KAYNAKÇA	100
EKLER	109
Ek-1:Kişisel bilgi formu.....	109
Ek-2:Utangaçlık Ölçeği.....	112
Ek-3:Görüşme Formu	113
Ek-4:Ölçek Kullanım İzni	115
Ek-5:Araştırma İzin Belgesi.....	116
Ek-6:Özgeçmiş.....	117

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Utangaçlığın Belirtileri.....	14
Tablo 2. Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	37
Tablo 3. Çalışma Grubunun Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı.....	37
Tablo 4. Çalışma Grubunun Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	37
Tablo 5. Çalışma Grubunun Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	37
Tablo 6. Çalışma Grubunun Mezun Olduğu Lise Türüne Göre Dağılımı.....	38
Tablo 7. Görüşme Yapılan Çalışma Grubunun Cinsiyete ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı.....	38
Tablo 8. Yıl Sonu Ağırlıklı Notlarının Kodlarını Gösteren Tablo.....	39
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerinin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	41
Tablo 9.1. Sınıf Düzeyinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Betimsel Veriler.....	42
Tablo 10. Cinsiyetin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamasına Etkisine İlişkin t-Testi Sonuçları.....	42
Tablo 11. Anne-Baba Yaşam Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	43
Tablo 11.1. Anne-Baba Yaşam Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Betimsel Veriler.....	44
Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türlerinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	44
Tablo 12.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Türlerinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Betimsel Veriler.....	45

Tablo 13. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	46
Tablo 13.1. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Betimsel Veriler.....	47
Tablo 14. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	47
Tablo 14.1. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel Veriler.....	48
Tablo 15. Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	49
Tablo 15.1. Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısına İlişkin Betimsel Veriler.....	50
Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Kardeş Sayılarının Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi	51
Tablo 16.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Kardeş Sayısına İlişkin Betimsel Veriler.....	52
Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Ailede Kaçınıcı Kardeş Olduklarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	53
Tablo 17.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Ailede Kaçınıcı Kardeş Olduklarına İlişkin Betimsel Veriler	54
Tablo 18. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumunun Çocuklarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	55
Tablo 18.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna İlişkin Betimsel Veriler.....	55

Tablo 19. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumunun Çocuklarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	56
Tablo 19.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumuna İlişkin Betimsel Veriler.....	57
Tablo 20. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin tek Yönlü Varyans Analizi.....	57
Tablo 20.1.Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Toplam Gelirlerine İlişkin Betimsel Veriler.....	58
Tablo 21.Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Herhangi Bir İşte Çalışma Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin t-Testi Sonuçları.....	59
Tablo 21.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Herhangi Bir İşte Çalışma Durumuna İlişkin Betimsel Veriler.....	59
Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Masraflarının Karşılama Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	60
Tablo 22.1.Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Masraflarının Karşılmasına İlişkin Betimsel Veriler.....	61
Tablo 23.Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Öğrenimleri Boyunca Kaldıkları Yerlerin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	61
Tablo 23.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Öğrenimleri Boyunca Kaldıkları Yerlere İlişkin Betimsel Veriler.....	62

Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yerlerin Nüfusunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi	63
Tablo 24.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yerlerin Nüfusuna İlişkin Betimsel Veriler.....	64
Tablo 25.Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sağlık Güvencesinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	64
Tablo 25.1.Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sağlık Güvencesine İlişkin Betimsel Veriler.....	65
Tablo 26. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Sıralarının Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	66
Tablo 26.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Sırasına İlişkin Betimsel Veriler.....	67
Tablo 27. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Nedenlerinin Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	67
Tablo 27.1.Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Betimsel Veriler.....	68
Tablo 28.Öğrencilerin Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumlarının Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin t- Testi Sonuçları.....	69
Tablo 28.1. Öğrencilerin Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumlarına İlişkin Betimsel Veriler.....	69

Tablo 29. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Utangaçlık Düzeyi ile Akademik Başarı Notları Arasındaki İlişki.....	70
Tablo 29.1. Öğrencilerin Akademik Başarı Notlarına İlişkin Betimsel Veriler.....	70
Tablo 30. Utangaç Olan Öğrencilerin Sorumluluk Alma İle İlgili Görüşleri.....	71
Tablo 30.1. Utangaç Olmayan Öğrencilerin Sorumluluk Alma İle İlgili Görüşleri...	72
Tablo 31. Utangaç Olan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Sosyal Etkileri.....	73
Tablo 31.1. Utangaç Olmayan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Sosyal Etkileri.....	75
Tablo 32. Utangaç Olan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Fiziksel Etkileri.....	76
Tablo 32.1. Utangaç Olmayan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Fiziksel Etkileri.....	77
Tablo 33. Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlığın Okul Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri.....	77
Tablo 33.1. Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlığın Okul Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri.....	79
Tablo 34. Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlığın İş Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri.....	80
Tablo 34.1. Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlığın İş Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri.....	82
Tablo 35. Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlığın Sebepleri İle İlgili Görüşleri.....	83
Tablo 35.1. Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlığın Sebepler İle İlgili Görüşleri.....	85
Tablo 36. Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlıkla Başa Çıkma Yolları İle İlgili Görüşleri.....	87
Tablo 36.1. Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlıkla Başa Çıkma Yolları İle İlgili Görüşleri.....	88

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt: Aktaran

E: Erkek

f: Varyans Değeri

K: Kız

KT: Kareler Toplamı

KO: Kareler Ortalaması

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

N: Kişi Sayısı

p: Anlamlılık Değeri

S: Standart Sapma

sd: Serbestlik Derecesi

SPSS: İstatistiksel Analize Yönelik Bilgisayar Programı (Statistical Package for the Social Sciences)

t: T Değeri (t-Testi Değeri)

UÖ: Utangaçlık ölçeği

vb: ve benzeri

\bar{x} : Aritmetik Ortalama

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Bireyler yaşamları boyunca başarılı olmak için mücadele ederler. Kimileri toplumsal ilişkiler gerektiren mesleklerde daha kolay başarı elde ederken, kimileri de çok çalışmalarına rağmen başarılarını iş hayatlarına yansıtamazlar. Yine aynı şekilde bazı bireyler rahat ve kendine güvenerek bir takım sosyal ilişkilerin içerisine girerek ilgiyi üzerlerinde toplarken, bazı bireyler de bir takım sosyal ilişkiler içerisinde yer almakta zorlanırlar.

Jones, Smith ve Briggs (1986)'e göre kişiler arası ilişkileri etkileyen önemli faktörlerden birisi de başkalarının bulunduğu ortamda yaşanan tedirginlik ve kısıtlanma duygusu olarak tanımlanabilecek olan "utangaçlık", tır (Akt: Yüksel, 2002: 38). Utangaçlıkla ilgili olarak net bir tanım bulunmamakla beraber utangaçlığın; sosyal ilişkileri güçleştiren bir duygu olarak nitelendirildiği söylenebilmektedir. Türkçapar (1996), utangaçlığı yeni tanıdığı veya tanımadığı insanlar karşısında tedirgin ve çekingen tavır almak olarak tanımlamaktadır. Utangaç bireylerin toplum içerisinde küçümsenemeyecek kadar çok olması, utangaçlığın bireyin yaşamındaki etkisi, araştırmacıların utangaçlık üzerine yoğunlaşmalarına neden olmuştur. Utangaçlık her kültürde benzer şekilde yaşanan bir duygudur. Bu duygu sınırlı sayıdaki sosyal ortamlarda yaşanmış ve günlük yaşantımızda bizi baş etmekte zorlanacağımız durumlara düşürmediyse sorun teşkil etmez. Ancak utangaçlık kişinin yaşantısını engelleyecek ve onun yaşam kalitesini düşürecek düzeyde yoğun bir şekilde yaşanıyorsa bir problem oluşturur. Utangaçlık insanlara hükmeder ve buldukları iş, okul veya sosyal ortamlarında kişileri olumsuz etkiler. Bu durum onların iletişime geçmek yerine ilişkiden uzaklaşmalarına, geri adım atmalarına neden olur. Bu duyguyla karşılaştığımızda çoğu kişi kendini korumak için çeşitli yollara başvurur. Kimi yalnız başına kalır, kimi içine kapanır ya da tamamen içinde bulunduğu ortamdan kurtulmaya çalışır.

Mesleğinde başarılı öğretmen adaylarının yetişmesi başarıyı etkileyen faktörlerin tespit edilmesiyle mümkündür. Öğretmenlik sosyal ilişki gerektiren mesleklerin başında

gelir. Özellikle Sosyal Bilgiler öğretmenleri branşları gereği seminer, konferans verme gibi kişiler arası ilişki gerektiren görevlerle diğer branş öğretmenlerine göre daha çok karşı karşıya kalırlar. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin utangaçlık düzeyleri toplumsal bir meslek olan öğretmenlik mesleğini etkileyen önemli bir faktördür. Utangaç olmayan bir Sosyal Bilgiler öğretmenin toplumsal ve kişiler arası ilişkilerinin kuvvetli olması öğrencilerinin de toplumsallaşmasına katkı sağlar. Sosyal ilişkilerin başlatılması ve sürdürülmesinde öğretmen tutumları öğrencileri etkilemektedir. Kendine güvenen, benlik saygısı yüksek bireyler meslek yaşamlarında başarı olmakla birlikte yetiştirecekleri öğrencilerin de özgüveni yüksek, olumlu benlik algısına sahip bireylerin yetişmesine de uygun ortamlar sağlar. Öğretmeniyle ilişkileri kuvvetli olan bir öğrencinin de kendine güveni artar ve öğrenci Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu tutum sergiler. Böylece öğrencinin akademik başarılarında da bir artma gözlemlenir. Utangaç olmayan bir öğretmenin öğrencilerinin yanında, okul idaresiyle ve velileriyle de iletişimi kuvvetlidir. Bu öğretmen, öğretmen, veli ve öğrenci iletişimini kurmada daha başarılı; toplumsal sorunları çözmede, iletişimi başlatma, sürdürme ve sonlandırmada etkin bireylerdir.

Yaşamın her alanında olduğu gibi sağlıklı ilişkilerin sürdürülmesinde kişilerin duygu ve düşüncelerini karşı tarafa yansıtmaları önemli yer tutar. Ancak utangaçlık düzeyi yüksek olan bireyler bu konuda kendilerini ifade edebilmede yetersiz kalmaktadırlar. Sorumluluklarını yerine getirmede ve sorumluluk almada geri planda kalırlar. Yaşanabilecek olumsuz durumlarda haklarını savunmada ve hakkını aramada pasif davranışlar gösterirler. Bu da toplumsal yaşam içerisinde kendilerini ifade edememelerine, meslek yaşamlarında başarılı, etkin ve verimli olamamalarına neden olur. Ayrıca bu bireyler, meslek yaşamında yaşayacakları olumsuz deneyimler sonucu yaşam kalitelerinde de düşüşler yaşayarak mutsuz bireyler olabilirler.

Utangaçlık düzeyi yüksek olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri okul ortamlarında da çeşitli problem durumlarıyla karşılaşabilirler. Bu öğretmenler iş arkadaşları, okul idaresi, öğrenciler ve velilerle karşılaştığı problemleri çözmede, kendilerini ifade edemedikleri için zor durumda kalırlar. Bu öğretmenlerin sahip oldukları nitelikler başarılı ve etkili çalışmalar yapmalarına engel olabilir. Bu durum mesleki başarılarını düşürebileceği gibi kişilik yapılarına da olumsuz etkilerde bulunur. Kendilerine olan güven duygularını yaşadıkları olumsuz sonuçlanan her bir deneyim sonucunda tekrar tekrar kaybederek zamanla çeşitli ortamlara girme konusunda daha da çekingen davranışlar gösterebilirler.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının akademik başarı ve utangaçlık düzeylerine etki eden çeşitli değişkenlerin etkisini incelemek ve yüz yüze görüşme yaparak öğretmen adaylarının utangaçlıkla ilgili duygu, düşünce ve davranışlarını ortaya koymaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının akademik başarı ve utangaçlık düzeylerine çeşitli değişkenlerin etkisi nedir?

1.4. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının

A- Sınıf düzeyleri,

B- Cinsiyetleri,

C- Anne ve baba yaşam durumu,

D- Mezun olunan lise türü,

E- Anne eğitim durumu,

F- Baba eğitim durumu,

G- Ailedeki birey sayısı,

H- Kardeş sayısı,

I- Kaçınıcı kardeş olma durumu,

İ- Anne çalışma durumu,

J- Baba çalışma durumu,

K- Ailenin aylık gelir durumu,

L- Şu an herhangi bir işte çalışma durumu,

M- Üniversite masraflarını karşılama durumu,

N- Öğrenim boyunca kaldıkları yer durumu,

O- Ailenin yaşadığı yer durumu,

Ö- Sağlık güvencesi durumu,

P- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği tercih sırası,

R- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği tercih etmedeki etken durumu,

S- Sosyal Faaliyetlere katılma durumu ile utangaçlık ve başarı notları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Ş- Utangaçlık düzeyi ile akademik başarı arasında ilişki var mıdır?

2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaçlık puanı yüksek ve düşük olan öğrencilerin utangaçlık hakkında görüşleri nelerdir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Toplumsal bir meslek olan öğretmenlik mesleğini en iyi şekilde yerine getirmek amacıyla Eğitim Fakültelerinde yetişen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının başarılarını etkileyen faktörlerin ortaya konulması büyük önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının utangaçlık düzeyleri kişiler arası ilişki gerektiren öğretmenlik mesleğini etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Utangaçlık düzeyi yüksek bir öğretmen adayının, toplumsal bir meslek olan öğretmenlik mesleğini tam olarak yerine getirebilmesi için kişiler arası ilişkileri etkileyen bu sorundan öncelikle kurtulması gerekir. Bunun için de utangaçlığın sebeplerini, etkilerini, başa çıkma yollarını bilmeye gereksinimi vardır.

Öğretmen yetiştiren kurumların da başarılı öğretmenler yetiştirebilmeleri için öğretmen adaylarını iyi tanıyarak, onların başarısını etkileyen faktörleri tespit ederek gerekli önlemleri alması gerekmektedir. Okul yönetimleri de utangaçlık düzeyi yüksek olan, iletişim kurmakta zorlanan, kalabalığa girmekten çekinen, kolay arkadaşlık kuramayan utangaç öğretmenlerin sorunlarını tespit ederek bu gibi sorunların üstesinden gelmelerine yardımcı olmak amacıyla çeşitli sosyal aktiviteler düzenlemeleri büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının utangaçlık düzeylerinin ve akademik başarı notlarının çeşitli değişkenlere bağlı olarak incelenmesi ve utangaçlık düzeyi ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin ortaya konulması sağlanacaktır. Utangaçlık düzeyi yüksek ve düşük öğretmen adayları ile yüz yüze görüşme yapılarak onların utangaçlıkla ilgili görüşleri ortaya konulacaktır. Ayrıca bu çalışma sonucunda kuramsal açıklamaların test edilmesi sağlanacaktır. Yapılmış olan bu çalışmanın hem bu konudaki daha önce yapılmış çalışmalara ve bu alanda çalışan uzmanlara katkı getireceği hem de daha sonra utangaçlıkla ilgili yeni çalışmaları teşvik edeceği umulmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde 1- 2- 3. ve 4. sınıfta okuyan 329 öğrenci ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Utangaçlık: Henderson ve Zimbardo (1998) utangaçlığı, kişiler arası ortamlarda yaşanan huzursuzluk ve bu ortamlardan kaçınma durumu olarak tanımlamışlardır.

Sosyal Bilgiler: “Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerikli, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı” olarak tanımlanır (Tahiroğlu, 2006:7).

Sosyal Bilgiler Öğretmeni: İlköğretim okullarının 6-8’inci sınıflarında bir (Sosyal Bilgiler dersi) veya bir grup (Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük) dersi okutan öğretmen (Koçak, 2002, s. 140).

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal Bilgiler eğitim alanının ortaya çıkardığı bir kavramdır. Bu disiplinler arası alanın amacı Sosyal Bilimler alanındaki kuramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içinde ele alınarak bireyin toplum içinde geliştirilmesi ve yetiştirilmesidir. Öğretim amacıyla Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerden seçilmiş ve basitleştirilerek düzenlenmiş konulardır (Polat, 2006: 15).

2.1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Kapsamı

Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Kurtulgan ve Köstüklü, 2010).

Sosyal Bilgiler; hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2012: 4).

Bugün Sosyal Bilgilerin üzerinde herkesin anlaştığı ortak bir tanımı yoktur. Ancak, tanımların ortak noktalarını incelediğimizde şu noktalar ortaya çıkmaktadır.

- Sosyal Bilgilerin temel amacı vatandaşlık eğitimidir.
- Vatandaşlık eğitimi dört önemli ve zorunlu boyutu kapsamaktadır.

Bunlar bilgi, bilgi işleme becerileri, demokratik değer ve inançlar ve sosyal katılım becerileridir.

• Sosyal Bilgilerin bilgi temelini Sosyal Bilimler ve insanla ilgili tüm bilgiler oluşturmaktadır. Bu bilgiler insanların tarihsel boyutta diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerinin bilgisidir (Doğanay, 2008:80).

2.1.2. Sosyal Bilgilerin Önemi

Sosyal Bilgiler, her bireyin gücünü en iyi geliştirecek yaşantılara imkân hazırlayarak kendini tanımasına katkıda bulunur. Bağımsızlık, işbirliği ve kültürün düşünme, inanç ve davranma üzerindeki etkileri gibi insan ilişkilerini kavramak için gerekli olan kavram ve genellemelerin oluşturulması ve geliştirilmesi sosyal bilgiler ile sağlanabilir. Sosyal Bilgiler insanın sınırsız isteklerini karşılamak için sınırlı kaynakları kullanmasına ilişkin kavram, beceri ve tutumları geliştirecek türde yaşantılar hazırlayarak onun ekonomik yeterlilik kazanmasına yardım eder ve vatandaşlık sorumluluğuna büyük önem verir (Akgül, 2006: 31).

Sosyal Bilgiler her şeyden önce insanın özellikle toplumsal hayata etkin bir biçimde uyumunu sağlayan bir derstir. Bu bakımdan bu ders, çocuğa verilen eğitim kavramı içinde adeta bir öz niteliğinde önemli yer tutar. Çocuğun çevresindeki tabiatı, insanları, kuruluşları bilinçli olarak tanıması, bunların birbirleri ile olan ilişkilerine dikkat etmesi ve kendi davranışlarını da bunları dikkate alarak düzenlemesi Sosyal Bilgiler dersinin gereği gibi öğretilmesi ile gerçekleşebilir. Sosyal Bilgiler çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla yakından ilgilidir. Bu nedenle çocuk bu derste özellikle içinde bulunduğu toplumsal hayatını, geçmişini, bugünü ve geleceğini yakından tanıyacaktır. Bu yönden sosyal bir varlık olan çocuklarımızın, yurdumuzun ve milletimizin geçmişini iyi bilen ve geleceğe kolaylıkla intiba edebilen ahlakça iyi bir insan, iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesinde Sosyal Bilgiler dersinin yeri ve önemi çok büyüktür (Akmehmetoğlu, 2014: 8-9).

Sosyal Bilgiler dersi aynı zamanda öğrencilerde diğer insanlara değer gösterme, empati geliştirme, farklı yaşam biçimleri ve kültüre sahip bireylere saygı ve hoşgörü becerilerinin de gelişimine katkıda bulunur. Ayrıca öğrencilerin ekonomi, kültür ve devlet gibi insan sistemleri ile ilgili fikir üretmelerine, problem çözme ve eleştirel düşüncelerine, insanların nasıl iletişim kurduklarını anlamalarına ve gelecek bilincini oluşturmalarına katkı sağlar (Gömlüksiz ve Cüro, 2010: 248).

2.1.3. Sosyal Bilgiler ve Utangaçlık

İnsanın toplumsal ve fiziksel çevresiyle etkileşimini zaman süreci içinde ele alan Sosyal Bilgiler, ilköğretim programı içinde önemli bir yere sahiptir. Demokratik sürece aktif katılıma odaklı bir vatandaşlık anlayışını temel amaç olarak hedefleyen Sosyal Bilgiler, çocuğun toplumsallaşmasına önemli katkılar yapar (Doğanay, 2008:78).

MEB (2005), “Sosyal Bilgiler bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” şeklinde tanımlandığı görülmektedir.

Sosyal Bilgiler utangaç bireylerin toplumsallaşmasına önemli katkı sunar. Sosyal Bilgiler öğretim programının genel amaçları incelendiğinde Sosyal Bilgilerde öğrenciler;

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.

2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.

3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.

4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.

5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.

7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.

9.Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.

10.Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

11.Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

12.Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretimde bilimsel ahlâkı gözetir.

13.Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.

14.Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.

15.İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16.Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17.İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB,2005).Utangaç yapıları öğrenciler bu genel amaçları doğrultusunda sosyal bir kişilik kazanarak toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlar.

Sosyal Bilgiler dersi kendine özgü programıyla öğrencilerde;

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi

7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi (MEB,2005) gibi becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.

Utangaç yapılı öğrencilerde özellikle iletişim, girişimcilik ve sosyal katılım becerisi kazandırılması daha zor gerçekleşmektedir. Bu becerilerin geliştirilmesinde Sosyal Bilgiler önemli görevler üstlenmiştir. Utangaç yapılı öğrencilere;

1. Kendisini, yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma,
2. Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma,
3. Bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma,
4. Farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma,
5. Sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme,
6. Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma,
7. Lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme, (MEB,2005) davranışlarını içeren sosyal katılım becerilerini kazandırmada Sosyal Bilgilerin katkısı büyüktür.

Sosyal Bilgiler utangaç öğrencilerde dayanışma, sorumluluk, özgüven, yardımlaşma, hoşgörü, sabır, sevgi, çalışkanlık, duyarlılık gibi değerler kazandırarak onları topluma hazırlar.

2.2. Utangaçlık İle İlgili Kuramsal Görüşler

2.2.1. Utangaçlığın Tanımı

İnsanların sosyal ilişkilerini, okul, aile, iş yaşantısını etkileyen ve kişide kaygı uyandıran son yıllarda üzerinde önemle durulan konulardan birisi utangaçlıktır. Araştırmacılar utangaçlıkla ilgili farklı tanımlamalar yapmışlardır. Türkçapar (1999) utangaçlığı; yeni veya tanımadığı insanlar karşısında tedirgin ve çekingen tavır alma olarak tanımlarken yine Jones, Briggs ve Smith (1986) utangaçlığı; başkalarının bulunduğu yerde yaşanan “tedirginlik ve kısıtlanma duygusu” olarak kabul etmektedirler.

Marks (1985), Hippocrates’in şüphe ve utangaçlık içinde, olan herhangi bir davranışta bulunurken ya da bireylerle iletişim kurarken hatalar yapacağı ve küçük düşürüleceği korkusu ile insanlarla bir araya gelmekten kaçınan ve sosyal ortamlara girmeyi istemeyen kişilerden söz ettiğini belirtmektedir (Akt: Esemeli, 1995).

Zimbardo (1977), utangaçlığın bireyden bireye değişebileceğini, incelendikçe utangaçlıkla ilgili farklı değişkenlerin ortaya çıkabileceğini ileri sürmüştür. Utangaçlığın sözlük karşılığı kolaylıkla ürken insandır. Utangaçlığı, güvensizlik ve çekingenlik nedeniyle sosyal ortamlarda bulunmakta güçlük yaşamak olarak tanımlayan Zimbardo, utangaçlık için tek bir tanımdan bahsedilemeyeceği ve utangaçlığın farklı insanlar için farklı anlamlara gelebileceğini ifade etmektedir.

Zimbardo (1979: 63), utangaçlığın yeni insanlarla tanışmayı, yeni arkadaşlıklar kurmayı güçleştirdiğini, kişiyi haklarını talep etmekten alıkoyarak fikirlerini ya da değer yargılarını ifade etmesini engellediğini, kişinin tepkilerine odaklanmasına neden olduğunu, net bir şekilde düşünmeyi ve etkili bir iletişimi güçleştirdiğini ifade etmektedir.

Crozier ve Birdsay (2003) utangaçlığı kişinin yeni durumlardan sakınması ve davranışsal olarak geri durması, Stevens (1997) ise utangaçlığı bireyin kendini başkalarının yanında huzursuz hissetmesi olarak tanımlamışlardır. Walsh’a (2002) göre utangaç olmak; başkalarının yanında rahat olamamak ve bu yüzden de iletişim kurmaktan kaçınmak, aşırı derecede içine kapanık ve tedbirli olmak, ihtiyatlı ve kuşkulu olmaktır.

Zolten ve Long (1997) utangaçlığı insanlardan ve sosyal durumlardan çekilme olarak, Gard (2000) ise utangaçlığı, özellikle dikkatlerin üzerine çekilebileceği (toplantılar vb.) veya değerlendirme yapılabileceği (konuşma yapma, is görüşmesi vb.) sosyal ortamlarda endişe duyma ve engellenme hissi olarak tanımlamaktadırlar. Hofman ve

Moscovitch (2004: 18,38,54) de, utangaçlığı sosyal anksiyete ve çekingen davranışı birleştiren bir kişilik özelliği olarak ele alır.

Crozier (2005) ve Scott (2006) utangaçlığı kişilik psikolojisi içinde tartışmaya yol açan bir konudur ve kadın için de erkek için de ortak bir sosyal problem olarak tanımlanmaktadır (Akt: Demirbaş, 2009:6).

Toplum önünde konuşma korkusundan çok daha farklı olan utangaçlık, kendine aşırı şekilde dikkat etme ve olumsuz düşüncelerin karışımından ortaya çıkar Kashef (2001).

İnsanlarla bir arada yaşamayı kolayca başaramayan kişiler “sıkılğan”, “utangaç”, “çekingen”, “ürkek”, “tutuk” ve “sosyal fobik” şeklinde sınıflandırılmaktadır (Bacanlı,1999). Bu kişiler için hangi sıfat kullanılırsa kullanılsın hepsinin temelinde utanma duygusu bulunmaktadır. İnsanlar yaşadıkları utanma duygularını gizleyerek genellikle kendi içlerinde yaşama eğilimindedirler. Bu açıdan bakıldığında utanma duygusunun, insan duygularının en gizlisi ve yoğunu olduğu söylenebilir (İşcan ve İşcan,1996); (Akt: Hasdemir, 2005).

Biemer (1983)’e göre, utangaçlık, sosyal durumlardan ya da insanlardan korkma alışkanlığıdır. Utangaç bir çocuk, korku yaratabilecek sosyal bir unsurla karşı karşıya kalırsa, güçlü bir tepki ortaya çıkar.

Carducci ve Weyer (2001:17) utangaçlığı üç boyutta kavramsallaştırmışlar ve utangaçlığın yaşandığı durumlarda bu üç bileşenin aynı anda ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Bu boyutları, sosyal ilişkilerde kaygı duymak gibi psikolojik boyut, sosyal ortamlardan kaçmak gibi davranışsal boyut, olumsuz kendilik değerlendirmesi gibi bilişsel boyut olarak tanımlayabiliriz.

Genel olarak, utangaçlık toplumdaki şeylerden korkmadır. Bu korku kendini üç şekilde belli eder; Utangaç düşünceler, Utangaç duygular, Utangaç davranışlar. Utangaçlıkla ilgili yapılmış tanımlar incelendiğinde, araştırmacıların utangaçlığın tanımı konusunda ortak bir noktada birleşemedikleri, utangaçlığın tanımının bireyden bireye değişebileceği görülmektedir. Ancak tüm tanımlar incelendiğinde utangaçlığın kişiler arası iletişim ve sosyal etkileşim ile ilgili olduğu ve bunları engellediği kabul edilmektedir (Yıldırım, 2006:7).

2.2.2. Utangaçlığın Belirtileri

Utangaçlığın günlük hayatta ortaya çıkan şekillerini Sousarinie (2000:58-59, Çeviren: Arısal) kendi halinden memnun olmama, başkalarına karşı güveninin çok az olması, saygınlığının duygusal karakterinin üzerine kurulu olması, dar bir sosyal hayat, mesleki aktivitenin düşük olması, acı ve kıskançlık, aşırı duygusallık, sürekli eleştiri, gizli üzüntüler, fayda getirmeyen kargaşalar, aşırı bencillik, iş yapmaktan korkmak, şüphecilikten dolayı toplumdan uzaklaşmak, iletişim zorluğu, faydasız yere sürekli özeleştiriye bulunmak, şartlara adapte olamamak, kararların yanlılığı olarak sıralamıştır.

Henderson ve Zimbardo (1998) utangaçlığın belirtilerini “bilişsel belirtiler,” “psikomotor belirtiler,” “fizyolojik belirtiler” ve “duygusal belirtiler” olarak gruplamışlardır. Utangaçlığın belirtileri Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Utangaçlığın Belirtileri (Henderson ve Zimbardo, 1998).

Psikomotor	Fizyolojik	Bilişsel	Duygusal
Geri çekilme ve edilgenlik	Hızlı kalp atışı	Kendisiyle, başkalarıyla ya da durumla ilgili olumsuz düşünceler geliştirme	Kendi farkındalığı ile ilgili acı çekme
Göz temasından kaçma	Ağız kuruluğu	Değerlendirilmekten korkma ve başkası tarafından aptal bulunma korkusu	Utangaç duyma
Korku duyulan ortamlardan kaçma	Soğuk terleme ya da titreme	Endişe ve mükemmeliyetçilik	Düşük özsaygı
Alçak sesle konuşma	Karın ağrıları	Sosyal etkileşimler sonrasında kendi kendini suçlaması	Üzgün olma hali
Vücut hareketinin ya da ifadesinin çok az olması ya da abartılı biçimde gülme	Baş dönmesi ya da baygınlık hissetme	Kendisinin zayıf başkalarının güçlü olduğuna dair olumsuz inançlar geliştirmesi	Yalnızlık
Konuşma akıcılığında bozukluk	Kendisini ya da durumunu gerçek dışı hissetmesi	Ben yetersiz ve etkileyici değilim düşüncesi	Depresyon
Konuşma akıcılığında bozukluk	Kontrolü kaybetme, delirme yada kalp krizi geçirme korkusu	Sosyal ortamlara dair yanlış inançları	Kaygı

2.2.3. Utangaçlığın Nedenleri

Utangaçlığın kaynağı konusunda birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalara göre utangaçlık güçlü bir genetik yapıyla ilgiliyken en az bunun kadar çevresel faktörlerle de ilgilidir. Hyson ve Trieste (1987) de utangaçlığın kalıtım yönü üzerinde

durarak bazı çocukların utangaçlığa yatkın olduklarını ve bu çocukların yeni sosyal yaşantılarda utangaç davranma eğilimlerinin doğal olarak daha yüksek olduğunu ileri sürmüşlerdir. Çocukların kültürel geçmişlerinden ve ailelerinden model alarak utangaçlığı öğrenebileceklerini, bazı ailelerinin çocuklarını utangaç olarak etiketleyerek çocukların utangaçlığını pekiştirdiklerini kabul etmekle birlikte utangaçlığa yatkın olmanın temelinde kalıtımın bulunduğunu savunmaktadırlar.

Plomin ve Rowe (1977) Kalıtsal özelliklerin kişisel özelliklere nazaran utangaçlığa daha büyük katkı sağladığı üzerinde durmaktadırlar.

Doğuştan getirilen özelliklerin utangaçlık üzerine etkisinin araştırıldığı önde gelen araştırmalardan biri de, Kağan ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Kağan vd.,1991; Kağan ve Snidman, 1999). Kağan ve arkadaşları utangaçlığın kalıtsal bir özellik olduğunu araştırmak için yeni doğanlar üzerine yapılan bir çalışmada araştırmaya katılan sıkıntı yaratan beklenmedik bir uyararla karşılaşan 462 tane on altı haftalık bebeğin %20' sinin erken çocukluk dönemlerinde sessiz ve endişeli bireylere dönüştükleri gözlemlenmişlerdir. Araştırmaya göre, 14 yaşına kadar gelen ergenlerin büyük bir çoğunluğunun erken çocukluk yıllarında bile çekingen oldukları ifade edilmiştir.

Gard (2000) ise bireylerin arkadaşlarının önünde mahcup duruma düşme yaşantılarından sonra sosyal durumlarda endişeli hale geldiklerini ve bunun da utangaçlığın sonradan öğrenilmiş olabileceğinin bir göstergesi olduğunu ileri sürmüştür.

Carducci ve Zimbardo (1995) ise utangaçlığın kalıtım yönünü yadsımakla beraber ileriki yaşlarda utangaç insanların sayısının artmasının nedeni olarak utangaçlığın sonradan öğrenilmiş olmasını göstermektedirler. Modern davranışçılar utangaçlığın sosyal olaylara yönelik öğrenilmiş fobik tepki olduğunu ifade ederler. Bu öğrenme, şu şekilde gerçekleşir (Zimbardo, 1977):

1. Diğer insanlarla etkili bir şekilde iletişim kurmada gerekli sosyal becerilerin öğrenilmeyişi,
2. Geçmişte yaşanan bazı olumsuz yaşantılar veya örnek aldığı birisinin yaşadığı olumsuz yaşantıyı görmek,
3. Bireyin kendi yetersizliğini pekiştirmiş olması ve kendisi için “Ben utangacım, hak etmeyen biriyim, yapamam ya da anneme ihtiyacım var” gibi düşüncelere sahip olması,

4. Bir alanda yetersiz bir performans gösterilmesi sonucu bireyin kendi performansı ile ilgili sürekli bir kaygının başlaması.

Utangaç kişiler, özellikleri bilişsel yönden ele alındığında ise utangaç kişilerin en belirgin özelliklerinden biri kendilerine yönelik olarak geliştirdikleri olumsuz ve akılcı olmayan düşünceler olduğu görülmektedir. Örneğin “Ben ise yaramaz biriyim.” “Kimse benimle birlikte olmak istemiyor” gibi düşünceler, utangaç bireylerin kendileri hakkında sıklıkla düşündükleridir (Van Der Molen,1990).

Henderson ve Zimbardo (1998) utangaçlıkla ilgili yapılan araştırmaları incelediklerinde, utangaçlığın kalıtımla çevrenin birlikte etkili olduğunun ortaya çıktığı sonucuna varmışlardır. Ayrıca, yeni doğan bazı çocuklarda utangaçlıkla ilgili çok güçlü genetik yatkınlıklar bulunurken bazı ergen ve yetişkinlerin utangaçlığında ise çevresel faktörlerin etkili olduğunu saptamışlardır.

Kuramlar utangaçlık duygusuna farklı yaklaşımlarda bulunsalar da hepsi bu duygunun, herkes tarafından yaşanan, bireyin tüm hayatını olumsuz yönde etkileyen ve özellikle kişiler arası ilişkileri zedeleyen temel duygulardan biri olarak görmüşlerdir.

Zolten ve Long (1997) çocukların utangaç olma nedenlerini şu şekilde sıralamışlardır;

1.Yaşam Deneyiminin Kısıtlılığı: Çocuklar, yetişkinler kadar yaşam deneyimine sahip değildir. Bu nedenle sıklıkla yeni durumlarla karşılaşır. Bazı çocuklar bu yeni durumlarla baş etmede zorluk yaşarlar ve sonuç olarak da ortamdan çekilmeyi seçerler.

2.Genetik Faktörler: Bazı araştırmalara göre utangaç bireylerin ailelerinde de utangaçlık görülmektedir. Kalıtım da utangaçlığın nedeni olabilir. Utangaçlık, bazı çocuklarda doğuştan gelmektedir.

3.Anne-Babanın Tutarsız Davranışları: Anne babaların çocuğun cezalandırdıkları bir davranışı karşısında daha sonra sessiz kalmaları gibi tutarsız davranışları, çocuğun kendilerini güvensiz hissetmelerine, bu da utangaçlığa yol açabilir.

4.İlgisiz Anne-Baba Tutumu: Anne babanın çocuğa karşı aşırı ilgisizliği, çocuğun kendisini değersiz hissetmesine yol açar. Bu çocuklar diğer insanların da kendileriyle ilgilenmediklerine inanarak sosyal ortamlarda rahatsız olurlar.

5. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumları: Anne babanın aşırı koruyucu davranışları da çocuğun kendi başına karar verirken kendisine güvenmemesine yol açar ki, kendine güvensizlik utangaçlığa sebep olabilir.

6. Utangaç Anne-Babayı Model Alma: Utangaç aileler sosyal ortamlardan uzak oldukları için bu ailelerin çocukları da nasıl arkadaş edineceklerini ve sosyal ortamlara nasıl katılacaklarını öğrenemezler. Ailelerini model aldıkları için de utangaç olabilirler.

7. Sık Sık Eleştiriye Uğrama: Aile üyeleri ya da başkaları tarafından sıklıkla eleştirilen ve kızdırılan çocuk başkalarından sadece olumsuz geribildirim beklemeyi öğrenebilir. Bu da çocuğun sosyal ortamlardan ve diğer insanlardan kaçmasına sebep olabilir.

8. Düşük Özsaygı: Düşük özsaygıya sahip olan çocuklar utangaç davranışlar gösterebilirler.

9. Sosyal Beceri Eksikliği: Sosyal ortamlara etkili bir şekilde nasıl katılacaklarını öğrenemediklerinde çocuklar, kendilerini bu ortamlardan çekerler ve utangaç olabilirler (Akt: Hasdemir, 2005).

Utangaçlık yatkınlığı, eğer çevre faktörü ile beslenmiyorsa yaşamın çok az bir diliminde insan davranışlarını engellemektedir. Ebeveynin nasıl davrandığı, o kültürün kişiye yüklediği roller ile genetik yatkınlık kişilerin utangaçlık düzeyini belirlemektedir. (Aksoy, 2012:56)

Asendorpf (1990) ise utangaçlığın olası nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır: a) Genetik olarak yatkın olmak, b) Anne baba ve çocuk arasındaki ilişkinin zayıf olması, c) Zayıf sosyal becerilere sahip olmak, d) Çocuğun anne babası, kardeşleri ve başkaları tarafından acımasızca ve sıklıkla eleştirilmesi, kızdırılması (Akt: Hasdemir, 2005).

Malouff (2001), utangaçlığın olası nedenlerini şu şekilde belirtmiştir:

1. Anne baba ve çocuk arasındaki bağlılık, kişileri bir arada tutan bağdan daha zayıftır.
2. Zayıf sosyal becerilere sahiptirler.
3. Çocuk, anne babası ya da diğerleri tarafından kaba bir biçimde ve sıkça eleştirilir, alaya alınır.

Bu nedenlerden dolayı Malouff (2001)'a göre çocuktaki utangaçlık sonradan edinilmiş ya zayıf sosyal becerilerden ya da olumsuz sosyal yaşantılardan kaynaklanır.

Aynı zamanda, utangaç bireylerin olumsuz değerlendirilme ve reddedilme kaygıları o kadar fazladır ve kendileriyle o kadar meşguldürler ki, sosyal becerilerini geliştirmek için gerekli zamanı bulamaz ve çabayı göstermezler (Malouff, 2001). Bu kadar kendilerine dönük yaşamları ve kendilerini olumsuz değerlendirmeleri ve bu korkuyu yaşamları özsaygı ve kendine güven duygusunu, bununla birlikte bu iki kavramın ilk gelişmeye başladığı birim olan aile ve ebeveyn tutumlarını akla getirmektedir (Yavuzer, 1992).

Demokratik aile ortamlarında bulunan çocuklar rahat bir ortamda büyürler. Kendilerini ve isteklerini açıkça ifade edebilirler. Bu çocukların kendilerine güvenleri tamdır. Bu çocuklar yetişkinlik dönemlerinde de kişilerarası ilişkilerinde çok rahat hareket edebilmektedirler.

Ancak ilgisiz, otoriter ve reddedici bir tutuma sahip ebeveynlerin çocukları küçük yaşlardan itibaren baskı altına alınacak, dolayısıyla kendine güven duygusu ve özsaygı gelişmeye fırsat bulamayacaktır. Aile ortamında çocuğun sevilmemesi, çocuğa söz hakkı verilmemesi, kendini ifade etmesine imkân sağlanmaması ve duygularını bastırması gerektiğine inandırılması sürekli eleştirilmesi, mükemmeliyetçi davranılması, itaat isteği çocukların yaşamın ilk yıllarından itibaren içedönük, çekingen, utangaç olmalarına sebep olacaktır (Yavuzer, 1992).

Aynı zamanda, ebeveyn tutumları ergenlerin ve çocukların akademik başarıları üzerinde önemli rol oynamaktadır. Demokratik bir aile ortamından gelen çocukların ve ergenlerin, kendilerine güven duygusu ve özsaygıları gelişmiş olduğundan kendilerini başarılı olarak algıladıkları ve akademik olarak başarılı olma oranlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çocuklar işbirliğine, eleştiriye açık, yardımsever, paylaşımcı, kendine güvenli çocuklardır. Ancak, otoriter, ilgisiz ve reddedici bir aile ortamından gelen çocuklar saldırgan, pasif, içedönük, çekingen veya utangaç, akademik başarı ve performansı düşük, eleştiriye kapalı, kendine güven duygusu gelişmemiş, yalnız, işbirliğine kapalı çocuklardır (Yavuzer, 1992; Malouff, 2001).

2.2.4. Utangaçlık Türleri

Buss (1980) utangaçlığı, sonradan gelişen çekingen utangaçlık ile genetik temelli erken gelişen korkuya dayalı utangaçlık olarak ikiye ayırmıştır. Erken gelişen utangaçlık yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkmakta ve kalıtıma dayalı kişilik özelliklerinden etkilenmektedir. Genetik utangaçlık bireyin bir kişiliği ya da huyudur. Sonradan gelişen utangaçlık türü ise çocuğun kendinin farkında olmaya başladığı 4-5 yaşlarında ortaya çıkmaktadır. Utangaçlık, bireyin kendini değerlendirme sürecinin en yoğun yaşandığı 8 yaş civarında daha keskin hale gelir ve 14-15 yaşlarında kimlik problemleriyle başa çıkmaya çalıştıkları ergenlik döneminde ise en üst düzeye ulaşır (Akt: Cheek, 1990).

Araştırmacılar tarafından değişik şekillerde adlandırılan utangaçlık türlerinin genel kabul görmüş olan ifadeleri; eğilimsel utangaçlık ve durumsal utangaçlık olarak belirtilmektedir.

Eğilimsel utangaçlık, Asendorpf (1990) tarafından bir kişilik özelliği olarak tanımlanmış ve çeşitli durumlarda açık bir biçimde görülebilen bir özellik olduğu belirtilmiştir. Zimbardo (1977)'ya göre eğilimsel utangaçlıkta, kendini suçlama ya da özel sıkıntıların nedenlerinin dış koşullara verilen önemden kaynaklandığını düşündüğü için kendini suçlama görülür.

Durumsal utangaçlık, sosyal durumlara, konumlara ve olaylara bağlı olarak gelişen utangaçlık türüdür. Asendorpf (1990), durumsal utangaçlığı özgül bir sosyal durumun geçici sonucu olarak tanımlamış ve başkalarının dikkatini hemen çeken bir eğilim olduğunu belirtmiştir. Durumsal utangaçlık olumsuz davranışsal ve yaşantısal süreçlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Durumsal utangaçlık sadece bireyin kaygı duyduğu sosyal durumlarda değil, aynı zamanda ilgi duyduğu fakat yeterli beceriye sahip olmadığı düşüncesi ile duyulan ilginin kaygıya dönüşmesi sonucu da durumsal utangaçlığa kapılabilir. Cheek ve Briggs ise (1990), durumsal utangaçlığı geçici bir duygusal durum olarak ve yetişkin bir insanın günlük hayatının normal ve fonksiyonel bir parçası olarak ifade etmiştir.

2.2.5. Utangaçlığın Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Ford (1987)'a göre sosyal bir duygu olan utangaçlık toplumca kabul edilemez davranışları engelleyerek bireylerin toplu halde ve işbirliği içinde yaşamalarını kolaylaştırmaktadır. Belirli düzeyde bir utanma duygusuna sahip bireyler kendilerini kontrol etmekte, olaylara daha objektif bakmakta ve sakin davranışlar göstermektedir. Bu ne-

denle, belirli düzeyde bir utanma duygusu, bireylerin günlük yaşamlarının daha etkili olmasını sağlamaktadır (Akt: Yıldırım, 2006:12).

Arrends (2000)'e göre utangaç kişilerin, toplum tarafından tercih edilir özelliklere sahip oldukları söylenebilir. Örneğin utangaç bireylerin dedikoducu, aşırı talepkâr ya da saldırgan değildirler. Aksine, diğer insanlar tarafından düşünceli ve sakin kişiler olarak algılanırlar. Ayrıca, utangaç bireyler daha iyi dinleyici, daha anlayışlı, sabırlı, çevresindeki kişilere karşı duyarlı, alçak gönüllü ve güvenilir olarak görülmektedir. Utangaç kişiler belki konuşmayı başlatamazlar ama sürekli kendilerinden bahsederek de çevresindeki kişileri sıkımazlar (Akt: Yıldırım, 2006:12).

Zimbardo (1977)'e göre utangaç bireylerin sahip olduğu özelliklerin olumlu özellikler olduğunu belirtir. Bu olumlu özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Utangaç bireyler toplum tarafından saygı duyulan ve tercih edilen özelliklerdir.
2. Utangaç bireyler kendilerine daha çok zaman ayırabilirler.
3. Utangaç bireyler saldırgan davranışlarda bulunmazlar.
4. Olayları geriden izleyerek gözlem yapma fırsatına sahip oldukları için daha seçici ilişkiler kurarlar.
5. İyi bir dinleyicidirler.
6. Utangaçlığın iyi bir maske olduğu ve bireyi çevresindekiler tarafından fark edilmekten korur.
7. Daha az dikkat çekerler, bu nedenle de kendilerini güvende hissederler.

Utangaçlık, her ne kadar kadınlara yakıştırılan ve istenilen bir özellik olmasına rağmen erkeklerde istenmeyen bir kişilik özelliği olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, utangaçlığın kişisel mutluluğa, toplumsal uyuma ve mesleki yeterliliğe nasıl engel olduğunu ve bireyin yaşamını nasıl zorlaştırdığını ortaya koyan araştırmalar da utangaçlık kavramının olumsuz imajını desteklemiştir (Cheek ve Briggs, 1990).

Özellikle çocuklardaki utangaçlık üzerine çalışmalar yapan Zolten ve Long (1997) utangaçlığın çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Utangaç çocuklar, arkadaş edinme için gerekli sosyal becerilere sahip olmaları ve sosyal ortamlardan kaçınmaları nedeniyle yalnızdırlar.

2. Utangaç çocukların çoğu, kendilerini savunamazlar. Çünkü girişkenlik konusunda problem yaşadıkları için daha girişken olan akranlarının istediklerini kendileri istemese de yapmak zorunda kalırlar.

3. Utangaç çocuklar, hem akranları tarafından soğuk ve ukala olarak algılanırlar hem de etkili iletişim becerilerini öğrenemezler. Çünkü sosyal ortamlardan uzak dururlar.

4. Utangaç çocukların çoğu kendilerini nasıl ifade edeceklerini öğrenemedikleri için duygularını açığa vurmamak yerine saklarlar.

5. Utangaç çocuklar gereksinim duyduklarında öğretmenden yardım istemedikleri için akademik başarıları düşüktür (Akt: Yıldırım, 2006:13).

Genellikle sosyal engellenme olarak görülen utangaçlığın insanları etkileme biçimi, başkalarının bulunduğu ortamlarda çekingen olmaktan bireyin yaşamını tümüyle etkileyen travmatik kaygı durumlarına kadar çeşitlilik göstermektedir. Genel olarak, bireyde belli durum ve belli kişilere karşı yoğun utangaçlık duyguları hâkimdir. Bu duygular bireyin sosyal yaşamını ve işlevlerini engelleyebilmektedir (terfi ve kariyer gelişiminin engellenmesi gibi). Orta düzeyde utangaç olan bireyler, genellikle sosyal becerilerden yoksundurlar veya güvensizdirler. Kronik utangaçlar ise insanlarla birlikte iken insanlardan kaçma ya da saklanma seçeneğinin dışında yoğun çaresizlik duyguları yaşarlar. Daha kötüsü utangaçlık ciddi bir nevroz biçimine dönüşebilir ve intihara neden olabilecek depresyonla sonuçlanabilir (Zimbardo, 1977) ; (Akt: Yıldırım, 2006:15-16).

2.2.6. Utangaç Kişilerin Özellikleri

Utangaçlığın ilk belirtileri çocukluk ya da ilk ergenlik döneminde görülmesidir. Shields'in (2005:49) yaptığı Kanada Ruh Sağlığı anketinde sosyal ortamlardan kaçınma ya da performans gerektiren durumlardan korkulan yaş başlangıcı ortalama 13 olarak bulunmuştur. Erken çocukluk döneminde başlayan utangaçlık Zimbardo'ya (1979:63) göre yaşam boyu devam eder.

Utangaç kişilerin fizyolojilerine bakıldığında, patolojik düzeyde utangaç kişilerin hızlı nabız artışı, kalp çarpıntısı, gözle görülür terleme ağız kuruluğu ve konuşma

akıcılığında bozukluk gibi fiziksel belirtiler gösterdikleri görülmektedir (Zimbardo, 1977).

Carducci ve Zimbardo (1995) göre utangaç kişilerin en önemli sorunlarından biri ilişkiye başlayamamalarıdır. Utangaç kişiler başkalarıyla birlikte olmayarak, onlara hiç görünmeyerek önemsiz olma ve onların içlerinde bulunarak değersiz olma gibi iki zor durum arasında sıkışıp kalmaktadırlar. Böyle durumda da kişiler temelde iki sorunla karşı karşıya kalırlar. Birincisi tamamen dışlanma, depresyona girme, yalnızlığa itilme, insanlarla tanışma ve arkadaş edinmede zorlanma gibi sosyal problemler, ikincisi ise utangaç kişilerin başkalarının yanında net düşünemedikleri ve olumsuz yargılara sahip oldukları için davranışsal olarak karşılıklı konuşmalarda donup kaldıkları bilişsel problemlerdir.

Utangaç bireylerin yeni bir ortama alışma süreleri oldukça uzundur. Özellikle, stresli oldukları zamanlarda iletişimi başlatmakta çok daha fazla zorlanmaktadırlar (Carducci, 2000).

Birçok insan içinse utangaçlık, temel ihtiyaçlarının önündeki bir engeldir ve insanları kontrol altına alarak onları okulda, sosyal ve iş ortamlarında etkisiz kılmaktadır. Utangaç insanların kendileri hakkında gerçekçi olmayan sosyal karşılaştırmalar yaptıklarından bahsetmektedir. Ona göre, utangaç kişiler kendilerini içinde buldukları sosyal ortamlardaki en popüler ve en gözde kişiyle kıyaslamakta ve sonuçta da “ben utangaç biriyim” ya da “ben hiç hoş sohbet biri değilim” gibi olumsuz yargılara varmaktadırlar. Bu tür yargılar ise utangaçlıklarını arttırmakta ve davranışlarını kısıtlamaktadır. (Carducci, 2000).

Fordham ve Stevenson-Hinde (1999) yaptıkları araştırmada, 9-10 yaş çocuklarının utangaçlık düzeyleri ile arkadaşlık kalitesi algıları, uyum ve sosyal kabulleri, benlik algıları, yalnızlık ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda utangaçlığın bireylerin düşük benlik algısına sahip olmalarına ve fazla kaygı duymalarına neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Utangaç bireyler daha çok çevresindekilerden gelecek geri bildirimlerle ilgilenirler. Fakat utangaç bireyler olumsuz geri bildirimleri doğru algılamakta ve doğru olduklarını hemen kabul etmekte, olumlu geri bildirimleri ise yok saymaktadırlar. Hatta

olumlu geri bildirimler aldıklarında kendilerini rahatsız hissetmektedirler (Henderson ve Zimbardo, 1998).

Johnson ve Petzel (1991) utangaç bireylerin kendilerini sosyal ortamlardan çekerek sosyal başarısızlığa ve sonuçta da depresyona kadar gidebilecek bir kısır döngünün içine düşebileceklerini vurgulamaktadırlar. Araştırmacılar, bunun tüm utangaç bireylerin depresyona girdikleri anlamına gelmediğini, ancak utangaçlığın depresyon için muhtemel bir risk işareti olduğunu belirtmişlerdir (Akt: Demirbaş, 2009:19).

Utangaç bireyler sosyal yaşantılarında içinde buldukları ortamla değil sürekli olarak kendi davranışlarıyla ilgilenirler. Kendisine yönelik olumsuz inançları aklına gelince iyice gerilirler ve utangaçlıkları artar (Carducci ve Zimbardo, 1995).

Utangaç insanlar başka insanların onlar hakkında ne düşündükleri, nasıl göründükleri ve başka insanların onlardan hoşlanıp hoşlanmadıkları gibi konularda endişe yaşarlar. Yanlış şeyler söylemekten korktukları için konuşmazlar; diğer insanların kendi fikirlerine dikkat etmeyeceklerini ve önem vermeyeceklerini düşünürler (Gard, 2000).

Utangaç bireylerin sorunlarından biri de şimdiki yaşayamamalarıdır. Sürekli geçmişle, gelecekle ya da her ikisiyle meşgul olurlar. O anda söylenen ile değil, geçmişteki konuşmanın nasıl geçtiğiyle ya da gelecekte nasıl davranması gerektiğiyle ilgilenirler. Bu da utangaç bireyin tedirginliğini arttırmaktadır (Carducci ve Zimbardo, 1995).

Davranışsal yönden bakıldığında utangaç insanların çoğunda konuşma ya da sohbetin gerektirdiği temel özellikler yoktur. Genel olarak konuşmayı başlatmadıkları, göz iletişimi kurmadıkları ve yumuşak konuşma eğiliminde oldukları görülmektedir. Konuşmak zorunda kaldıklarında da gözlerini kaçıırırlar ve az mimik kullanırlar. Hep kendilerine odaklanır, yenilikler denemekten ya da riske girmekten korkarlar. Ayrıca, utangaç kişilerin ricada bulunma, bir şeyi reddetme, eleştiride bulunma, olumlu veya olumsuz duygularını açığa vurabilme ve spontan olarak tepki verme gibi eylemlerde bulunmak için cesaretleri yoktur. Konuşmalarda karşı çıkıp tartışmaktansa genelde uzlaşma yolunu seçerler (Gökçe, 2002; Henderson ve Zimbardo, 1998 Stevens; 1997); (Akt: Demirbaş, 2009:20).

Utangaç insanlar, korkularının yaşamlarını kontrol altına almasına izin verirler. Bu korkular bir topluluk ortasında konuşmaktan, sınava girme korkusuna ya da birisine arkadaşlık teklif etmeye kadar çok geniş bir yelpazeyi içerir. Utangaç, çekingen kişiler

sürekli olarak başkalarının kendilerini nasıl değerlendirecekleri konusunda endişelenir ve sonuçta anlamlı ilişkiler kurma, yeni şeyler öğrenme ve kendilerini geliştirme şansını kaybederler (Markway, Carmin, Pollard ve Flynn,1989); (Akt: Hasdemir, 2005)

Zimbardo (1977), utangaç öğrencilerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Utangaç öğrenciler faaliyetleri ya da sohbet başlatmada, soru sormada ve yeni deneyimler yaşamada isteksizdirler.

2. Utangaç öğrenciler belirsiz durumları planlamada ve tasarı yapmada isteksizdirler.

3. Utangaç öğrenciler sınıf arkadaşlarıyla utangaç olmayanlara göre daha az iletişim kurarlar.

4. Kuralları belli olmayan yapılandırılmamış etkinlikler utangaç öğrenciler için problem yaratır.

5. Bir girişimde bulunulması gerektiğinde utangaç erkekler kızlara göre daha fazla sıkıntı çekmektedirler. Utangaç erkekler daha az konuşup daha az göz iletişimi kurarken, utangaç kızlar baş sallayarak ve gülümseyerek tepki gösterirler.

6. Utangaç öğrenciler görüşme sırasında el kol hareketini daha az kullanırlar.

7. Utangaç öğrenciler daha fazla kurallara uyarlar. Arkadaşlarıyla öylesine do-laşmak yerine sınıfında oturmayı tercih ederler.

8. Utangaç öğrencilere öğretmenler tarafından daha az görev verilir.

9. Utangaç öğrenciler, utangaç olmayanlara göre daha az sosyal ödüller alırlar.

Zimbardo'nun (1977) sıraladığı bu özelliklere dikkat edildiğinde utangaç ergenlerin sosyal ilişkiyi başlatma ve sürdürmede ve kendilerini hem ailede hem de okulda ifade etmede ne kadar zorluk yaşadıkları görülmektedir. En zoru da ergenlerin bu utangaçlıklarının üstesinden gelemeyerek ileriki yıllara taşımaları olacaktır (Akt: Demirbaş, 2009:21).

Shields (2005) göre kadınlarda erkeklere göre utangaçlığın daha fazla yaşandığına ilişkin genel bir bakış açısı olduğu görülmektedir. Antony ve Swinson (2000:2,4,49)

bu durumu erkeklerin yaşadığı duyguları kızlara göre daha az ifade etmeleri şeklinde açıklamaktadır.

Utangaç bireyler genelde olumsuz duygular yaşarlar. Utangaç kişiler bu duyguları kendi davranışlarına yönelik yapmış oldukları olumsuz değerlendirmeler sonucunda yaşamaktadırlar. Bu bireyler kendilerini yalnız hissederler ve genelde de üzgündürler. Utangaç kişilerin özellikleri bilişsel yönden ele alındığında ise utangaç kişilerin en belirgin özelliklerinin kendilerine yönelik olarak geliştirdikleri olumsuz ve akılcı olmayan düşünceler olduğu görülmektedir (Van Der Molen, 1990).

Stevens (1997)' a göre utangaç bireyler içinde buldukları durumla baş edemeyince, çoğu kez o durumu başarısızlık olarak kabullenirler. Bu düşünce tarzı benlik im-geleri hakkındaki olumsuz düşüncelerini güçlendirir ve onları daha yalnız, depresif ve kaygılı yapar.

2.2.7. Utangaçlıkla Baş Etme Yolları

Utangaçlıkla başa çıkmada psikolojik ve medikal yöntem olmak üzere iki temel yaklaşım söz konusudur. Utangaçlığın sağaltımında bu iki yöntemin bir arada ya da ayrı ayrı olarak uygulandığı dikkati çekmektedir (Antony ve Swinson, 2000; Walsh, 2002). Medikal yaklaşım özellikle aşırı derecedeki utangaçlık olarak ele alınan sosyal fobide olmak üzere, utangaçlığın kişi için problem olduğu hemen her durum için ya tek başına ilaç tedavisini ya da ilaç tedavisi ile birlikte bilişsel davranışçı uygulamaları öngörmektedir. Buna karşın psikolojik yaklaşım utangaçlık problemini mümkün olduğunca ilaç kullanmadan çözmek eğilimdedir. Benton (2004) utangaçlığın sağaltımında; biyolojik temeller göz önünde bulundurulduğunda, medikal müdahalelerin bir seçenek olabileceğini, ancak bunun tek alternatif olmaması gerektiğini belirtmektedir. Benton'a göre utangaçlık sadece bir hastalığın semptomu olarak değerlendirilebilecek kadar sınırlı bir kavram değildir (Akt: Akdoğan, 2007:74).

Literatür incelendiğinde utangaçlıkla başa çıkmada medikal yöntemin kullanılmasına sıcak bakılmadığı ve bu yöntemin bu nedenle de uzak bir sağaltım seçeneği olması gerektiği savunulmaktadır (Walsh, 2002). Medikal yaklaşımın kullanılmasına olumsuz yaklaşan araştırmacılar ilaç kullanımı yerine bilişsel ve davranışçı yöntemleri uygulamayı önermekte ve bunun için gerekçeler ileri sürmektedirler. Carducci (1998) utangaç kişilerin problem alanlarının temel olarak sosyal ortamlarla ilgili olduğunu, dolayısıyla başa çıkma stratejilerinin de bu ortamlar dikkate alınarak geliştirilmesi ge-

rektiğini savunmaktadır. Benzer şekilde Walsh da (2002) utangaçlığın pek çok çevresel ve kişisel faktörle ilgili geniş bir problem alanı olduğunu bu nedenle de utangaçlık probleminin kişinin içinde bulunduğu sosyal çevreyle ilişki halinde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Walsh'a göre insan unsuru ile çalışılan pek çok alanda olduğu gibi; utangaçlıkla başa çıkmada da insanı içinde bulunduğu sosyal çevreyle birlikte ele almak ve problemleri de yaşamın bir parçası olarak değerlendirmek gerekir. Ne var ki medikal yönelimli pek çok profesyonel kişinin içinde bulunduğu sosyal çevre faktörlerini hesaba katmadan doğrudan kişinin ruhsal durumuna yönelmekte ve sorunu sadece kişinin içinden gelen bir durum olarak ele alıp buna yönelik de ilaç tedavisi uygulamaktadırlar. Utangaçlığa yönelik medikal sağaltım Girişimleri psikiyatristler tarafından ilaç tedavisi ile sınırlandırmakta bu da utangaç kişilerin hasta olarak damgalanmasına neden olmaktadır. Oysaki utangaçlık bireyin içinde yaşadığı sosyal ortamla birlikte ele alınması gereken, bu nedenle de sosyal çevreyle olan ilişki biçiminin değiştirmesi gereğini içeren bir durumdur (Walsh, 2002); (Akt: Akdoğan, 2007:74,75).

Utangaçlıkla başa çıkmada erken yaşlardaki, özellikle de okul çağındaki, müdahalelerin önemli olduğu çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Okul yıllarında utangaçlıkla başa çıkmak için okul ortamının, çocuğun başarıları temelinde utangaçlığını yenmesi için büyük bir potansiyel olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle öğretmen müdahalesi ile çocuğun benlik saygısının geliştirilmesi, utangaçlıkla başa çıkmada en önemli problemlerden birinin ortadan kaldırılmasına yarayacaktır. Eğer öğretmen uygun şekilde müdahalede bulunabilirse çocuğun benlik saygısındaki ilerleme somut görevlerde gözlenebilir bir hal alır. Sözgelimi öğretmen sessiz çocukların sadece psikomotor alandaki becerilerinden yola çıkarak bile onları sosyal etkileşime sokabilir ve bu öğrencilerin kendisine sözel olarak karşılık vermesini sağlayabilir (Kemple, 1995); (Akt: Yılmaz, 2011:45).

Jere (1996)'da okul ortamında utangaçlıkla başa çıkmak için çocuklara verilecek yardımın üç farklı şekilde olabileceğini belirtmektedir. Birincisi “akran etkileşiminden yararlanmak” tır. Akran etkileşiminde çocuğu farklı yaş grubundaki kişilerle örneğin kendisinden küçüklerle etkileşime sokmak ve küçük gruplar içine dâhil etmek gibi yöntemler bulunmaktadır. İkincisi “öğretmen müdahalesi” dir.

Öğretmen;

1. Çocuğun sosyal çevresini değiştirerek, örneğin daha uyumlu akranları ile oturarak;

2. Çocuğun sözel tepki vermesini cesaretlendirerek;
3. Mahcubiyet veya stres faktörlerini en aza indirerek;
4. Çocuğu özel bir takım aktivitelere yönlendirerek ve

5. Öğrenci ile özel konumsalar yaparak utangaçlıkla basa çıkmak için müdahalelerde bulunabilir. Utangaçlıkla başa çıkmada üçüncü yardım alanı da “diğer müdahaleleri” içermektedir. Bu kategoride yer alan müdahaleler ise çocuğu gönüllülük temelinde bazı küçük grup etkinliklerine katmak, gönüllü olduğu aktivitelere yöneltmek ve işbirliği gerektiren görevler vermek gibi müdahalelerdir (Akt: Yılmaz, 2011:44).

Davranışçı stratejilerden birisi de “ödev tekniği”dir. Ödev tekniğinde kişiye ödevler verilerek sosyal etkileşim üzerine odaklanması ve bu yolla sosyal beceriler kazanması sağlanır (Carducci ve ark., 1998; Dilbaz, 1997). Bu teknikte öncelikle kişinin kaygı yaşadığı sosyal ortamların listesi çıkarılır. Daha sonra kişi için en kolayından en zorlayıcı olanına doğru bu ortamlar sıraya konur ve kişi sırasıyla bu ortamlara girmeye başlar (Akt: Akdoğan,2007:77).

Malouff (1998) erken dönemlerde utangaçlıkla başa çıkmak için öğretmenlerin yanında ailelere de önemli görevler düştüğünü belirtmektedir. Malouff öğretmen ve ailelere bir dizi öneride bulunmaktadır:

1. Çocuklarınıza utangaçlıkla ilgili olarak yeri geldiğince açıklamalarda bulunun.
2. Sosyal etkileşimde bulunmanın yararlarını anlatın.
3. Sosyal etkileşimden korktuklarında onlarla empati kurun.
- 4.“Utangaç” olarak damgalanmasını önlemeye çalışın.
5. Sosyal etkileşimde bulunmaları için onarı daha fazla motive edin.
6. Çocuklarınıza sosyal etkileşim kurmada model olun.
7. Dereceli olarak çocukları yeni ortamlara sokun ve yeni kişilerle tanıştırın.
8. Çocuklarınızı diğerleri ile etkileşime girmeleri için teşvik edin.
9. Çocukları diğerleri ile kurdukları ilişkiden ötürü ödüllendirin.

10. Utangaç çocuklarla iletişime geçen diğer çocukları ödüllendirin.
11. Çocukların diğerleri ile etkileşime geçmelerinde onlara yardımcı olun.
12. Önemli durumlarda utangaç çocukları birbirleri ile eşleyin.
13. Çocuklara utangaçlıklarını yenmiş kişilerle ilgili hikâyeler anlatın.
14. Diğer çocukların utangaç çocukları zorlama düzeylerini düşürün.
15. Çocukların duygularını sözelleştirmelerine yardımcı olun.
16. Çocukla ilgili diğer yetişkinlerle tutarlı şekilde çocuğa davranım ve işbirliği yapın.
17. Daha fazla başa çıkma stratejisi öğrenin.
18. Gerekteğinde bir psikolog ya da psikolojik danışmana başvurun (Akt: Akdoğan, 2007:79).

Utangaçlıkla başa çıkmada erken dönemdeki müdahalelerin yanı sıra yetişkinlik döneminde de eğitim-öğretim ortamının önemi vurgulanmaktadır. Crozier ve Garbert-Jones (1996) üniversite eğitiminin başlarında çekingen özellikler gösteren bireylerin bu sorunları ile başa çıkmasında eğitim ortamındaki düzenlemelerin yardımcı olacağını vurgulamaktadır. Örneğin bu konuyla ilgili yapılacak çalışma grupları utangaçlıkla başa çıkmaya hizmet edebilir. Pek çok beceri, sosyal destek ve pratik uygulamalarla, utangaçlık önemli oranda ortadan kalkabilir (Crozier ve Garbert-Jones, 1996). Öte yandan bu tür girişimlerin başarısının genellikle sosyal ortamın dikkate alınması ile mümkün olacağı vurgulanmaktadır. Bu nedenle de örneğin grup eğitimi utangaç bireyler için sosyal becerilerini geliştirme ve sosyal destek almak için oldukça yararlı olmaktadır (Carducci, 1998); (Akt: Akdoğan, 2007:80).

2.3.Utangaçlık İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Güngör (2000) 483 üniversite öğrencisi üzerinde utangaçlığın çeşitli sosyo-demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmada baba eğitim durumlarına ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre utangaçlık düzeylerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Ancak; yüksek utangaçlık düzeyi gösteren öğrencilerin, utangaçlık düzeyi düşük olan diğer öğrencilere göre yaşlarının daha küçük, gelir düzeylerinin daha düşük, annelerinin eğitim seviyesinin daha düşük, yaşamlarının en uzun bölümünü köy ya da

kasabada geçirmiş ve anne babasının yaklaşım biçimini koruyucu olarak algılayan çocuklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Durmuş (2007), Ankara Üniversitesinde öğrenimini sürdürmekte olan 255 Utangaç olan ve olmayan öğrencilerin algıları üzerinde çalışma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre utangaçlık ölçeğinden yüksek puan alan öğrencilerin %36.0'sı kendilerini utangaç olarak algılamaktadırlar. Bu oran utangaç olmayan öğrencilerde ise %2.0'tür. Utangaç öğrencilerin %85.7 kişilerarası ilişkilerini geliştirmek amacıyla grup programlarına katılmayı istediklerini ifade etmişlerdir. Buna karşın utangaçlık puanı yüksek olan öğrencilerin ancak %14.3'si bu tür programlara katılmayacaklarını ifade etmişlerdir.

Cabak (2002) da yaptığı çalışmada 500 lise öğrencisinin utangaçlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmada, cinsiyetleri, en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerleri ve algıladıkları anne baba tutumu farklı olan bireylerin utangaçlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı buna karşın; akademik başarı yönünden kendini iyi algılayan öğrencilerin kendini iyi algılamayanlara göre utangaçlık düzeyinin daha düşük olduğu; anne babaları yüksekokul mezunu olanların utangaçlık düzeylerinin anne babaları yüksekokul mezunu olmayanlara göre daha düşük; gelir düzeyi daha düşük olanların gelir düzeyi yüksek olanlara göre utangaçlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Erdal (2003) ise çalışmada 221 çalışan ve 260 çalışmayan kadının utangaçlık düzeyleri; yaşlarına, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerlerine, algıladıkları sosyo-ekonomik düzeylerine ve sigara ve alkol içip içmediklerine göre karşılaştırılmıştır. Araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınların yaşlarına, medeni durumlarına, algılanan sosyo-ekonomik düzeylerine ve alkol alıp almamalarına göre utangaçlık düzeylerinin farklılaşma olmadığı ancak bireylerin eğitim düzeylerinin arttıkça utangaçlık düzeylerinin düştüğü belirlenmiştir. Yaşamının en uzun bölümünü köy veya kasabada geçirmiş olan bireylerin utangaçlık düzeylerinin düşük, ilçede geçirenlerin ise yüksek olduğu, sigara içmeyen kadınların içenlere göre utangaçlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Zimbardo (1990), utangaçlığı açıklamak ve anlamak için yaklaşık 5000 kişiye Stanford Utangaçlık Anketi'ni (Stanford Shyness Survey) uygulamıştır. Araştırmada utangaçlığın kesin bir tanımı yapılarak verilmemiş, herkesin kendi utangaçlık tanımını yapması istenmiş ve kendilerini utangaç olarak görüp görmedikleri sorulmuştur. Araş-

tırma sonucunda bireylerin %80'den fazla yaşamlarının bir bölümünde utangaçlık yaşadıklarını; bunlarda % 40'ı da kendisini hala utangaç olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Örneklem grubunun % 25'i kendini "kronik utangaç" olarak tanımlamışlardır. Araştırmaya katılan bireylerin % 20'si utangaçlığı kendisinde bir kişilik özelliği olarak görmelerine karşın, bu kişilerin çoğunun "duruma bağlı utangaç" olduğu görülmüştür. Bu kişiler, utangaçlık belirtilerini yüz kızarması, kalp çarpıntısı ile ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 7'si ise hiçbir zaman utangaçlık hissetmediklerini bildirmişlerdir.

Carducci (2000), utangaç bireylerle yaptığı araştırmada utangaç bireylerin %64'ünün utangaçlıklarını aile içindeki yaşantılar, aşırı koruyucu anne babalar ve akran baskısı gibi kendi kontrollerinin dışındaki dış etkenlerin bir sonucu olarak gördükleri, %29'unun ise utangaçlıklarını kişilikleri ile ilgili sorun olarak görüp özsaygılarının düşüklüğü, fazla sıkılgan ve kişiler arası ilişkilerde yetersiz olmaları gibi içsel etkenlere bağladıkları görülmüştür. Utangaç bireylerin %46'sı utangaçlıklarını yenebileceklerini düşünürken, %7'sinin utangaçlıklarını hiçbir zaman yenemeyeceklerini düşünmekte oldukları, %85'nin ise utangaçlıklarını yenmek için bir şeyler yapabilmeyi gerçekten istediği araştırma sonuçlarında ortaya konmuştur. Ayrıca utangaç bireylerin %62'sinin utangaçlık duygusunu her gün yaşadıkları, %82'sinin ise utangaçlık duygusundan hoşlanmadığı saptanmıştır.

Pilkonis (1977), 151'i erkek ve 112'si kız olmak üzere 263 üniversite öğrencisi üzerinde kişisel ve sosyal utangaçlık ile sosyal davranışın diğer ölçümleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, utangaç olan ve olmayan bireyleri karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda utangaçlık düzeyi arttıkça sosyal kaygının da arttığı görülmüştür.

Cheek ve Buss (1981), 340 erkek ve 572 kız öğrenci ile utangaçlık ve sosyallik üzerine çalışma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, sosyallik ve utangaçlık arasında negatif bir ilişki vardır. Utangaçlık ile öz saygı arasında negatif ilişki, utangaçlıkla sosyal ilişkilere yönelik korku, kaygı ve ilişki güçlüğü ile pozitif düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Snyder, Smith, Augelli ve Ingram (1985), utangaçlığın sosyal kaygıya ve performans düşüklüğüne neden olarak gösterilip gösterilmediğini ortaya koymak için 70'i kız ve 72'si erkek olmak üzere toplam 142 öğrenci üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda utangaçlığın sosyal kaygıya ve performans düşüklüğüne neden olduğu görülmüştür.

Maroldo (1981) yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinin utangaçlık ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 155 kız 157 erkek olmak üzere toplam 312 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak “ UCLA Yalnızlık Ölçeği” ve “Stanford Utangaçlık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, utangaçlık ve yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca utangaçlık ve yalnızlığın kız öğrencilerde erkek öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

Ishiyama (1984), lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada utangaç olan ve olmayan öğrencileri karşılaştırmış utangaç öğrencilerin utangaç olmayan öğrencilerden kendilerini daha çok yalnız hissettiklerini, okul başarısında ve akranlarıyla arkadaşlık geliştirmede daha fazla engellenmişlik ve daha sık sorun yaşadıklarını, yaşadıkları utangaçlığın başkaları tarafından daha kolay fark edileceğini düşündüklerini, utangaçlığın yaşandığı sürede daha fazla dikkat dağınıklığı, sıkılganlık ve konuşma problemi yaşadıklarını bulmuştur.

Biriggs, Sinder ve Smith (1983)’in yetişkinler üzerinde yaptıkları araştırmada, utangaçlık ile özsaygı düzeyleri arasında orta düzeyden yükseğe doğru değişen olumsuz yönde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır (Akt: Yılmaz, 2011:48).

Briggs (1988) psikoloji eğitimi gören 172’si kız ve 118’i erkek olmak üzere toplam 290 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasında, dört adet utangaçlık ölçeğinden elde edilen ölçümlerle Eysenck’in Kişilik Envanterinde yer alan içedönüklük ve nevrotizm ölçümleri karşılaştırılmıştır. Utangaçlık ve içedönüklük zaman zaman birbiri yerine kullanılıyor olmasına karşın bu araştırma verileri utangaçlığın yapısının içedönük ve nevrotizmin yapıları ile aynı olmadığını göstermiştir.

Lamm ve Stefan (1987) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile utangaçlık, sosyal ilişki kurma güçlüğü ve fiziksel çekicilik arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 154 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, yalnızlık, utangaçlık ve sosyal ilişki kurma güçlüğü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, yalnızlık ile fiziksel çekicilik arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Lawrence ve Bennett (1992), utangaç ergenleri çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma yaşları 11 ve 18 arasında değişen 342 kız, 308 erkek olmak üzere toplam 650 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda utangaç ergenlerin in-

sanlarla bir araya gelme, yeni arkadaşlıklar edinme ve hoşlandıkları ortama girme ile ilgili problemler yaşadıkları, bu problemlerin ise utangaç ergende kaygı, depresyon, yalnızlık, yetersiz girişkenlik ve düşüncelerini ifade etmede çekingenlik gibi olumsuz duyguların oluşmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin utangaçlık yüzdesinin ise alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerden anlamlı derecede düşük olduğu bulunmuştur.

Kamath ve Kanekar (1993), Hindistanlı öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmada, öğrencilerin utangaçlık düzeyleriyle özsaygı düzeyleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Kampla (1995), okul öncesi çocukların utangaçlıkları ile özsaygıları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, 26'sı kız ve 27'si erkek olmak üzere dört yaşlarında toplam 53 çocukla çalışmıştır. Araştırmada, utangaçlıkla özsaygı arasında orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Schmidt ve Riniolo (1999), 20 erkek ve 27 kız üniversite öğrencisi üzerinde nevroitik eğilimler ve dışa dönüklüğün, sınav kaygısı ve utangaçlık üzerindeki etkilerinin incelendiği bir araştırmada nevroitik eğilimle utangaçlık arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Rumi ve Kunio (2000), kendini açma becerisi üzerinde sosyal beceri ve utangaçlığın etkisini incelemişlerdir. Üniversite öğrencilerine uygulanan ölçek sonucunda; sosyal beceri ile kendini açma arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca utangaç bireylerin ise düşük kişiler arası becerilere sahip oldukları bulunmuştur. Doğal ortamda gözlem ve laboratuvar ortamında gözlemler karşılaştırıldığında ortak davranış kalıplarına rastlanmıştır. Ancak farklı olarak, doğal ortamda gözlemlenen ve hareketlerinde özgür olan çocuğun laboratuvar ortamında gözlemlenen çocuk ile kalp atışlarında farklılık olmadığı gözlenmiştir (Akt: Yılmaz, 2011:48).

Gökçe (2002)'nin lise öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri çalışmasına, 353'ü kız ve 336'sı erkek olmak üzere toplam 689 lise öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin özsaygı düzeylerini belirlemek için "Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri"nin kısa formu, yalnızlık düzeyini belirlemek için "UCLA Yalnızlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, utangaçlık ölçeği puanları ile özsaygı ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; yalnızlık ölçeği puanları ile utangaçlık ölçeği puanları arasında olumlu

yönde anlamlı bir ilişki; utangaçlık puanları ile anne eğitim düzeyine ilişkin veriler arasında anlamlı bir ilişki; utangaçlık ile algılanan gelir durumu arasında olumsuz düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, özsaygı ve yalnızlık düzeylerinin, annenin eğitim düzeyinin ve ailenin algılanan gelir durumunun utangaçlığın önemli yordayıcıları olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında, cinsiyetin, sınıf düzeyinin, babanın eğitim durumunun, algılanan anne baba tutumunun ve algılanan akademik başarı durumunun öğrencilerin utangaçlık ölçeği puanlarında etkili olmadığını bulmuştur.

Daniels ve Plomin (1985), 0–2 yaş çocuklarında görülen utangaçlıktaki bireysel farklılıkların kökenini inceleyerek utangaçlığın kalıttan mı ya da çevresel faktörlerden mi ileri geldiğini ortaya koymaya çalışmışlardır. Evlat edinen 152 aile ile şartları denk olan ve evlat edinmeyen 120 aile incelenerek yapılan araştırmada, iki yaşına kadar olan çocuklardaki utangaçlığın bireysel farklılıklarının kökeninde genetik etkilerin ve sosyal değişkenlerin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Utangaç annelerin kendilerini ve bebeklerini yeni deneyimlere maruz bırakmadıkları görülmüştür. Ancak utangaç olan biyolojik anne ve babalar ile evlatlık verdikleri bebeklerin utangaçlığı arasında anlamlı bir kalıtsal ilişki bulunmuştur.

Chavire ve Stein(2002) utangaçlık ile diğer kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında sosyal fobi ile utangaçlık arasındaki ilişkiyi de incelemişlerdir. Araştırma da utangaçlık düzeyi Revised Cheek ve Buss Shyness Scala (RCBS) ile belirlenmiş ve araştırma sonunda hikâyesinde, utangaçlık özelliği bulunan bireylerin sosyal fobik olma olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmiştir. Çocukluk dönemindeki kısıtlamaların ileriki yıllarda sosyal fobiyi arttırdığı sonucuna varmışlardır. Buna göre sosyal fobisi olan insanların yaşamlarında mutlaka çocukluk dönemi hikâyelerinde engellenme ve utangaç davranışları olduğu saptanmıştır (Akt: Yılmaz, 2011:48,49)

Teglasi ve Hoffman (1982) tarafından yaş ortalaması 25 olan 72 kişi üzerinde yapılan araştırmada 36 kişilik utangaç grup ile yaş ve cinsiyet özellikleri benzer utangaç olmayan 36 kişilik diğer grup karşılaştırılmıştır. Grupların karşılaştırılmasında 10 maddelik yükleme ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada utangaçların, sıkıntı yaşanan ve olumlu ya da olumsuz sonuçlanan her durumda kendilerini suçlayıcı nedensel yüklemeler yaptıkları görülmüştür.

Heiser, Turner ve Beidel (2003) utangaçlığın sosyal fobi ve diğer psikiyatrik rahatsızlıklar arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarını 119 kadın, 81 erkekten oluşan toplam 200 psikolojiye giriş dersi almakta olan öğrenciyle yapmışlardır. Çalışmada utangaçlık düzeyleri ve kişilik özelliklerini belirleyen ölçme araçları kullanılmıştır. Sosyal fobinin utangaçlarda görülme sıklığının %18, utangaç olmayanlar arasında görülme sıklığının da %3 olduğu ortaya çıkmıştır. Endişe ve ruhsal rahatsızlıkların utangaç insanlarda görülme olasılığının iki kat daha fazla olduğu, utangaçlık düzeyi yüksek olan grupta olmayanlara göre daha yoğun nekrotik rahatsızlıklar görüldüğü sonucu çıkmıştır. Utangaçlık ile nevrotik rahatsızlıklar arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonunda utangaçlık ile sosyal fobi birbiriyle ilişkili ama, sosyal fobinin sadece şiddetli bir utangaçlık olmadığı ve içe kapanıklığın utangaçlıktan çok sosyal fobi ile ilişkisi olduğunu saptamışlardır (Akt:Yılmaz, 2011:49).

Crozier ve Birdsey (2003) de 250 üniversite öğrencisi üzerinde utangaçlıkla doğum sırası ve duygu arayışı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmada duygu arayışı (sensation seeking) “çeşitli, yeni, karmaşık ve güçlü duygu ve deneyimleri arama ve bu duygu ve deneyimler için fiziksel, sosyal, resmi ve mali riskleri almada isteklilik” olarak tanımlanmış ve duygu arayışı; “heyecan ve kesif”, “deneyim”, “memnuniyetsizliği giderme” ve “can sıkıntısını giderme” olmak üzere dört farklı alt ölçekle incelenmiştir. Araştırmada tüm örneklem dikkate alındığında duygu arayışı toplam puanı ile utangaçlık puanı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Ayrıca erkekler ve kadınlar ayrı ele alındığında da her birinin duygu arayışı toplam puanları ile utangaçlık puanları arasında yine negatif ve anlamlı bir korelasyon elde edilmiştir. Araştırmada doğum sırası ile utangaçlık arasında ise herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Akt: Akdoğan,2007:95).

Yüksel (2002) Türk Cumhuriyetlerden gelen ve Türk Üniversitelerinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin utangaçlıklarını incelemiştir. Bu araştırma Gazi üniversitesinde okuyan 135 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırma bulguları, üniversite öğrencileri için özsaygı ve algılanan akademik başarı durumunun; utangaçlığın önemli yordayıcıları olduğunu göstermiştir.

Britsch ve Wakefield (1998) yaş ortalaması 18 olan 72 üniversite öğrencisi üzerinde cinsiyet rolü ve etnik kimliğin, utangaçlık ve sosyal çekingenlik üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada cinsiyet rolünün utangaçlık ve sosyal çekingenlik duygularını anlamlı derecede etkilediği ortaya çıkmıştır. (Akt: Akdoğan,2007:96).

Miller (1995) 220 kadın ve 110 erkek olma üzere toplam 330 üniversite öğrencisi ve öğretmenin katıldığı araştırmanın sonuçlarına göre, sıkılganlık düzeyi, olumsuz değerlendirilme korkusu, kaygı düzeyleri ve sözsüz iletişim kullanma düzeyleri bakımından cinsiyetler arasında erkek denekler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Utangaçlık düzeyleri bakımından ise cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Demirbaş (2009) lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelemiştir. Araştırma örneklemini Trabzon il merkezindeki liselerin 9.10. ve 11. sınıflarda eğitimine devam eden öğrenciler arasından tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilen 259'u kız, 239'u erkek olmak üzere toplam 498 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin utangaçlık ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı; utangaçlık ve fonksiyonel olmayan tutumların onaylanma alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır.

Page (1999) 654 ergen birey üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırmada utangaçlık ve girişkenlik (sociability) ile madde kullanımı arasında ilişki aranmış ve utangaçlık duyguları fazla olan bireylerin, utangaçlık düzeyleri düşük olan bireylere göre daha fazla madde kullanımı sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle de araştırmada utangaçlık ve girişkenlik, madde kullanımı için bir risk olarak değerlendirilmiştir.

2.4. Utangaçlık ve Akademik Başarı

Ülkemizdeki sınav sistemi nedeniyle akademik başarı insanları geleceği üzerinde önemli rol oynayan bir etken olarak görünmektedir.

Genel olarak insanlar, başarıyı kendilerinden kaynaklı, hatayı ise dış kaynaklı olarak görürler ya da en azından bunu kontrol edilebilir belirgin faktörlere bağlarlar. Bu düşünce stili kişinin özgüvenini korur ve kendi amaçlarına ulaşma konusunda kişiye cesaret verir.

Utangaç kişiler sosyal ortamlardaki hatalar için kendilerini suçlarken elde edilen başarıların ise dış kaynaklı olduğunu düşünürler. Bir konuda başarısız olduklarında hatayı kalıcı ve kontrol dışı olarak görürler. Bu da onları hem bilişsel hem de davranışsal olarak sekteye uğratar ve özgüvenlerinin azalmasına neden olur (Henderson ve Zimbardo, 1998).

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada karma araştırma (triangulation) yöntemi yani, nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Nicel boyutta Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sahip olduğu çeşitli değişkenlerin utangaçlık düzeylerine ve akademik başarılarına etkisini belirlemede tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a göre (1994:77) Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir.

Araştırmanın nitel boyutunda ise utangaçlığın sebeplerini, sosyolojik, fizyolojik, eğitim ve iş başarısına etkilerini ve utangaçlıkla başa çıkma yollarını belirlemek amacıyla yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Karasar'a göre (1994:165) Görüşme (“İnterview”, mülakat), sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir. Görüşme çoğunlukla yüz yüze yapılmakta ise de, telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve resim iletilerleriyle de olabilir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 329 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Örnekleme yöntemi basit seçkisiz örneklemedir. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde evrendeki tüm birimler, örneğe seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir. Bir bireyin seçimi diğer bireylerin seçimini etkilememektedir. Temsil edici bir örneklemin seçiminin geçerli ve en iyi yolu seçkisiz örneklemedir. Seçkisiz örnekleme yöntemlerinin temsilliği sağlamada diğerlerinden çok daha güçlü olduğu ifade edilebilir (Büyüköztürk vd.,2014:85).

Çalışma grubunun demografik özellikleri ile ilgili betimsel veriler aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

Tablo 2: Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	Yüzde (%)
Kız	184	55,9
Erkek	145	44,1
Toplam	329	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 55,9'u (184) kız, % 44,1'i (145) erkektir.

Tablo 3: Çalışma Grubunun Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf	f	Yüzde (%)
1.Sınıf	47	14,3
2.Sınıf	83	25,2
3.Sınıf	127	38,6
4.Sınıf	72	21,9
Toplam	329	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 14,3'ü(47) 1. sınıf, % 25,2'si (83) 2. sınıf, % 38,6'sı (127) 3.sınıf, % 21,9'si (72) 4. sınıf öğrencisidir.

Tablo 4: Çalışma Grubunun Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim	f	Yüzde (%)
İlkokul	166	50,5
Ortaokul	68	20,7
Lise	55	16,7
Ön Lisans	10	3,0
Lisans	13	4,0
Hiçbiri	17	5,2
Toplam	329	100,0

Öğretmen adaylarının baba eğitim durumunu incelediğimizde % 50,5'i İlkokul, % 20,7'si Ortaokul, % 16,7'si Lise, % 3,0'ü Ön lisans, %4,0 Lisans mezunudur.

Tablo 5: Çalışma Grubunun Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim	f	Yüzde (%)
İlkokul	198	60,2
Ortaokul	37	11,2
Lise	15	4,6
Ön Lisans	1	,3
Lisans	2	,6
Yüksek Lisans	2	,6
Hiçbiri	74	22,5
Toplam	329	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumunu incelediğimizde % 60,2'i(198) İlkokul, % 11,2'si (37) Ortaokul, %4,6'sı (15) Lise, % 0,3'ü (1) Ön lisans, %0.6(2) Lisans, %0.6(2) Yüksek Lisans mezunudur.

Tablo 6: Çalışma Grubunun Mezun Olduğu Lise Türüne Göre Dağılımı

Mezun Olunan Lise Türü	f	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	52	15,8
Öğretmen Lisesi	3	,9
Meslek Lisesi	15	4,6
Özel Türk Lisesi	2	,6
İmam Hatip Lisesi	2	,6
Düz Lise	245	74,5
Diğer	10	3,0
Toplam	329	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun oldukları lise eğitimi incelendiğinde % 15,8'i(52) Anadolu Lisesi, % 0,9'u(3) Öğretmen Lisesi, %4,6'sı (15) Meslek Lisesi, %0,6'sı(2) Özel Türk Lisesi, %0,6'sı (2) İmam Hatip Lisesi, %74,5(245) Düz Lise mezunudur.

Tablo 7: Görüşme Yapılan Çalışma Grubunun Cinsiyete ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f
Kız	25
Erkek	10
Toplam	35
Sınıf Düzeyi	f
1.Sınıf	1
2.Sınıf	11
3.Sınıf	13
4.Sınıf	10
Toplam	35

3.3. Veri Toplama Aracı

Birinci bölümde; Öğrenciler için sınıf, cinsiyet, anne ve baba yaşam durumu, mezun olunan lise tipi, anne ve baba eğitim durumu, ailedeki birey sayısı, kardeş sayıları, kaçınıcı kardeş oldukları, anne ve baba çalışma durumu, ailenin aylık gelir durumu, şu an herhangi bir işte çalışma durumu, üniversite masraflarını karşılama durumu, öğrenim boyunca kaldıkları yer durumu, ailenin yaşadığı yer durumu, sağlık güvencesi durumu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğini tercih etme durumu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğini tercih etmedeki etken durumu ve ağırlıklı yıl sonu değişkenleri hakkında bilgi toplamaya yönelik olarak hazırlanmış kişisel bilgi formu bulunmaktadır. Yıl sonu ağırlıklı notları Tablo 8'de belirtildiği şekilde kodlanmıştır.

Tablo 8: Yıl Sonu Ağırlıklı Notlarının Kodlarını Gösteren Tablo

Başarı Notu	Kod
“41-45”	1
“46-50”	2
“51-55”	3
“56-60”	4
“61-65”	5
“66-70”	6
“71-75”	7
“76-80”	8
“81-85”	9
“86-90”	10
“91-95”	11
“96-100”	12

Tablo 8’de yıl sonu ağırlıklı notlarının kodlarını gösteren tablo incelendiğinde en düşük 41-45 puanın kodlandığı görülmektedir. Burada öğrencilerin en düşük ağırlıklı not ortalaması dikkate alınmıştır. 41-45 not ortalamasından daha düşük ortalama olmadığından 1-40 notlarını kodlama ihtiyacı ortaya çıkmamıştır.

İkinci bölümde; İlk kez Cheek (1990) tarafından geliştirilen 13 maddelik “Shyness Scale”in Güngör (2001) tarafından Türk toplumuna uyarlama ve geliştirme çalışmaları yapılan 20 maddelik “Utangaçlık Ölçeği (UÖ)” kullanılmıştır. Bireylerden ölçekteki her bir maddenin karşısında yer alan (1) Bana Hiç Uygun Değil, (2) Uygun Değil, (3) Kararsızım, (4) Bana Uygun ve (5) Bana Çok Uygun seçeneklerden birisini seçmeleri istenmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20’dir. Puanın yüksek olması, bireyin kendisini utangaç olarak algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir (Güngör, 2001).

Güngör (2001) tarafından ölçeğin güvenilirliği bir testin tekrarı diğeri iç tutarlılık olmak üzere iki yolla hesaplanmıştır. Ölçeğin 78 öğrenciye üç hafta ara ile iki kez uygulanması sonucu elde edilen korelasyon katsayısı .83’tür. Ölçeğin iç tutarlılığını saptamak amacıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı ise .91’dir.

Güngör (2001) tarafından ölçeğin madde geçerliğinin tek boyutlu olup olmadığını belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, 20 maddenin toplam üç faktörde toplandığı, ancak maddelerin faktör yükleri incelendiğinde 20 maddenin tümünün birinci faktörde toplandığı görülmektedir. Bu durum, ölçeğin

tek boyutlu olduğunu göstermektedir. Ayrıca faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin yapı geçerliğinin bulunduğu görülmüştür.

Üçüncü bölümde; Araştırmanın nitel boyutunda veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Utangaçlığın sebeplerini, sosyolojik, fizyolojik, eğitim ve iş başarısına etkilerini, utangaçlıkla başa çıkma yollarını ve sorumluluk alma düşünce, duygu ve davranışlarını ortaya çıkarmak amacıyla alan uzmanlarına danışarak hazırlanan 9 adet açık uçlu sorudan oluşan bir ölçme aracı geliştirilmiştir (Ek-3). 5 öğretmen adayına sorulduktan sonra sorular üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Sorular yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak 16 aşırı utangaç olan ve 19 utangaç olmayan 35 öğretmen adayına sorularak bilgi toplanmıştır. Öğrencilerin sorumluluk alma ile ilgili görüşlerini belirlemek için Ek-3'teki 1. ve 3. soru, utangaçlığın sosyal ve fiziksel etkilerini belirlemek için ilk 6 soru, utangaçlığın okul ve iş başarısına etkisini ortaya çıkarmak için 7. soru, öğrencilerde utangaçlığın sebeplerini ortaya çıkarmak için 8. soru, utangaçlıkla başa çıkma yolları ile ilgili öğrenci görüşlerini almak için de 9. soru sorulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizi SPSS 21 Windows Paket İstatistik Programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizi sırasında, betimleyici istatistiklerin yanı sıra, t-Testi, Basit Korelasyon uygulanmıştır. Varyansların homojenliği durumunda varyans analizi, varyans analizi sonucunda farkın hangi ortalamalar arasındaki farklardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla da Tukey HSD testi yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen nitel verilerin analizinde ise içerik analiz türlerinden tümevarımcı analiz tekniği kullanılmıştır. Ham verilerdeki ortak noktalar bulunmuş ve duygu, düşünce ve davranışlar belirlenmiştir. Bulguların daha kolay anlaşılması için tablolastırılan veriler katılımcıların cevaplarıyla desteklenmiştir.

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tâbi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyebilen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003:162).

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmanın iki alt problemi kapsamında bulgular ortaya konulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerinin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerinin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p	Fark Tukey HSD
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	399,068	3	133,023	64,94	,000	4-1 4-2 4-3
	Gruplar içi	665,771	325	2,049			3-1 3-2
	Toplam	1064,839	328				
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	,977	3	,326	,722	,540	
	Gruplar içi	146,674	325	,451			
	Toplam	147,651	328				

Tablo 9'daki analiz sonuçlarına göre Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin sınıf düzeyleri ile akademik başarı notları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [$F_{(3,325)}=64,94$, $p<0,05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. 4.sınıf öğrencilerinin başarı notu ortalaması ($\bar{X}=7,75$) ile, 1.sınıf ($\bar{X}=5,26$), 2.sınıf ($\bar{X}=4,72$), 3. Sınıf ($\bar{X}=6,41$) öğrencilerinin başarı notları arasında 4.sınıf lehine; 3. Sınıf ($\bar{X}=6,41$) öğrencilerinin başarı notu

ortalaması ile 1. Sınıf ($\bar{X}=5,26$), 2.sınıf ($\bar{X}=4,72$) öğrencilerinin başarı notları arasında 3.sınıf lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre 4.sınıf öğrencileri 1.,2.,3. sınıf öğrencilerine göre akademik olarak daha başarılı iken, 3.sınıf öğrencileri de 1. ve 2. sınıf öğrencilerine göre akademik olarak daha başarılıdır.

Tablo 9’da utangaçlık puan ortalamalarına ilişkin veriler de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde sınıf düzeylerinin utangaçlık puan ortalamalarına herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir[$F_{(3-325)}=,722$, $p>0,05$].

Tablo 9.1. Sınıf Düzeyi ile Başarı Notuna ve Utangaçlığa İlişkin Betimsel Veriler

	Grup	Sınıf	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1	1.sınıf	47	5,26	1,65
	2	2.sınıf	83	4,72	1,46
	3	3.sınıf	127	6,41	1,45
	4	4.sınıf	72	7,75	1,20
		Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	1	1.sınıf	47	2,54	,606
	2	2.sınıf	83	2,63	,672
	3	3.sınıf	127	2,69	,685
	4	4.sınıf	72	2,58	,688
		Toplam	329	2,63	,671

4.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Cinsiyetin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ilişkisiz örneklem için t-Testi yapılmıştır.

Tablo 10. Cinsiyetin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamasına Etkisine İlişkin t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Akademik Başarı Notu	Kız	184	6,41	1,80	327	3,465	,001
	Erkek	145	5,73	1,74			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Kız	184	2,67	,694	327	1,220	,223
	Erkek	145	2,58	,639			

Tablo 10’da cinsiyetin akademik başarı notu ve utangaçlık puan ortalamasına ilişkin t-Testi sonuçları gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin başarı notlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. [$t_{(327)}=3,465$, $p<0,05$]. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı olduğu söylenebilir.

Cinsiyetin utangaçlık puan ortalamasına etkisinin gösterildiği ilgili bölüm incelendiğinde utangaçlık puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(327)}=1,220$, $p>0,05$]. Bu bulgu cinsiyetin utangaçlık puan ortalamaları üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Anne-Baba Yaşam Durumunun Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının anne-baba durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 11. Anne-Baba Yaşam Durumunun Akademik Başarı ve Utangaçlık Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	21,954	4	5,488	1,705	,149
	Gruplar içi	1042,885	324	3,219		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	1,873	4	,468	1,041	,386
	Gruplar içi	145,778	324	,450		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 11’deki Anne-baba yaşam durumunun akademik başarı notuna ve utangaçlık puan ortalamasına etkisinin incelendiği tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre [$F_{(4-324)}=1,705$ $p>0,05$] öğrencilerin akademik başarı notları anne-baba yaşam durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bulgu anne-baba yaşam durumunun akademik başarı notuna etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 11’deki utangaçlık puan ortalamalarına ilişkin veriler incelendiğinde öğrencilerin utangaçlık puan ortalamalarının anne-baba yaşam durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır [$F_{(4-324)}=1,041$ $p>0,05$]. Bu bulgu anne-

baba yaşam durumunun öğrencilerin utangaçlık düzeylerine etkisinin olmadığı şeklinde söylenebilir.

Tablo 11.1. Anne-Baba Yaşam Durumu ile Akademik Başarı ve Utangaçlığa İlişkin Betimsel Veriler

Anne-Baba Yaşam Durumu		N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	Anne Öldü	4	7,50	1,29
	Baba Öldü	23	5,96	1,89
	İkisi de Öldü	1	8,00	.
	Anne Baba Birlikte Yaşiyor	294	6,07	1,80
	Anne Baba Boşandı ya da Ayrı	7	7,29	1,38
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	Anne Öldü	4	2,46	,206
	Baba Öldü	23	2,83	,659
	İkisi de Öldü	1	2,50	.
	Anne Baba Birlikte Yaşiyor	294	2,62	,677
	Anne Baba Boşandı ya da Ayrı	7	2,29	,537
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Mezun Oldukları Liselerin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının mezun oldukları liselere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Türlerinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	16,513	6	2,752	,845	,536
	Gruplar içi	1048,326	322	3,256		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	4,281	6	,714	1,603	,146
	Gruplar içi	143,370	322	,445		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 12’de Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin mezun oldukları lise türlerinin akademik başarı notuna ve utangaçlık puan ortalamasına ilişkin varyans analizi gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin akademik başarı notları mezun oldukları liselere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. [$F_{(6-322)}=,845$, $p>0,05$]. Bu sonuca göre mezun olunan lise türünün akademik başarı notuna bir etkisi yoktur.

Utangaçlık puan ortalamasına ilişkin veriler incelendiğinde öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları ile mezun oldukları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir[$F_{(6-322)}=,1,603$, $p>0,05$]. Bu bulgu sonucuna göre mezun olunan lise türlerinin utangaçlık düzeyine etkisi yoktur.

Tablo 12.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Türlerinin ile Akademik Başarı Notu ve Utangaçlığa İlişkin Betimsel Veriler

	Mezun Olunan Lise	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	Anadolu Lisesi	52	5,92	1,96
	Öğretmen Lisesi	3	6,00	2,00
	Meslek Lisesi	15	6,87	1,73
	Özel Türk Lisesi	2	5,00	1,41
	İmam Hatip Lisesi	2	5,50	,707
	Düz Lisesi	245	6,14	1,78
	Diğer	10	5,60	1,84
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	Anadolu Lisesi	52	2,50	,724
	Öğretmen Lisesi	3	2,90	,755
	Meslek Lisesi	15	2,48	,584
	Özel Türk Lisesi	2	1,82	,389
	İmam Hatip Lisesi	2	1,90	,707
	Düz Lise	245	2,67	,663
	Diğer	10	2,72	,547
	Toplam	329	2,63	,670

4.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Annelerin Eğitim Durumlarının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının annelerin eğitim durumlarının göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 13. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	17,367	6	2,895	,890	,503
	Gruplar içi	1047,472	322	3,253		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	2,260	6	,377	,834	,544
	Gruplar içi	145,391	322	,452		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 13'te annelerin eğitim durumlarının çocuklarının akademik başarı notuna ve utangaçlık düzeylerine etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde başarı notu annelerin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(6-322)}=,890$, $p>0,05$]. Bu bulgu annelerin eğitim durumunun başarı notuna etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Utangaçlık puan ortalamalarına ilişkin tablonun ilgili kısmı incelendiğinde utangaçlık puanı annelerin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(6-322)}=,834$, $p>0,05$]. Bu bulgu sonucuna göre annelerin eğitim durumunun utangaçlık puan ortalamalarına etkisi yoktur.

Tablo 13.1. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel Veriler

Anne Eğitim Durumu		N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	İlkokul	198	6,15	1,89
	Ortaokul	37	5,89	1,61
	Lise	15	5,87	2,17
	Ön lisans	1	4,00	.
	Lisans	2	5,00	,000
	Yüksek Lisans	2	8,00	,000
	Hiçbiri	74	6,18	1,58
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	İlkokul	198	2,61	,670
	Ortaokul	37	2,57	,636
	Lise	15	2,45	.
	Ön Lisans	1	2,10	,630
	Lisans	2	2,70	,566
	Yüksek Lisans	2	3,05	,283
	Hiçbiri	74	2,74	,707
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının babaların eğitim durumlarının göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 14. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	11,187	5	2,237	,686	,634
	Gruplar içi	1053,652	323	3,262		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	2,788	5	,558	1,243	,289
	Gruplar içi	144,863	323	,448		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 14’te babaların eğitim durumlarının çocuklarının akademik başarı notuna ve utangaçlığına etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde başarı notu babaların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(5-323)}=,686$, $p>0,05$]. Bu sonuç babaların eğitim durumunun çocuklarının akademik başarı notuna etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Utangaçlık puan ortalamalarına ilişkin tablonun ilgili kısmı incelendiğinde utangaçlık puanı babaların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(5-323)}=1,243$, $p>0,05$]. Bu sonuca göre babaların eğitim durumunun utangaçlık ortalamalarına etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 14.1 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel Veriler

Baba Eğitim Durumu		N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	İlkokul	166	6,11	1,80
	Ortaokul	68	6,09	1,86
	Lise	55	6,38	1,79
	Ön Lisans	10	5,40	2,07
	Lisans	13	6,15	2,03
	Hiçbiri	17	5,76	1,25
	Toplam	329	6,11	1,80
	Utangaçlık Puan Ortalaması	İlkokul	166	2,67
Ortaokul		68	2,58	,725
Lise		55	2,49	,638
Ön Lisans		10	2,55	,555
Lisans		13	2,65	,671
Hiçbiri		17	2,89	,668
Toplam		329	2,63	,671

4.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailedeki Birey Sayısının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının ailedeki birey sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 15. Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Ailedeki Kişi Sayısı		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Orta- laması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	48,469	10	4,847	1,517	,132
	Gruplar içi	1016,369	318	3,196		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	5,268	10	,527	1,177	,306
	Gruplar içi	142,383	318	,448		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 15’te ailedeki birey sayısının akademik başarı notu ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde akademik başarı notu ailedeki kişi sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(10-318)}=1,517$, $p>0,05$]. Bu durum ailedeki kişi sayısının akademik başarı notuna bir etkisinin olmadığı şeklinde belirtilebilir.

Tablonun utangaçlık puan ortalamasına ilişkin ilgili kısmı incelendiğinde ailedeki kişi sayısına göre utangaçlık anlamlı bir farklılık göstermemekle beraber bu bulgu ailedeki kişi sayısının utangaçlık üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. [$F_{(10-318)}=1,177$, $p>0,05$].

Tablo 15.1 Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısına İlişkin Betimsel Veriler

	Ailedeki Birey Sayısı	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	2	1	4,00	.
	3	15	7,07	1,87
	4	78	5,94	1,72
	5	63	6,32	1,82
	6	56	5,84	1,88
	7	41	6,51	1,63
	8	24	6,46	1,74
	9	15	5,40	2,23
	10	12	5,58	1,44
	11	6	5,83	1,60
	12+	18	6,00	1,88
	Toplam		329	6,11
Utangaçlık Puan Ortalaması	2	1	3,25	.
	3	15	2,74	,674
	4	78	2,55	,666
	5	63	2,64	,664
	6	56	2,64	,625
	7	41	2,42	,649
	8	24	2,72	,834
	9	15	2,63	,696
	10	12	2,84	,716
	11	6	3,03	,461
	12+	18	2,83	,628
	Toplam		329	2,63

4.1.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Kardeş Sayılarının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının ailedeki kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Kardeş Sayılarının Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (T)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	48,459	11	4,405	1,374	,184
	Gruplar içi	106,80	317	3,206		
	Toplam	104,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	5,251	11	,4	1,063	391
	Gruplar içi	142,400	317	,449		
	Toplam	147 65	328			

Tablo 16’da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin kardeş sayılarının akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde akademik başarı notu kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(11-317)}=1,374$, $p>0,05$]. Bu bulgu kardeş sayısının akademik başarı notuna etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablonun utangaçlıkla ilgili bölümü incelenecek olursa öğrencilerin utangaçlıkları kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. [$F_{(11-317)}=1,063$, $p>0,05$]. Bu durum kardeş sayısının utangaçlık üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 16.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Kardeş Sayısına İlişkin Betimsel Veriler

	Kardeş Sayısı	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1	15	6,80	1,52
	2	85	6,09	1,82
	3	67	6,34	1,76
	4	59	,90	1,92
	5	36	6,39	1,69
	6	20	6,50	2,01
	7	15	5,40	2,03
	8	13	5,15	1,68
	9	6	,67	1,03
	10	7	5,14	1,21
	11	1	6,00	.
	12+	5	,60	1,14
	Toplam	329	6,1	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	1	15	2,72	,733
	2	85	2,57	,74
	3	7	2,60	,668
	4	59	2,56	,39
	5	6	2,52	,655
	6	20	2,87	,782
	7	15	2,75	,651
	8	13	2,75	,732
	9	6	2,90	,588
	10	7	3,04	,636
	11	1	2,20	.
	12+	5	2,98	,34
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailede Kaçıncı Kardeş Olduklarının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının ailede kaçınıcı kardeş olduklarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Ailede Kaçınıcı Kardeş Olduklarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	23,90	9	2,657	,814	,603
	Gruplar içi	1040,929	319	3,263		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	4,685	9	,521	1,162	,319
	Gruplar içi	142,966	319	,448		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 17’de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin ailede kaçınıcı kardeş olduklarının başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablo 17’ye göre öğrencilerin başarı notu ailede kaçınıcı kardeş olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(9-319)}=,814$, $p>0,05$]. Bu sonuca göre ailede kaçınıcı kardeş olma durumunun başarı notuna bir etkisi yoktur.

Tablonun utangaçlık puan ortalamasına ilişkin ilgili kısmının analizine bakılacak olursa utangaçlık puanı öğrencinin kaçınıcı kardeş olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(9-319)}=1,162$, $p>0,05$]. Bu sonuçtan kaçınıcı kardeş olma durumunun utangaçlık puanı üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 17.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Ailede Kaçıncı Kardeş Olduklarına İlişkin Betimsel Veriler

Kaçıncı Kardeş Olma Durumu	N	\bar{x}	S
1	115	6,26	1,67
2	87	6,22	1,79
3	50	6,12	2,01
4	32	5,87	2,12
5	24	5,71	2,07
Akademik Başarı Notu	6	5,17	1,40
	7	6,00	,000
	8	7,00	1,41
	9	7,00	,000
	10+	5,50	,707
Toplam	329	6,11	1,80
1	115	2,56	,701
2	87	2,63	,653
3	50	2,54	,638
4	32	2,76	,587
5	24	2,79	,643
Utangaçlık Puan Ortalaması	6	2,82	,919
	7	2,38	,592
	8	3,22	,318
	9	3,40	,000
	10+	2,80	,070
Toplam	329	2,63	,671

4.1.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumunun Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 18. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	5,292	3	1,764	,541	,654
	Gruplar içi	1059,547	325	3,260		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	,996	3	,332	,736	,531
	Gruplar içi	146,655	325	,451		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 18’deki analiz sonuçlarına göre öğrencilerin akademik başarı notu annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3-325)}=,541$, $p>0,05$]. Buna göre annelerin çalışma durumunun öğrencilerin akademik başarı notlarına etkisi yoktur.

Utangaçlık puan ortalamalarına ilişkin sonuçların analizine bakılacak olursa öğrencilerin utangaçlık puan ortalaması annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3-325)}=,736$, $p>0,05$]. Annelerin çalışma durumunun öğrencilerin utangaçlık düzeylerine bir etkisi yoktur.

Tablo 18.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna İlişkin Betimsel Veriler

Anne Çalışma Durumu		N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	Evet	29	6,03	1,99
	Hayır	284	6,11	1,76
	Emekli	8	5,87	2,23
	Diğer	8	6,87	2,17
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	Evet	29	2,47	,668
	Hayır	284	2,65	,674
	Emekli	8	2,64	,749
	Diğer	8	2,49	,479
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.11. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Babaların Çalışma Durumunun Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının babaların çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 19. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumunun Çocuklarının Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Baba Çalışma Durumu	Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p	Fark Trkey HSD
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	12,612	3	4,204	1,298	,275
	Gruplar içi	1052,227	325	3,238		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	5,063	3	1,688	3,846	,010
	Gruplar içi	142,588	325	,439		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 19’da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin babaların çalışma durumunun çocuklarının akademik başarı notuna ve utangaçlığına etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin akademik başarı notu babaların çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3-325)}=1,298$, $p>0,05$]. Bu bulgu babaların çalışma durumunun öğrencilerin başarı notlarına etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Utangaçlık puan ortalamalarına ilişkin sonuçların analizine bakılacak olursa öğrencilerin utangaçlık puan ortalaması babaların çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. [$F_{(3-325)}=3,846$, $p<0,05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Babası çalışmayanların utangaçlık puan ortalaması ($\bar{X}=2,97$) iken, babası çalışanların utangaçlık puan ortalaması ($\bar{X}=2,60$), babası emekli olanların utangaçlık puan ortalaması ise ($\bar{X}=2,52$)’dir. Buna göre babası çalışmayanların utangaçlık düzeyleri, babası çalışan ve emekli olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 19.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumuna İlişkin Betimsel Veriler

Baba Çalışma Durumu	Grup		N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1	Evet	208	6,04	1,92
	2	Hayır	33	5,79	1,39
	3	Emekli	74	6,43	1,53
	4	Diğer	14	6,29	2,13
		Toplam		329	6,11
Utangaçlık Puan Ortalaması	1	Evet	208	2,60	,695
	2	Hayır	33	2,97	,622
	3	Emekli	74	2,52	,593
	4	Diğer	14	2,76	,587
		Toplam		329	2,63

4.1.12. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerinin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının ailelerinin aylık gelirlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 20. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	11,515	3	3,837	1,184	,316
	Gruplar içi	1053,329	325	3,241		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	2,051	3	,684	1,526	,208
	Gruplar içi	145,600	325	,448		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 20’de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerinin akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde akademik başarı notu ailelerin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3-325)}=1,184$ $p>0,05$]. Buna göre öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumunun akademik başarı notuna etkisi yoktur.

Tablonun utangaçlık puanına ilişkin kısmı incelendiğinde utangaçlık puanı ailelerin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3-325)}=1,526$ $p>0,05$]. Demek ki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumunun utangaçlıklarına etkisi yoktur.

Tablo 20.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Toplam Gelirlerine İlişkin Betimsel Veriler

	Aylık Toplam Gelir	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	800 ve altı	67	6,27	1,74
	801-1300	127	6,18	1,86
	1301-2000	78	5,78	1,70
	2001-2700	57	6,22	1,87
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	800 ve altı	67	2,76	,738
	801-1300	127	2,64	,716
	1301-2000	78	2,54	,583
	2001-2700	57	2,57	,579
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.13. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Herhangi Bir İşte Çalışma Durumunun Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının herhangi bir işte çalışma durumunun göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ilişkisiz örneklem için t-Testi yapılmıştır.

Tablo 21. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Herhangi Bir İşte Çalışma Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin t-Testi Sonuçları

	f	t	sd	p
Akademik Başarı Notu	1,569	,546	327	,585
Utangaçlık Puan Ortalaması	,744	,808	327	,420

Tablo 21’de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin herhangi bir işte çalışma durumunun akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin t-Testi sonuçları gösterilmiştir. Tablonun başarı notuna ilişkin kısmı incelendiğinde akademik başarı notu öğrencilerin herhangi bir işte çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$t_{(327)}=,546$, $p>0,05$]. Buna göre öğrencilerin herhangi bir işte çalışma durumlarının akademik başarı notlarına etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablonun utangaçlık puan ortalamalarına ilişkin t-Testi sonuçları incelenecek olursa, öğrencilerin utangaçlık puanları herhangi bir işte çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermemekle birlikte, [$t_{(327)}=,808$, $p>0,05$] bu bulgu öğrencilerin herhangi bir işte çalışma durumlarının akademik başarı notlarına etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 21.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Herhangi Bir İşte Çalışma Durumuna İlişkin Betimsel Veriler

	Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	Evet	12	5,83	1,27
	Hayır	317	6,12	1,82
Utangaçlık Puan Ortalaması	Evet	12	2,47	,579
	Hayır	317	2,63	,674

4.1.14. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Masraflarını Karşılama Durumunun Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının üniversite masraflarını karşılama durumuna göre an-

lamli bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Masraflarını Karşılama Durumunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Or- talaması (KO)	f	p	Fark Tukey HSD
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	11,441	2	5,721	1,770	,172	
	Gruplar içi	1053,398	326	3,231			
	Toplam	1064,839	328				
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	3,361	2	1,681	3,797	,023	2-1
	Gruplar içi	144,290	326	,443			
	Toplam	147,651	328				

Tablo 22’de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin üniversite masraflarını karşılama durumunun akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablonun akademik başarı notu bölümü incelendiğinde öğrencilerin akademik başarı notu üniversite masraflarının karşılama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-326)}=1,770$, $p>0,05$]. Bu bulgu üniversite masraflarının karşılması durumunu başarı notuna etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablonun utangaçlık ortalamaları bölümü incelenecek olursa öğrencilerin utangaçlık puanları üniversite masraflarının karşılama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-326)}=3,797$, $p<0,05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Üniversite masraflarını çalışarak kendileri tarafından karşılayanların utangaçlık puan ortalaması ($\bar{X}=2,23$) iken, üniversite masrafları aileleri tarafından karşılananların utangaçlık puan ortalaması ise ($\bar{X}=2,64$)’tür. Bu sonuca göre üniversite masraflarını çalışarak kendileri tarafından karşılayanların utangaçlık düzeyleri üniversite masrafları aileleri tarafından karşılanana göre düşüktür.

Buna göre üniversite masraflarının karşılanma durumu ile öğrencilerin utangaçlık puanları arasında bir farklılığın olduğu söylenebilir. Yapılan karşılaştırmaya göre üniversite masrafları ailesi tarafından karşılanlar, üniversite masraflarını çalışarak kendileri tarafından karşılayanlara göre daha fazla utangaçtır.

Tablo 22.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Masraflarının Karşılanmasına İlişkin Betimsel Veriler

	Grup	Üniversite Masrafları	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1	Ailem	275	6,04	1,84
	2	Çalışıyorum	17	6,24	1,39
	3	Diğer	37	6,62	1,62
		Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	1	Ailem	275	2,64	,668
	2	Çalışıyorum	17	2,23	,577
	3	Diğer	37	2,76	,685
		Toplam	329	2,63	,671

4.1.15. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Öğrenimleri Boyunca Kaldıkları Yerlerin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puan ortalamalarının üniversite öğrenimleri boyunca kaldıkları yerlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 23. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Öğrenimleri Boyunca Kaldıkları Yerlerin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Toplamı (KT)	f	p	Fark Tukey HSD
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	67,928	5	13,586	4,402	,001	1-2
	Gruplar içi	996,911	323	3,086			1-4
	Toplam	1064,839	328				1-5
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	3,120	5	,624	1,395	,226	
	Gruplar içi	144,531	323	,447			
	Toplam	147,651	328				

Tablo 23'te Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin üni-

versite öğrenimleri boyunca kaldıkları yerlerin akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Akademik başarı notu analizi incelendiğinde öğrencilerin akademik başarı notları üniversite öğrenimleri boyunca kaldıkları yerlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(5-323)}=4,402$, $p<0,05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Ailesiyle birlikte kalanların akademik başarı not ortalaması ($\bar{X}=7,16$), özel bir yurttan kalanların akademik başarı not ortalaması ($\bar{X}=5,57$), evde arkadaşlarıyla birlikte kalanların akademik başarı not ortalaması ($\bar{X}=6,09$), kredi yurtlarda kalanların akademik başarı not ortalaması ($\bar{X}=6,05$)'tir. Yapılan karşılaştırmaya göre ailesiyle birlikte kalanlar, özel yurt, kredi yurt ve evde arkadaşlarıyla birlikte kalanlara göre daha başarılıdır. Tukey HSD testine göre özel yurt, kredi yurt ve evde arkadaşlarıyla birlikte kalanlar arasında akademik başarı yönünden anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablonun utangaçlığa etkisine ilişkin bölüme bakılacak olursa öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları üniversite öğrenimleri boyunca kaldıkları yerlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(5-323)}=1,395$, $p>0,05$]. Buna göre öğrencilerin öğrenimleri boyunca kaldıkları yerlerin utangaçlık düzeylerine bir etkisi yoktur.

Tablo 23.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Üniversite Öğrenimleri Boyunca Kaldıkları Yerlere İlişkin Betimsel Veriler

	Grup	Kalınan Yer	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1	Ailemle Birlikte	37	7,16	1,85
	2	Özel Bir Yurttan	68	5,57	1,50
	3	Yalnız Kalıyorum	4	7,00	1,41
	4	Evde Arkadaşlarımla	137	6,09	1,78
	5	Kredi Yurtlarda	81	6,05	1,90
	6	Diğer	2	7,50	,707
		Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	1	Ailemle Birlikte	37	2,64	,581
	2	Özel Bir Yurttan	68	2,57	,654
	3	Yalnız Kalıyorum	4	1,99	,259
	4	Evde Arkadaşlarımla	137	2,69	,708
	5	Kredi Yurtlarda	81	2,58	,656
	6	Diğer	2	3,17	,955
		Toplam	329	2,63	,671

4.1.16. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yerlerin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yerlerin akademik başarı notu ve utangaçlık puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yerlerin Nüfusunun Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	13,798	3	4,599	1,422	,236
	Gruplar içi	1051,041	325	3,234		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	2,452	3	,817	1,830	,142
	Gruplar içi	145,199	325	,447		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 24’te Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yerlerin nüfusunun akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Sonuçlar dikkatli incelenecek olursa öğrencilerin akademik başarı notları ailelerinin yaşadıkları yerlerin nüfusuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3-325)}=1,422, p>0,05$]. Bu durumdan öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yerlerin nüfuslarının öğrencilerin akademik başarı notları etkisinin olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Utangaçlık puan ortalamalarının analizi yapıldığında öğrencilerin utangaçlık ortalamaları ailelerinin yaşadıkları yerlerin nüfusuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3-325)}=1,830, p>0,05$]. Öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları yerlerin nüfuslarının öğrencilerin utangaçlık puan ortalamasına etkisi yoktur şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 24.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadıkları Yerlerin Nüfusuna İlişkin Betimsel Veriler

Yaşanılan Yerin Nüfusuna İlişkin Bilgiler		N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1-2000	64	6,37	1,83
	2001-20000	66	5,86	1,82
	20001-750000	118	6,25	1,81
	750000'den Fazla	81	5,91	1,73
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	1-2000	64	2,79	,682
	2001-20000	66	2,61	,695
	20001-750000	118	2,62	,641
	750000'den Fazla	81	2,53	,675
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.17. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sağlık Güvencesinin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin sağlık güvencesinin akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 25. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sağlık Güvencesinin Akademik Başarı Notuna ve Utangaçlığa Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	24,142	6	4,024	1,245	,283
	Gruplar içi	1040,697	322	3,232		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	2,873	5	,575	1,282	,271
	Gruplar içi	147,778	323	,448		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 25'te Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin sağlık güvencesinin akademik başarı notuna ve utangaçlığa etkisine ilişkin tek yönlü varyans

analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablo 25'e göre öğrencilerin akademik başarı notları sağlık güvencelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(6-322)}=1,245$, $p>0,05$]. Buna göre sağlık güvencesinin akademik başarı notuna etkisi yoktur.

Tablonun utangaçlık puan ortalamaları kısmı incelendiğinde öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları sağlık güvencelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(5-323)}=1,282$, $p>0,05$]. Buna göre sağlık güvencesinin utangaçlık puan ortalamasına etkisi yoktur.

Tablo 25.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sağlık Güvencesine İlişkin Betimsel Veriler

Sağlık Güvencesi		N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	Emekli Sandığı	43	6,26	1,99
	SSK	153	6,16	1,69
	Yeşil kart	47	6,06	1,64
	BAGKUR	39	6,33	2,00
	Özel	1	9,00	.
	Yok	45	5,60	1,93
	Diğer	1	7,00	.
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	Emekli Sandığı	43	2,62	,631
	SSK	153	2,60	,681
	Yeşil kart	47	2,69	,699
	BAGKUR	39	2,44	,653
	Özel	1	1,65	.
	Yok	45	2,87	,585
	Diğer	1	1,50	.
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.18. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Sıralarının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme sıralarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 26. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Sıralarının Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Top- lamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p
Akademik Başarı notu	Gruplar arası	4,931	5	,986	,301	,912
	Gruplar içi	1059,908	323	3,281		
	Toplam	1064,839	328			
Utangaçlık Puan Ortalaması	Gruplar arası	2,873	5	,575	1,282	,271
	Gruplar içi	144,778	323	,448		
	Toplam	147,651	328			

Tablo 26’da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme sıralarının akademik başarı notlarına ve utangaçlıklarına etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablo 26’ya göre öğrencilerin akademik başarı notları Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme sıralarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(5-323)}=,301$, $p>0,05$]. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme sırası durumunun akademik başarı notlarına bir etkisi görülmemektedir.

Tablonun utangaçlığa ilişkin bölümü incelenecek olursa öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme sıralarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(5-323)}=1,282$, $p>0,05$]. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme sırası durumunun utangaçlık düzeyine etkisi yoktur.

Tablo 26.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Sırasına İlişkin Betimsel Veriler

	Tercih Sırası	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1-2	86	6,02	1,74
	3-4	52	5,98	1,70
	5-6	29	6,00	1,71
	7-8	30	6,20	1,79
	9-10	17	6,00	1,97
	11+	115	6,26	1,92
	Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	1-2	86	2,53	,662
	3-4	52	2,54	,672
	5-6	29	2,81	,781
	7-8	30	2,52	,692
	9-10	17	2,67	,527
	11+	115	2,70	,656
	Toplam	329	2,63	,671

4.1.19. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Nedenlerinin Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme nedenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 27. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Nedenlerinin Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı (KT)	sd	Kareler Ortalaması (KO)	f	p	Fark Tukey HSD
Akademik Başarı Notu	Gruplar arası	19,959	5	3,992	1,234	,293	
	Gruplar içi	1044,880	323	3,235			
	Toplam	1064,839	328				
Utangaçlık Puan Orta- laması	Gruplar arası	10,551	5	2,110	4,971	,000	1-3
	Gruplar içi	137,100	323	,424			
	Toplam	147,651	328				

Tablo 27’de öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünü tercih etme nedenlerinin akademik başarı notlarına ve utangaçlıklarına etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Tablo 27’de göre öğrencilerin akademik başarı notları Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme nedenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$F_{(5-323)}=1,234$, $p>0,05$]. Sosyal Bilgileri Öğretmenliğini tercih etme nedeninin akademik başarı notuna bir etkisi söz konusu değildir.

Tablonun utangaçlık ortalamalarına ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin utangaçlıkları Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü tercih etme nedenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F_{(5-323)}=4,971$, $p<0,05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü puanı burayı tuttuğu için tercih edenlerin utangaçlık puan ortalaması ($\bar{X} =2,80$), kendi isteği ile tercih edenlerin utangaçlık puan ortalaması ($\bar{X}=2,46$),’dır. Bu sonuca göre Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü, puanı burayı tuttuğu için tercih edenler, kendi isteği ile tercih edenlere göre daha fazla utangaçtır.

Tablo 27.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Betimsel Veriler

	Grup	Tercih Nedeni	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1	Puan Burayı Tuttu	123	5,84	1,82
	2	Evime Yakın	16	6,69	1,66
	3	Kendi İsteğim	152	6,28	1,75
	4	Ailemin İsteği	23	6,22	1,88
	5	Arkadaşlarımın Etkisi	4	6,25	2,87
			Kastamonu'yu Deniz Kenarında		
	6	Düşündüğüm İçin	11	5,82	1,83
		Toplam	329	6,11	1,80
Utangaçlık Puan Ortalaması	1	Puan Burayı Tuttu	123	2,80	,622
	2	Evime Yakın	16	2,79	,452
	3	Kendi İsteğim	152	2,46	,686
	4	Ailemin İsteği	23	2,85	,780
	5	Arkadaşlarımın Etkisi	4	2,34	,435
			Kastamonu'yu Deniz Kenarında		
	6	Düşündüğüm İçin	11	2,39	,433
		Toplam	329	2,63	,671

4.1.20. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumlarının Akademik Başarı Notu ve Utangaçlık Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin akademik başarı notu ve utangaçlık puanlarının sosyal faaliyetlere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ilişkisiz örneklem için t-Testi yapılmıştır.

Tablo 28. Öğrencilerin Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumlarının Akademik Başarı Notlarına ve Utangaçlıklarına Etkisine İlişkin t-Testi Sonuçları

	f	t	sd	p
Akademik Başarı Notu	,809	1,789	326	,075
Utangaçlık Puan Ortalaması	,985	4,624	326	,000

Tablo 28'e göre öğrencilerin akademik başarı notları sosyal faaliyetlere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(326)}=1,789$, $p>0,05$]. Bu bulgu sosyal faaliyetlere katılma durumunun başarı notlarına bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Utangaçlık puan ortalamaları bölümüne bakıldığında ise öğrencilerin utangaçlıkları sosyal faaliyetlere katılma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekle birlikte [$t_{(326)}=4,624$, $p<0,05$] bu durum öğrencilerin utangaçlık düzeyi üzerinde sosyal faaliyetlere katılma durumlarının etkisi olduğunu gösterir. Sosyal faaliyetlere katılmayanların ($\bar{X}=2,97$) katılanlara ($\bar{X}=2,55$) göre daha fazla utangaç oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 28.1. Öğrencilerin Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumlarına İlişkin Betimsel Veriler

	Grup	Katılma Durumu	N	\bar{x}	S
Akademik Başarı Notu	1	Hayır	62	5,74	1,92
	2	Evet	266	6,20	1,77
Utangaçlık Puan Ortalaması	1	Hayır	62	2,97	,597
	2	Evet	266	2,55	,663

4.1.21. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Utangaçlık Düzeyleri ile Akademik Başarı Notları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin utangaçlık düzeyi ile akademik başarı notları arasındaki ilişki olup olmadığını belirlemek için basit korelasyon yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 29. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Utangaçlık düzeyi ile Akademik Başarı Notları Arasındaki İlişki

	Utangaçlık	
Akademik Başarı	r	-,065
	p	,243
	n	329

Tablo 29’da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin utangaçlık düzeylerinin akademik başarı notlarına etkisine ilişkin korelasyon sonuçları gösterilmiştir. Tablo 29’a göre utangaçlık düzeyleri ile öğrencilerin akademik başarı notları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -,065$; $p > 0,05$).

Tablo 29.1. Öğrencilerin Başarı Notlarına İlişkin Betimsel Veriler

Başarı Notu	N	\bar{x}	S
41-45	2	2,52	1,17
46-50	8	2,67	,464
51-55	12	2,77	,790
56-60	42	2,69	,711
61-65	49	2,69	,686
66-70	85	2,66	,616
71-75	49	2,36	,716
76-80	53	2,78	,587
81-85	24	2,44	,687
86-90	4	2,34	,881
91-95	1	3,30	.
Toplam	329	2,63	,671

4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan on altı utangaçlık düzeyi yüksek ve on dokuz utangaçlık düzeyi düşük toplam otuz beş öğrenci ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Katılımcılara Ek-3 görüşme formundaki sorular yöneltilmiştir. Utangaç ve utangaç olmayan öğrencilerin sorumluluk alma ile ilgili görüşleri, sosyal ve fiziksel özellikleri, öğrencilere göre utangaçlığın okul ve iş başarısına etkileri, utangaçlığın sebepleri ve utangaçlıkla başa çıkma yolları ile ilgili, öğrencilerin duygu, düşünce ve davranışlarına yer verilmiştir.

4.2.1.Sorumluluk Alma

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilerin sorumluluk alma ile ilgili duygu, düşünce ve davranışlarını ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 30 ve 30.1’de verilmiştir.

Tablo 30.Utangaç Olan Öğrencilerin Sorumluluk Alma İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Sorumluluk Alma	Mecburiyet hissetme	K1 K5 K10 K11
	İsteksizlik	K1 K2 E4 K5 E3 K8 K9 K12
	Özgüven eksikliği	K1 K2 K3 K5 K4 E2 E3 K7
	Gurur duyma	E1
	Çekimserlik	K6

Tablo 30’da verilen bir görev karşısında utangaç öğrencilerin sorumluluk almak istememelerinin nedenleri özgüven eksikliği ve isteksizlik olarak ön plana çıkmaktadır. Bir görev verilmesi karşısında dört öğrenci görevi kabul etmekte mecburiyet hissetmekteyken, bir öğrenci de görevi kabul etmekte çekimser kalmıştır. Sadece bir utangaç öğrenci böyle bir görev verilmesinden dolayı gurur duyacağını ifade etmiştir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri verilmiştir.

Bir seminer ya da konferans verilmesi istenildiğinde;

“İlk önce bu mecbur mu? Benden başka yapabilecek olan var mı? diye sorarım mecbursa yapabileceğim bir şey yok en iyi şekilde yapmaya çalışırım. Ancak çekingenlik ve heyecan elimde olmayan bir şey. Topluluk gördüğüm zaman kalbim hızlı atmaya başlıyor, tanıyıp tanımamak önemli değil, bu elimde olmayan bir durum, bu görevi istemeye çalışırım (K1).”

“Mecbur mu? diye sorarım. Daha çok kişiye hitap etmek benim için zor olur(K5).”

“Açıkçası ben biraz zorlanırım. Önce kabul etmeme gibi bir şansım varsa onu ileri sürerim. Aşırı heyecanlı bir kişiliğe sahibim konuşamayacağımı düşünürüm(K2).”

“Biraz çekimser kalırım. Bu kadar kalabalık karşısında konuşmam sıkıntı olur benim için. Ortama kolay alışan biri değilimdir. İnsanlarla kaynaşabilmem için zaman gerekir. Utangaç ve çekingen bir yapıya sahibim(K6).”

“Böyle bir görev verildiği için gurur duyarım. Ancak seminer vermek kolay bir şey değil benim için(E1).”

Tablo 30.1.Utangaç Olmayan Öğrencilerin Sorumluluk Alma İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Sorumluluk Alma	Mutlu olma hissi	K13 K14 K16 K18 K19 K20 E6 K21 E9 E10 K22 K23 K24 K25
	Ön plana çıkma isteği	K13
	Görevi fırsata çevirme	E5 K15
	Rekabeti sevme	E5
	Kendine güvenme	K15 K17 K20
	Severek yapma	K19
	Verilen görevden dolayı gurur duyma	E7 E8

Tablo 30.1’de, verilen bir görev karşısında utangaç olmayan öğrencilerin duygu, düşünce ve davranışları sırasıyla mutlu olma, kendine güvenme, gurur duyma, görevi fırsata çevirme, severek yapma, ön plana çıkma, rekabeti sevme şeklindedir. Bir seminer, konferans verilmesi ya da projeleri anlatmak istenilmesi durumunda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir.

“Böyle bir görev verildiği için çok mutlu olurum. Önce konu hakkında araştırma yaparım, daha sonra yaptığım araştırmaları toplayıp insanlara bilgi vermeye çalışırım(K13).”

“Böyle bir durumda görevi üstlenirim. Başarılı birisi olduğumu düşünüyorum. Onları etkileyebileceğimi, seminerde onlara yardımcı olabileceğimi düşünüyorum. Ayrıca kendimi gösterme açısından bu da bir fırsattır(E5).”

“Ben rekabeti severim orada da kendimi göstermek isterim bu beni daha çok hırslandırır o yüzden problem yaşayacağımı düşünmüyorum. Toplumsal ilişkileri kuvvetli olan insanlar daha başarılı olur(E5).”

“Böyle bir görev verilmesi benim güvenimi artırır(K15).”

“Severek yaparım çünkü insanlara hitap etmeyi seviyorum. Eğer o konuda etkinsem en iyisini yapabileceğini düşünüyorum. Güvenim artar ve mutlu olurum. Kendine güvenen insanın başarısı muhakkak artar(K19).”

“100 kişinin içerisinde beni seçmişlerse insanda tabii ki bir gurur oluşur. Onu en iyi şekilde yapmaya gayret ederim. Bu durum ileriki zamanlarda daha iyi görevler verileceğini gösterir. Gurur duyarım ve daha fazla çalışırım(E7).”

4.2.1. Utangaçlığın Sosyal Etkileri

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilerin sosyal özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 31 ve 31.1’de verilmiştir.

Tablo 31. Utangaç Olan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Sosyal Etkileri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Sosyal Etkileri	Heyecan	K1 K2 K3 K4 E1 K5 E2 E3 K8 K9 K10 E4 K12
	Çekingenlik	K1 K4 E1 K5 E2 E3
	İletişim yetersizliği	K1 K2 E1 E4
	İletişim kurmak istememe	E4
	Tedirginlik	K1 E1E4 K9 K11
	Bildiğini unutma	K1
	İyi bir öğretmen olamayacağına inanma	K1
	Olumsuz önyargı	K1
	Eleştiri almaktan korkma	K1
	Karamsarlık	K1
	Topluluk karşısında sıkılma	K2 E1 E2 K6 K7
	Kalabalıktan kaçma	E4
	Yanlış şeyler söyleme korkusu	K2
	Yanlış kabullenme, sorgulamama	K2 K3 E1 K6 K10 E4
	Aşırı stres	E2
	Kolay arkadaşlık kuramama	K6
Alay edilme korkusu	E4	
Kendini ifade edememe	K12	

Yapılan yüz yüze görüşme sonucunda utangaç olan öğrencilere göre utangaçlığın sosyal etkileri Tablo 31’de gösterilmiştir. Buna göre utangaçlık daha çok heyecan, çekingenlik, tedirginlik, iletişim yetersizliği, topluluk karşısında sıkılma, yanlış kabullenme ve sorgulamama gibi sosyal etkilere neden olmaktadır. Ayrıca iletişim kurmak istememe, bildiğini unutma, iyi bir öğretmen olamayacağına inanma, olumsuz önyargı,

eleştirme almaktan korkma, karamsarlık, kalabalıktan kaçma, yanlış şeyler söyleme korkusu, aşırı stres, kolay arkadaşlık kuramama, kendini ifade edememe, alay edilme korkusu utangaç öğrencilerde rastlanan durumlardır. Bu özellikleri taşıyan bazı öğrencilerin ifadeleri şöyledir.

“İlk önce diğer arkadaşların bu görevi yapmasını isterim, ben yapamam derim. Ben utanırım, heyecanlanırım. Bu görev bana değil de başka birine verilirse rahatlarım. Bende tedirginlik ve heyecan olur. Ben içine kapanık birisiyim, insanlarla muhabbet etmeyi severim ama bunu bir türlü başaramam, genelde kalabalıktan kaçırım, tek başıma takılmayı daha çok seviyorum. Ama insanlarla muhabbet kurmayı her zaman istemişimdir. Toplum karşısında kelimeleri bir araya getiremem düşüncelerimi tam olarak anlatamam(E4).”

“Bir konferans sırasında insanlarla genelde göz teması kurmamaya çalışırım. Çok heyecanlanırım, çok tedirgin olurum. Bir de birisi o anda soru soruyorsa bir ter boşanması olur herhalde(E1).”

“Bunu yapabilir miyim bilmiyorum ama yaparsam da elime yüzüme bulaştırırım diye düşünüyorum. Çünkü daha önce hiç sosyal bir faaliyete katılmadım(K7).”

“Üniversite birinci sınıfa geldiğimde beni arkadaşlarım okula getirmişti, o kadar çekingen ve utangaçtım. Şimdi dördüncü sınıfa geldim ve istediğim her şeyi rahatlıkla yapabiliyorum(K5).”

“Genelde oluyor, ürünü alıyor sorgulamıyorum. Fiyatının neden farklı olduğumu sormam(K3).”

“Ürünün fiyatının farklı olduğuna bakmam ürünü alırım. İnsanlarla muhabbet kurmak istemem(E4).”

“Ürünün fiyatının farklı olduğunu gördüğümde genelde şikâyet etme gibi bir tavrim yoktur. Çok küçük bir fiyat farkı varsa bunu söylemek için çekinirim, etrafımdakilerden tedirgin olurum. Ama arada bir fiyat uçurumu varsa muhtemelen söylemek yerine ürünü geri bırakırım(E1).”

“Çok az bir puan farkı varsa muhtemelen konuyu kapatırım(E1).” “Hocadan hocaya değişir ama genelde hocanın yanına giderim(K4).”

“Ben bir konuyu anlatırken eleştirilme korkusu hissine kapılıyorum(K1).”

Tablo 31.1.Utangaç Olmayan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Sosyal Etkileri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Sosyal Etkileri	Kısa süreli ve çok az heyecan	K13 K14 K15 K17 K18 K19 K7 E6 E8 E9 E10 K20 K21 K23 K24 K25
	Kısa süreli panik	E10
	Toplumsal ilişkileri kuvvetli	E5 K22
	Kendine güvenen	E5 K15 K9 K22
	Topluluk karşısında rahat hareket etme	K16 K18 E8 K22 K24 K25
	Hitabeti güçlü	K19 E7 K22
	Girişken	K19
	Rahat iletişim kurabilme	K19 K22
	İkna kabiliyeti kuvvetli	K20 E7 K21

Yapılan yüz yüze görüşme sonucunda utangaç olmayan öğrencilere göre utangaçlığın sosyal etkileri Tablo 31.1’de gösterilmiştir. Utangaç olmayan öğrencilere göre utangaçlığın sosyal etkileri kısa süreli heyecan, kısa süreli paniktir. Bu öğrenciler kendine güvenen, topluluk karşısında rahat hareket edebilen, rahat iletişim kurabilen, ikna kabiliyeti ve toplumsal ilişkileri kuvvetli, girişken gibi özelliklere sahiptir. Bu özellikleri taşıyan bazı öğrencilerin ifadeleri şöyledir:

“Mülakat görüşmesine iki adayın aynı anda çağrılması benim için bir avantajdır. Çünkü ben genelde çok heyecanlanmam. Karşıdaki kişi utangaç ve heyecanlı bir yapıya sahipse bu onun için bir dezavantaj, benim içinse bir avantajdır(K15).”

“Ben sahnede olmayı çok isteyen biriyim arkadaş çevremın yanında çok rahatım. Eğitim fakültesini kazanmadan önce tiyatro okumak isterdim. Karşıdaki kişileri yok sayarım ya da tanıdıklarımın yüzüne bakarak konuşurum. Heyecan ilk başlarda olur ama daha sonra geçer(K20).”

“Daha önce bu tür faaliyetler yaptığım için bir heyecan duymam. Bin kişinin karşısında tiyatro etkinlikleri yaptık. Ne kadar iyi bir hazırlık yaparsanız heyecanınız o kadar az olur(E6).”

“Projelerimi genel olarak toplu bir şekilde anlatmayı düşünürüm toplumun karşısına çıkarak anlatmayı daha uygun bulurum(E8).”

“Ben daha önce sunuculuk yaptım panel gibi görevlerde bulundum. Gayet rahat bir şekilde 300-500 kişinin karşısına çıkar konuşurum. Ben konuşurken genellikle metne bağlı kalmıyorum, onlarla konuşurken göz teması kuruyorum(K22).”

“Ben birkaç defa topluluk önünde konuşma yaptım, kısa süreli heyecanlar oldu. Ama kısa süre sonra bu durum geçti ve karşımdakileri etkileyebildim. Kişi çalıştığı ve önceden hazırlandığı sürece çok rahat başarabiliyor. Yeterli düzeyde bir araştırmadan sonra insanın kendine güveni gelir(K23).”

“Toplum karşısında kendimi iyi ifade edebileceğimi düşünüyorum. Heyecan olur bazen kelimeleri telaffuz ederken sıkıntı yaşayabilirim ama aşırı bir heyecan oluşmaz(K24).”

4.2.2. Utangaçlığın Fiziksel Etkileri

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilerin fiziksel özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 32 ve 32.1’de verilmiştir.

Tablo 32. Utangaç Olan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Fiziksel Etkileri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Fiziksel Etkileri	Kalbin hızlı atması	K1 E3 K10 E4
	Ses titremesi ve kesilmesi	K1 K2 K3 K6 K10 K11 E1 E3 E4 K6 K7 K8
	El ve bacakların titremesi	K3 K6 K9 K10 E1 K9
	Ağız ve dudak kuruluğu	K1 K3 E1
	Yüz kızarıklığı	K4 K5 E4 K11
	Terleme	K4 E1 K9
	Göz kontağı kuramama	K1 E4
	Baş dönmesi	K12
	Anlık unutkanlık	K1
	Kekeleme	K2 K6 K9 K12

Tablo 32’de utangaç öğrencilere göre utangaçlığın neden olduğu fiziksel faktörler ses titremesi ve kesilmesi, el ve bacakların titremesi, yüz kızarıklığı, kalbin hızlı atması, kekeleme, terleme, ağız ve dudak kuruluğu, göz kontağı kuramama, baş dönmesi ve anlık unutkanlıktır. Bu fiziksel faktörleri yaşayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Sesim titrer, kelimeler aklıma gelmez, kelimeleri bir an hatırlayamam, insanların gözünün içine bakamam, ağız kuruluğu bende çok olur(K1).”

“Genelde ellerim terler, sesim titrer, dudaklarım kurur(K3).”

“Konferans sırasında heyecandan öleceğimi düşünürüm. Çok heyecanlanınca başım döner, kekelemeye başlarım, ellerim titrer. Başım döndüğü için de okuyamam ve sanırım mahvolurum(K12).”

“Seminer sırasında heyecanlanırım ve kalbim hızlı bir şekilde atar, yüzüm kızarır. Karşımdakilerle göz teması kurmam. Konuşmalarım kesilir(E4).”

“Tanımadığım kişilerin karşına çıkmak beni heyecanlandırır. Dudaklarım kurur, ayaklarım titrer, ses tonum değişir, yüzümden terler akar. Bu durum düşüncelerimi değil ama düşüncelerimi ifade etmeyi etkiler(E1).”

Tablo 32.1.Utangaç Olmayan Öğrencilere Göre Utangaçlığın Fiziksel Etkileri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Fiziksel Etkileri	Titreme	K16
	Hızlı nefes alma	K18

Tablo 32.1’de utangaç olmayan öğrencilere göre utangaçlığın neden olduğu bazı fiziksel faktörler yaşansa da bu durum kısa sürmektedir. Bu konuya ait öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“İlk birkaç dakika heyecanlı geçer, ses tonu ve mimiklerim titrer ama kısa sürede toparlarım ve sıkıntı yaşamam(K16).”

“İlk başta tabii ki heyecanlanırım, ilk başta titrerim. Nefes alışım heyecanımı yansıtır, ellerim titrer. Bu durum en fazla 3-5 dakika sürer(K18).”

4.2.3. Utangaçlığın Okul Başarısına Etkileri

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilerin utangaçlığın okul başarısına etkileri ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 33 ve 33.1.’de verilmiştir.

Tablo 33.Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlığın Okul Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Okul Başarısına Etkisi	Kâğıtla baş başa. Notları etkilemez	K1 E2 K10 E3 E4
	Anlatım ve uygulamalı dersleri olumsuz etkiler	K1 K2 K3 K4 K5 E1 E2 E4 K6 K7 K8 K9 K11 K12

Tablo 33'e göre utangaç öğrencilerin büyük bir kısmı utangaçlığın anlatım ve uygulamalı dersleri etkileyeceğini belirtirken, akademik olarak öğrenci kâğıtla baş başa kaldığı için notları etkilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Aşağıda bu konuya ilişkin bazı öğrencilerin görüşleri yer almaktadır.

“Okul başarısında utangaçlığın çok etkili olduğunu düşünmüyorum çünkü kişi kâğıtla baş başadır ancak toplu bir şekilde yaptığımız etkinliklerde utangaçlık bizleri olumsuz etkiler(K1).”

“Utangaçlık düzeyinin eğitim başarısında çok önemli bir yeri vardır. Mesela konu anlatımlarında ben çok başarılı olduğumu düşünmüyorum ancak bu durum öğretmenlik vasıflarından yoksun olduğum anlamına gelmez. Kendimi çok iyi bir eğitmen olarak görebiliyorum(E1).”

“Utangaçlık bir kişinin okul başarısını yüzde yüz etkiler çünkü ben utangaç olduğumdan dolayı hem maddi hem de manevi bir şekilde çok büyük zarar gördüm. Ben derslere katılmak istiyorum çok güzel görüşlerim var ancak bunları ifade edemiyorum. Bunları ifade edebilmiş olsam, birçok arkadaşımı etkileyebilirim. Her düşündüğümü söyleyebilsem başarılı popüler bir öğrenci olabilirim. Hep öz eleştiri yaparım ‘niye konuşmuyorsun niye düşüncelerini ifade etmiyorsun’ diye. Bir arkadaş basitçe düşüncelerini ifade edebiliyor, benim o kadar kıymetli görüşlerim var, ‘ben niye kendimi ifade edemiyorum’ diye kendimi sorguluyorum. Utangaçlığın yazılı notlarına etkisinin olmadığını düşünüyorum, çünkü bir hocamız sınıfta notları açıkladığında, benim yüksek not aldığımı gördüğünde, sen nasıl bu kadar yüksek not alabiliydiniz diye şaşırduğuna şahit oldum. Öğretmenin gözünde de çok aktif olmayan birinin başarısız biri gibi algılandığı oluyor(E4).”

“Utangaçlık düzeyinin yüksek olması, okulda, özellikle uygulamalı derslerde sıkıntı oluyor. Sunum yaparken, konu anlatırken. Onun dışında başarıya fazla olumsuz etkisi olduğunu düşünmüyorum(K6).”

“Utangaçlık düzeyi başarıyı etkiler çünkü sadece yazı sınavlara bağlı bir eğitim almıyoruz, sözlü notlar da alıyoruz. Öğrenciye bir soru sorulduğunda cevap veremiyor. Bir soru sorulduğunda herkes konuşuyor ve ben sınıf yapısını biliyorum, ne söylesem sınıfın dikkatini çekmeyecek, o yüzden kendimi hiç zorlamıyorum(K12).”

“Utangaçlık düzeyi başarıyı etkiler, sunum falan yaparken hocalarımız bizi eleştiriyor. Bu durum beni çok etkiliyor. Bir ara okula gelmemeyi bile düşündüm(K7).”

Tablo 33.1.Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlığın Okul Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Okul Başarısına Etkileri	Kâğıtla baş başayız bu yüzden notları olumsuz etkilemez.	E5 K19 E8 E9 K22
	Anlatım ve uygulamalı dersleri olumsuz etkiler	E5 K13 K14 K15 K16 K17 K18 E8 E9 K19 K20 K21 E10 K22 K23 K24 K25

Tablo 33.1’e göre utangaç olmayan öğrencilerin büyük bir kısmı utangaç öğrenciler gibi utangaçlığın anlatım ve uygulamalı dersleri etkileyeceğini belirtirken, akademik olarak öğrenci kâğıtla baş başa kaldığı için notları etkilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Aşağıda bu konuya ilişkin bazı öğrencilerin görüşleri yer almaktadır.

“Utangaçlığın başarıya etkisi vardır, mesela ilkokulda ve lisede soru sormaya çekinen bir kişi daha az bilgili olur. Ben anlayamadığım bir konuyu parmak kaldırarak hocaya sordum, diğer arkadaşlarım da bundan faydalanırdı(K15).”

“Utangaçlık bir kişinin okul başarısını kesinlikle etkiler, soru sormaktan çekiniyorsan o konuyu tam öğrenememişsin demektir. Bu durum notlarında düşmeye neden olabilir. Utangaç insanlar hocaya sormadıkları soruları bir başkalarına soruyorlar(K16).”

“Sunum aşamasında sözlü olarak illaki etkiler. Ancak yazılı olarak insanların kendilerini ifade etme olasılığı her zaman daha yüksek olduğu ve sınavlar da yazılı olduğu için bu olasılık biraz daha düşüktür(K19).”

“Utangaçlık başarı düzeyini etkiler. Benim çok başarılı olmalarına rağmen bu başarılarını karşıya yansıtamayan arkadaşlarım var(E7).”

“Utangaçlık başarıyı etkiler çünkü utangaç olan kimseler etkinliklere katılmayacaklar ve öğretmen olduklarında da bu etkinlikleri yapamayacaklardır. Bizler öğretmen olacağımız için öncelikle sosyalleşmemiz gerekiyor. Not olarak etkilemeyebilir. Bazı öğrenciler var sessiz sakin ama notlarına bakıyorsunuz ki notları çok yüksek. Bazı kimseler de çok sosyal ama notları düşük. Ben not olarak fazla etkilediğini düşünmüyorum(E8).”

“Utangaçlık bir kişinin başarısını etkiler mi? Evet kesinlikle etkiler. Çok donanımlıdır ama çekindiği için duygularını, düşüncelerini ifade edemez ve bunu davranışlarına yan-

sıtamaz. Duygularının içinde kalması kişiye bir artı getirmez. Düşüncelerini, duygularını, bilgilerinin aktarabiliyorsa belki çok daha ilerleme fırsatı bulur. Okul başarısını da etkiler mi? Eğer uygulamalı dersler varsa etkiler ama klasik sınavları varsa etkileyeceğini düşünmüyorum(E9).”

“Ben ilkököl ve lise dönemlerde daha çok utangaçtım. Ancak üniversiteye geldiğimde bunu yendim. Çünkü zaman içerisinde kişi bir şeyler yapması gerektiğini idrak edebiliyor. Utangaçlık devam ettiği sürece bir şeyler hep geri kalacak. Utangaçlık kişinin okul başarısını etkiler. Kendimden örnek verecek olursam utangaç olduğum için bildiğim halde parmak kaldıramadığım durumlar olurdu. Artık bunu aştım, şimdi düşüncelerimi rahatlıkla dile getirebiliyorum. Utangaçlık sözlü ve mülakat notlarını da etkiler(K23).”

“Utangaçlık tedavi edildiğinde daha da başarılı olabilecek arkadaşlarımız mevcut. Mesela benim üç yıldır tanıdığım arkadaşım var. Bu arkadaşım çok girişken ve konuşkan ancak sınıfta çok sessiz, konu anlatımlarında daha çok heyecanlanan, dili dolanan bir yapıya sahip. Utangaçlıklarını yenmiş olsalar nice cevherler ortaya çıkar(K25).”

4.2.4. Utangaçlığın İş Başarısına Etkileri

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilerin utangaçlığın iş başarısına etkileri ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 34 ve 34.1’de verilmiştir.

Tablo 34. Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlığın İş Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın İş Başarısına Etkileri	Olumsuz Etkiler	K1 K2 K3 E1 E3 K6 K8 K9 K11 K12
	Öğretmenlik mesleğini olumsuz etkiler.	K4 K5 E2 E4 K12
	Bireysel işlerde etkilemez	E2 K8 K7 K9 K10

Tablo 34’e göre utangaç öğrencilerin büyük bir kısmı utangaçlığın iş başarısını olumsuz yönde etkileyeceğini belirtirken, bireysel işlerde etkilemeyeceğini belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan bazı öğrenciler de utangaçlığın öğretmenlik mesleğini de etkile-

yeceğini vurgulamışlardır. Aşağıda bu konuya ilişkin bazı öğrencilerin görüşleri yer almaktadır.

“Bir kişinin utangaç olması iş yaşamını olumsuz etkiler. Uyum ilk başlarda çok zor oluyor(K2).”

“Öğretmenlik mesleğini de etkiler çünkü öğretmen her durumla karşılaşabilir. Ama benim öğretmenliği yapabileceğimden şüphem yok(K5).”

“Öğretmenlik mesleğini de etkiler çünkü karşınızda hitap etmeniz gereken bir kesim var çok küçük olsalar da. Çekingem olduğum ve kişilerle daha az iletişim kurduğum için öğretmenlik mesleği bana uygun değil. Bana en uygun meslek tek başıma çalışabileceğim bir meslektir mesela peyzaj gibi mimarlık gibi. Mesleğe başladığım zaman muhtemelen ben de bu durumu aşacağım ama bir iki yıl kaybım olacak ve çocuklara zarar vereceğim. Tam bir öğretmen olma zamanına kadar belli bir zaman geçecektir. Belli bir süre öğrencilerle bu durumu aşacağım ama yeni öğrenciler geldiğinde aynı problemi yaşayacağım. Kendimle bu problemi aşmam daha uzun sürer diye düşünüyorum(K12).”

“Utangaçlık başarıyı bireysel işlerde, örneğin bankacılık işlemlerinde etkilemez. Toplumunu ilgilendiren meslekler de ise muhakkak etkiler. Öğretmenlik çok büyük toplumsal bir meslek değil ama yine de utangaçlık düzeyi öğretmenliği biraz etkiler(E2).”

“İş başarısında da etkilidir özellikle insan kaynakları ile ilgili bir işte çalışıyorsanız utangaçlık düzeyinin yüksek olması başarıyı olumsuz etkiler(K6).”

“Bir kişinin utangaç olup olmaması eğitim ve iş hayatını etkiler. Utangaçlık bir taraftan çok iyi ancak bir taraftan da eğitim hayatımızda düşüncelerimizi ifade etmede bizi olumsuz etkiliyor. Beni olumsuz etkiledi duygu ve düşüncelerimi ifade etmede sıkıntılar yaşadım. İş yaşamında eğer kişi insan ilişkileri gerektiren bir işte çalışıyorsa etkiler ama çalışmıyorsa etkilemez(K9).”

Tablo 34.1. Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlığın İş Başarısına Etkileri İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın İş Başarısına Etkileri	Olumsuz Etkiler	E5 E7 E8 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K23
	Öğretmenlik mesleğini etkiler	E6 K22 E9 E10 K24 K25

Tablo 34.1'e göre utangaç olmayan öğrencilerin büyük bir kısmı utangaçlığın iş başarısını olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşleri yer almaktadır.

“İş hayatını etkiler çünkü ne kadar çok bilgin olsanız da kendini ifade edemediğiniz zaman başarılı olamazsınız(E8).”

“Kesinlikle etkiler. Ben utangaç biri değilim. Üniversite sınavına girerken bile hiç kaygı hissetmedim. Şu anda bile iki tane işte çalışıyorum. Sosyal bir yapıya sahibim(K21).”

“Büyük ölçüde etkiler. Bir işe başvuru yaptığımızda mülakat sınavına alınıyoruz. Eğer utangaç biri isek mülakat sınavında başarılı olamayız. Aşırı utangaç olduğu için çevremde öğretmenlik mesleğini yapmakta zorlanacak arkadaşlarım var. Bu kişiler öğretmenlik mesleği için belki sınavı geçerler ama öğretmen olduklarında uygulamaya geçecekleri için başarılı olacaklarını düşünmüyorum(K22).”

4.2.5. Utangaçlığın Sebepleri

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilerin utangaçlığın sebepleri ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 35 ve 35.1'de verilmiştir.

Tablo 35. Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlığın Sebepleri İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Sebepleri	Öğretmen tutumu	K1 K4 E1 K6
	Aile Tutumu	K1 E1 E2 K5 E2 K6 K7 K8 E4 K9 K11 K12
	Genetik faktörler	K3 K10 E4
	Öz güven eksikliği	K1 K2 K3 K4 E2 E3 K7 K12
	Çevresel faktörler	K4 K8 E4 K11
	Akraba ve arkadaş etkisi	K4 E1 K5
	Korkutulma	E1

Tablo 35'e göre öğrenciler utangaçlığın sebepleri olarak aileyi ilk sırada belirtirken, diğer faktörler olarak öz güven eksikliği, yetiştirildiği ortam, öğretmen tutumu, akraba ve arkadaş ortamı, korkutulma gibi çevresel faktörlerin utangaçlığa neden olduğunu, kalıtsal özelliğin de utangaçlık üzerinde etkili olduğunu ancak bunu zamanla çevresel faktörlere bağlı olarak yenilebileceğini vurgulamışlardır. Utangaçlığın sebepleri ile ilgili bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir.

“Okulda öğretmenimiz bize sosyal aktiviteler yaptırmış olsaydı şu anda daha az utangaç olurdum. Ailemin çok etkili olduğunu düşünmüyorum daha çok okul yaşamının etkisi olduğunu düşünüyorum(K1).”

“Utangaçlığın sebebi özgüven eksikliği olabilir. Özgüven eksikliğinin sebebi de yetiştirilme tarzı olabilir, yetiştirildiğimiz ortam olabilir. Ben köyde büyüdüm ve çevrem çok kısıtlıydı, belirli bir çevrenin dışına da çıkamamıştım(K4).”

“Küçükken annenizin ve babanızın sizin yaşamınıza müdahale etmesi, bir süre sonra sizin yaşam tarzınızı çevredekilerin yaşam tarzına uygun olmadığı kanaati sizde oluşturur. Söylediğiniz bir şeyin anneniz, babanız, amcanız ve teyzeniz tarafından ‘sakın öyle deme!’ gibi baskı yapması ve bu baskı sonunda kişinin kendini tamamen yanlış kabul etmesine sebep olabilir. Bir ortama girdiğim zaman ben yanlışım zaten, söylediğim her şey karşınızdakilere yanlış gelecek muhtemelen ve tepki alacağım düşüncesi ortaya çıkacaktır. Kısaca utangaçlığın sebebi aile, çevre ve öğretmen tarafından kişinin sürekli korkutulmasıdır(E1).”

“Utangaçlığın sebebi daha çok yetiştirilme tarzıdır diye düşünüyorum. Anne-baba çocuğu rahat yetiştirir ise çocuk başıboş oluyor, her mekâna giriyor, hiçbir şeyden çekin-

miyor fakat disiplin altına yetiştirilir ise çocuk çekiniyor, birçok yere girip çıkamıyor, özgüveni yetersiz oluyor aile bunu dengelemeli diye düşünüyorum. Özellikle ergenlik döneminde çocuk çok büyük sıkıntı yaşıyor. Ben kendi ailemi de eleştiriyorum bu konuda. Ben disiplinli bir ortamda yetiştirildim, manevi baskı içerisinde yetiştirdim, o baskıyı hep üzerimde hissettim. Toplumsal baskı daha çok bayanlar için geçerli olsa da, anne baba baskısı hem bayan hem erkek için geçerlidir diye düşünüyorum. Ben utangaçlığın sebebinin daha çok küçük yaşlarda anne baba tavrıyla ilgili olduğunu düşünüyorum. Çünkü ağaç yaşken eğilir(E2).”

“Bir kişinin utangaç olmasının sebepleri yetiştirilme tarzı olabilir. Ailemde büyükler arasında konuşulan bir konuya pek fazla dâhil olamam. Küçüklüğümden beri sen küçüksün konuşma dendi. Bunun bende etkisi olabilir. İlkokul öğretmenimi çok sevmezdim çünkü sınıfta onun belli başlı bir takım öğrencileri vardı. Onlar üzerinde daha çok yoğunlaşırdı, benim gibi olanlarla pek ilgilenmezdi(K6).”

“Bir kişinin utangaç olmasının sebepleri doğuştan olabilir, ailenin tutumu olabilir. Mesela aile, çocuk konuştuğunda ‘sen sus!’, ‘sen konuşma!’ derse çocuk toplum içerisinde konuşamaz ve çok utangaç olur. Benim çok utangaç olmamın sebebi, ben bir şey anlatırken benimle dalga geçilmesi, alay edilmesi korkusudur. Benim bulunduğum ortam sosyal bir kişi olmamı engelledi. Benim için en büyük etken de sosyal çevremdir. Sen büyüklerin yanında nasıl konuşuyorsun diye tepkiler çevremde çok oluyordu(E4).”

“Bence utangaçlık benim için daha çok doğuştan gelir. Ama utangaçlık ileriki yaşlarda yenilebilir. Benim utangaçlığım bence doğuştandır. Ailem yeri geldiğinde fikirlerimi alır. İlkokul öğretmeni çocuğun gelişim döneminde kendine güveni veremezse ileriki dönemlerde sıkıntı yaşanabilir(K10)”

“Bence sosyal çevrenin etkisi daha fazladır ben lisede sosyal aktivitelerde bulunan biriydim, insanlarla daha kolay iletişim kurabiliyordum. Ancak üniversitede öyle bir ortam yakalayamadım. İnsanlara daha çok mesafe koymaya başladım. Sosyal çevre utangaçlıkta daha çok etkilidir. Genellikle çevreye göre hareket ediyoruz, çevredekiler bize ne derler korkusu var. Ailede de çocuk sürekli kısıtlanırsa utangaç olur. Bende böyle bir şey olmadı ancak üniversiteye geldiğimde kısıtlandım(K11).”

“Özgüven eksikliği olabilir. Ailesinin yetiştirme şekli olabilir. Mesela ben disiplinli yetiştirilen biriyim. Çocukluğumdan beri uygulanan otorite yüzünden daha çekingen kal-

dım. Kişinin kendisini çevresindekilerden daha az nitelikli görüp görmemesiyle ilgili olabilir(K12).”

Tablo 35.1.Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlığın Sebepleri İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlığın Sebepleri	Öğretmen tutumu	K14 K17 K24 K25
	Aile tutumu	E5 E7 K13 K14 K16 K17 K18 K19 K20 E6 E8 E9 K21 K22 E10 K24 K25
	Anne ve babanın vefat etmesi	K17 E7
	Arkadaş etkisi	E5 K17 K18
	Çevresel faktörler	E5 E7 E8 K15
	Önceden yaşanmış bir olay	E5
	Genetik faktörler	K17 K24
	Öz güven eksikliği	K15

Tablo 35.1’e göre öğrenciler utangaçlığın sebepleri olarak yine aileyi ilk sırada belirtirken, diğer faktörler olarak toplumsal çevre, öğretmen tutumu, anne ve babanın vefat etmesi, arkadaş çevresi, önceden yaşanmış bir olay gibi çevresel faktörlerin utangaçlığa neden olduğunu, kalıtsal özelliğin de utangaçlık üzerinde etkili olduğunu ancak bu durumun zamanla çevresel faktörlere bağlı olarak yenilebileceğini belirtmişlerdir. Aşağıda bu konu ile ilgili bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

“Utangaçlığın ilk sebebi bence ailedir. İkinci olarak toplumsal çevre ve çocuk üzerindeki toplumsal baskı ya da daha önceden yaşamış olduğu bir olay da etkili olabilir(E5).”

“Bir kişinin utangaç olmasının sebepleri daha çok çevresel faktörlerden, aile, okul çevresinden kaynaklanmaktadır. Mesela aile çocuğa daha çok öz güven veriyorsa çocuk daha az utangaç olur. Doğuştan etkisi olsa da bu daha sonra çevresel faktörlerle kırılabilir(K15).”

“Bir kişinin utangaç olmasının sebebi aile olabilir. Kişi ailesinde çok fazla söz hakkı almıyorsa bu utangaçlığa sebep olabilir. Arkadaş çevresi tarafından sürekli eleştirildi ise bu da etkili olabilir. İlkokul öğretmeni de bunda etkilidir. Benim bir ilkokul öğretmenim vardı, herkesi terslerdi, o tersledikçe ben tersini yapardım, belki bu benim daha atılgan olmama neden oldu. Annesi babası vefat edenler de daha utangaç olabiliyor

çünkü anne ve babasından destek almamış ve içine kapanmış. Utangaçlık bence kalıtsal olsa da zamanda kırılır ya da zamanla artar(K17).”

“Utangaçlığın sebebi yetiştirilme şartları olabilir. Aile ortamında ve arkadaş ortamında baskı yapılan çocuk daha utangaç olur. Belki bir çocuğun tuvalet alışkanlığından bile kaynaklanan bir durumdur. Zaman içerisinde utangaç kişiler bu durumu atlatabiliyor. Çevremde buna benzer arkadaşlarım mevcut(K18).”

“Utangaçlıkta kişinin yaşadığı toplum ve aile çok önemlidir. Doğuştan etkisi azdır. Yetiştirilme ile ilgili durumdur. Öksüz ve yetim çocuklar biraz daha içine kapanık ve utangaçtırlar çünkü derterini anlatabilecekleri bir anne-baba yoktur. Mesela ben babamla her şeyi konuşmam, annemle her şeyi konuşurum, babamla her şeyi konuşmadığım için bende de az bir utangaçlık vardır. Utangaçlığın sebebi sadece doğuştan değil %70- 80 sonradan çevre şartları ile oluşan bir kişilik özelliğidir(E7).”

“Utangaç öğrencilere aileler genelde baskı yapıyor, benim ailem de bana belli bir süre baskı yaptı ve ben hiçbir şey yapamadım. Yapmak istediğim şeyleri yapamadım. Toplum baskısı da utangaçlık üzerinde etkilidir, benim bir arkadaşım yurttan kalıyor, orada bir baskı uygulanıyor(E8).”

“Utangaçlığın sebeplerine bakacak olursak yetiştirildiği ailenin çok büyük etkisi vardır. Aile çocuğa uygun ortam yaratmıyorsa çocuğun utangaç olması kaçınılmazdır(E9).”

“Utangaçlığın sebebi yüzde 20 karakter, %70-80 ise çevresel nedenlerden kaynaklanır diye düşünüyorum. 3-4 yaşına kadar ailede çocuğun karakteri gelişiyor, bu dönemde ailenin çocuğa nasıl yaklaştığı, çocuğu nasıl desteklediği ya da çocuğa baskı yaptığı onun ileride nasıl biri olacağını gösterir. Çocuğa bildiğini ifade edebilmeyi sağlamak ona da söz vermek aile içerisinde ‘sen ne düşünüyorsun’ yerine ‘sen sus, sen çocuksun’ diye bastırılmışsa ileriki yaşamında da ya ben bunu söylersem, ben yine rezil olacağım, arkadaşlarım bana gülecek, söylediklerim yanlış olacak, yani çocuk kendini ifade edemeyecektir(K24).”

Okul yaşamında da örneğin derste çocuk bir şey söylemek ister, öğretmen çok kızgındır, çok sinirlidir, ya da morali bozuktur, çocuğa sus demesi ve bağırması arkadaşlarının içinde onu rencide etmesi çocuğun içine dönmesine sebep olabilir(K24).”

4.2.6. Utangaçlıkla Başa Çıkma Yolları

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilerin utangaçlıkla başa çıkma yolları ile ilgili düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 36 ve 36.1’de verilmiştir.

Tablo 36. Utangaç Olan Öğrencilerin Utangaçlıkla Başa Çıkma Yolları İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlıkla Başa Çıkma Yolları	Sosyal Etkinliklere Katılma	K1 K3 K4 K6 E3 K7 K8 K9 K11
	Tedavi merkezleri açılmalı	K1 E2 K6 E4
	Drama etkinliklerine katılmak	E1 K2 K6 K7 K8 K10
	Anne, baba ve öğretmenlerin çocukları desteklemesi	E2 E4 K5 K6 K8 K10 K12

Tablo 36’ya göre öğrenciler utangaçlıkla başa çıkma yolları olarak sosyal etkinliklere katılma, anne, baba ve öğretmenlerin çocukları desteklemesi, drama etkinliklerine katılma ve tedavi merkezlerinin açılması olarak belirtmişlerdir. Utangaçlıkla başa çıkma yolları ile ilgili bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Utangaçlığı azaltmanın yolları sosyal etkinliklere daha fazla katılmak olabilir. Utangaçlığın bir tedavi merkezi olsa tedavi olmak için müracaat ederim(K1).”

“Bence utangaçlığın tedavi merkezleri olmalı, bunlar için kurslar açılmalı. Ben bunu zaten düşünüyordum. Hem anne ve babanın hem de öğretmenlerin çocukları desteklemesi gerekiyor, onlara baskı yapmaması gerekiyor(E2).”

“Utangaçlığı yenmek için sosyal etkinliklere daha çok katılma etkili olur. Ayrıca öğretmenin baskıcı ya da demokratik olması da utangaçlığı etkiler(K4).”

“Bir kişinin utangaçlığını yenmesi için sosyal faaliyetlere katılması şarttır(E3).”

“Utangaçlık yenilebilir diye düşünüyorum. Çünkü eskiye oranla üniversitede utangaçlığım azaldı. Ortamlara girince, insanlarla tanışmaya başlayınca azaldı. Drama kursuna gittim bunun da bana olumlu etkisi oldu(K6).”

“Utangaçlık kişinin, kişilik nedeniyle değilse zaman içerisinde bunu aşar. Bir öğrenci bunu topluluklara katılarak ve seyahatlere giderek atabilir. Dramaya gidebiliriz, sinemaya gidebiliriz, gezi ve fotoğrafçılık etkinliklerine katılabiliriz. Utangaçlık seviyesini düşürebiliriz. Ben üniversite hayatında bazı hocaların karşısında çekinerek konuşuyorum, bazılarının karşısında ise rahat konuşabiliyorum hocadan hocaya değişebiliyor. Bazı hocalar daha baskın davranış sergiliyor(K8).”

“Utangaçlığı yenmek için sosyal çevre ile iletişim kurmak gerekir. Ben şuanda dördüncü sınıftayım, birinci sınıfta iken çok daha utangaçtım, zamanla drama etkinliklerinde görev aldım, şimdi ise daha az utangacı(K10).”

Tablo 36.1.Utangaç Olmayan Öğrencilerin Utangaçlıkla Başa Çıkma Yolları İle İlgili Görüşleri

Ana tema	Duygu, düşünce ve davranışlar	Katılımcı kodu
Utangaçlıkla Başa Çıkma Yolları	Baskıcı çevreden uzaklaşma	E5
	Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılma	K13 K14 K15 K17 K19 E8 K21 K22 K24
	Drama etkinliklerine katılmak	E6 E9 E10 K16 K18
	Anne, baba ve öğretmenlerin çocukları desteklemesi	E7 K20 K23 K25

Tablo 36.1’e göre öğrenciler utangaçlık başa çıkma yolları olarak sosyal ve kültürel etkinliklere katılma, anne, baba ve öğretmenlerin çocukları desteklemesi, drama etkinliklerine katılma ve baskıcı çevreden uzaklaşma olarak belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili bazı öğrencileri aşağıda verilmiştir.

“Bir kişi utangaçlığını baskıcı çevreden uzaklaşarak yenebilir. Ben on yıldır ailemden, çevremden uzaktayım, belki bu yüzden daha sosyal bir kişiliğe sahibim(E5).”

“Drama ve şiir etkinliklerinde görev almak utangaçlık düzeyini aşağıya çekebilir(E6).”

“Anne, baba ve öğretmenlerin çocukları desteklemesi, onlara uygun ortamları oluşturması gerekiyor(K20).”

“Utangaçlık seviyesinin aza indirilmesi için daha çok grup çalışmaları yapılması gerekir. Bizim sosyal proje diye bir dersimiz var. Böyle bir çalışma ortamına girdiğimizde

buradaki iletişim kopukluğu ortadan kalktı. Sınıfta birbirleriyle hiç muhabbet etmeyen kişiler bile bu çalışma ortamında birbirleri ile muhatap oldular. Burada herkesin belli bir görevi var ve birbirleri ile diyalog kurmak zorunda kaldıkları için artık birbirleri ile etkileşim halinde oluyorlar. Burada cevherler çıkabiliyor. Aslında kişilerin bizim düşündüğümüz gibi olmadıkları da burada ortaya çıkıyor(K22).”

“Utangaçlığı en aza indirmenin yöntemleri sosyal ve kültürel etkinliklere katılmaktır. Takım olmak utangaçlığı yenmek için önemlidir. Dışarıdan baktığınız zaman çok sessiz, sakin gibi görülen kişiler, çeşitli etkinliklerde rol alıyorlar ve görüyoruz ki ne cevherler ortaya çıkıyor. Çok utangaç olan kimselere bizlerin de yaklaşımı çok önemli. Onları kendi aramıza aldığımız zaman ve bir kaç defa bunu yaptığımız zaman, zaman içerisinde açıldıklarını görüyoruz. Zaman içerisinde bizlerle sohbet ediyorlar ve içlerini döküyorlar(K24).”

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde 1., 2., 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının sahip olduğu çeşitli değişkenlerin utangaçlık düzeylerine ve akademik başarı notlarına etkisine ilişkin araştırmanın yapıldığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sınıf düzeyinin akademik başarı notuna etkisine ilişkin veriler incelendiğinde öğrencilerin sınıf düzeyleri ile akademik başarı notları arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan karşılaştırmaya göre 4.sınıf öğrencileri 1,2,3. sınıf öğrencilerine göre daha başarılı iken, 3.sınıf öğrencileri de 1. ve 2. sınıf öğrencilerine göre daha başarılıdır.

Araştırmamızda cinsiyetin akademik başarı notuna etkisine ilişkin analizler yapılmıştır. Yapılan analizlere göre öğrencilerin akademik başarı notları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterirken; kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın bulgularına göre baba çalışma durumu ile öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan karşılaştırmada babası çalışmayanların utangaçlık düzeyi, çalışan ve emekli olanlara göre daha yüksektir.

Araştırmamızda üniversite masraflarını karşılama durumu öğrencilerin utangaçlık puan ortalamalarını etkilemektedir. Yapılan karşılaştırmaya göre üniversite masrafları ailesi tarafından karşılananlar, üniversite masrafları çalışarak kendileri tarafından karşılayanlara göre daha fazla utangaçtır şeklinde yorumlayabiliriz.

Çalışmamızda öğrencilerin üniversite öğrenimleri boyunca kaldıkları yerlere ilişkin yapılan analizlerin sonuçları incelendiğinde öğrencilerin kaldıkları yerler ile başarı notları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan karşılaştırmaya göre ailesiyle birlikte kalanlar, özel yurt, kredi yurt ve evde arkadaşlarıyla birlikte kalanlara

göre daha başarılıdır. Özel yurt, kredi yurt ve evde arkadaşlarıyla birlikte kalanlar arasında akademik başarı yönünden anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çalışmamızda Sosyal Bilgileri tercih etme nedeni ile öğrencilerin utangaçlık puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan karşılaştırmaya göre Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü; puanı burayı tuttuğu için tercih edenlerin kendi isteği ile tercih edenlere göre daha fazla utangaç olduğu görülmüştür.

Araştırmamızda öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılma durumu ile utangaçlık puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Sosyal faaliyetlere katılmayanların daha fazla utangaç oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmamızda sınıf düzeyleri ile öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları arasında ise herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır.

329 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığımız araştırmada cinsiyet ile utangaçlık puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Miller (1995) 220 kadın ve 110 erkek olma üzere toplam 330 üniversite öğrencisi ve öğretmenin katıldığı araştırmanın sonuçlarına göre, sıkılganlık düzeyi, olumsuz değerlendirilme korkusu, kaygı düzeyleri ve sözsüz iletişim kullanma düzeyleri bakımından cinsiyetler arasında erkek denekler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Utangaçlık düzeyleri bakımından ise cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Gökçe (2002) de lise öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini araştırdığı çalışmasında cinsiyetin ve sınıf düzeyinin, öğrencilerin utangaçlık ölçeği puanlarının önemli bir yordayıcısı olmadığını saptamıştır. Güngör (2000) de 483 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin cinsiyetlerine göre utangaçlık düzeylerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Britsch ve Wakefield'in (1998) ise yaş ortalaması 18 olan 72 üniversite öğrencisi üzerinde yapmış olduğu araştırma sonuçlarında cinsiyet rolü ve etnik kimliğin, utangaçlık ve sosyal çekingenlik üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmada cinsiyet rolünün utangaçlık ve sosyal çekingenlik duygularını anlamlı derecede etkilediği ortaya çıkmıştır (Akt: Akdoğan,2007:96). Yapılan araştırmaların büyük bir kısmında cinsiyetin utangaçlık düzeyinde etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ana-babanın yaşam durumu (ölü, sağ, ayrı yaşama, birlikte yaşama vb. durumlar) ve mezun olunan lise tipi değişkenlerinin incelendiği araştırmamızda bahsi geçen bu

değişkenlerin öğrencilerin utangaçlıkları ve başarıları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin anne ve baba eğitim durumları araştırmamızda incelenmiş olup bu değişkenler ile başarı notu ve utangaçlık arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Gökçe (2002)'nin çalışmasında ise utangaçlık puanları ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırmada annenin eğitim düzeyinin utangaçlığın önemli yordayıcısı olduğu belirtilmiştir. Aynı araştırmada babanın eğitim durumunun öğrencilerin utangaçlık ölçeği puanlarına bir etkide bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Güngör (2000) de 483 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre utangaçlık düzeylerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Cabak (2002) da 500 lise öğrencisi ile yaptığı araştırmasında anne ve babaları yüksek okul mezunu olanların utangaçlık düzeylerinin anne ve babaları yüksek okul mezunu olmayanlara göre daha düşük bulunmuştur.

Bu araştırmada ailedeki birey sayısı ve kardeş sayısı ve kaçınıcı kardeş olma (doğum sırası) durumlarının öğretmen adaylarının başarıları ve utangaçlıkları üzerinde bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Aynı şekilde öğrencilerin ailede kaçınıcı kardeş olma durumları ile utangaçlık ve başarı notları arasında da anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Crozier ve Birdsey (2003)'in 250 üniversite öğrencisi üzerinde utangaçlıkla doğum sırası ve duygu arayışı arasındaki ilişkilerini incelediği araştırmasında da doğum sırası ile utangaçlık arasında herhangi anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Akt: Akdoğan,2007:95).

Bu araştırmanın bulgularına göre anne çalışma durumunun öğrencilerin akademik başarı notuna ve utangaçlık düzeyine bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Baba çalışma durumunun öğrencilerin akademik başarı notuna bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ailenin aylık gelir durumunun öğrencilerin başarı notu ve utangaçlıkları üzerindeki etkisine bakıldığında, gelir durumunun öğrencilerin başarı notuna ve utangaçlık düzeyine herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonucun aksine Güngör (2000) araştırmasında yüksek utangaçlık düzeyi gösteren üniversite öğrencilerinin, utangaçlık düzeyi düşük olan diğer üniversite öğrencilerine göre gelir düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cabak (2002) da araştırmasında gelir düzeyi

daha düşük lise öğrencilerinin gelir düzeyi yüksek olan lise öğrencilerine göre utangaçlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmada öğrencilerin herhangi bir işte çalışma durumlarının öğrencilerin başarı notu ve utangaçlık düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yaptığımız araştırmada öğrenim boyunca kalınan yer ile utangaçlık arasında herhangi anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Ailelerin yaşadıkları yerlerin nüfuslarının utangaçlık düzeylerine ve başarı notlarına bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Ailesinin köy, ilçe ya da şehirde yaşaması durumunun utangaçlık düzeyi ve başarıya bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum köyden kente hızlı göç oluşuyla ve buna bağlı olarak köyde yaşayan özellikle genç nüfusun azalmasıyla açıklanabilir. Ancak Güngör (2000)'ün çalışmasında yüksek utangaçlık düzeyi gösteren öğrencilerin, yaşamlarının en uzun bölümünü köy ya da kasabada geçirmiş çocuklar olduğu belirlenmiştir. Erdal (2003)'ün çalışmasında ise yaşamının en uzun bölümünü köy veya kasabada geçirmiş olan bireylerin utangaçlık düzeylerinin düşük, ilçede geçirenlerin ise utangaçlık düzeylerinin ise yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmamızda öğrencilerin sağlık güvencesi durumlarına ilişkin yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin sağlık güvencesinin başarı notları ile utangaçlık düzeylerine bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmamızda öğrencilerin Sosyal Bilgiler Bölümünü tercih etme sırasının utangaçlık düzeylerine ve başarı notlarına herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmamızda öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılma durumlarının akademik başarı notlarına bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin utangaçlık düzeyleri ile akademik başarı notları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Ancak Benton (2004), utangaç bireylerin olumlu özelliklerinden birisinin de akademik başarıları ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Benton (2004), utangaç bireylerin akademik başarı için verdikleri çabanın kişi için bir taraftan sosyal etkileşim önünde bir savunma aracı olduğunu diğer taraftan ise gerçek başarı için önemli bir unsur olduğunu belirtmekte ve bunu bir paradoks olarak değerlendirmektedir. Utangaç kişiler diğerleri ile ilişki kurmakta zorlandıklarından kendilerini uzun süreliğine akademik uğraşlara verirler. Bu bir taraftan onların daha başarılı olmalarını sağlarken bir taraftan da sosyal ortamlardan uzaklaşmalarına

neden olur. Utangaç kişiler kendilerini unutarak bilim alanına katkıda bulunurlar ancak diğer yandan seminerler, toplantılar ve görüşmeler bu kişilerin kaygısını arttırır. Ayrıca Benton (2004) utangaç kişilerin kendilerini sürekli olarak eleştirme eğiliminde olduklarından başarı yönelimli olduklarını ve bu başarılarının da sadece okuma ve alıştırmaya gibi etkinliklerle sınırlı olmadığını savunmaktadır (Akt: Akdoğan,2007:73). Utangaç bireyler akademik olarak başarısız bireyler değildir. Ancak başarılarını karşıya tam olarak karşıya aktaramadıkları için başarısız bireyler gibi algılanabilmektedirler.

5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Bu bölüme ilişkin sonuçlar öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde elde edilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaçlık düzeyi yüksek ve düşük otuz beş öğrenci ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Utangaç ve utangaç olmayan öğrencilerin sorumluluk alma ile ilgili görüşleri incelendiğinde utangaç öğrencilerin sorumluluk almak istememelerinin nedenleri özgüven eksikliği ve isteksizlik olarak ön plana çıkmaktadır. Bu öğrenciler utangaç bir yapıya sahip olduklarından dolayı toplumsal ilişki gerektiren bir görevi almak istememektedirler. Bir seminer veya konferans vermeleri istenildiğinde bu görevi reddedebilmekte ya da mecburiyet hissederek isteksizce kabul etmektedirler. Utangaç olmayan öğrencilerin sorumluluk alma ile ilgili görüşleri incelendiğinde ise, bu öğrencilerden bir seminer ya da konferans verilmesi istenildiğinde, öğrenciler bu görevden dolayı mutlu olacaklarını ve bu görevi kendilerini ön plana çıkarmak için fırsat bilerek sevrerek kabul edeceklerini, bundan da gurur duyacaklarını ifade etmişlerdir.

Utangaç olan öğrencilerin sosyal özellikleri incelendiğinde, utangaçlık, daha çok heyecan, çekingenlik, tedirginlik, iletişim yetersizliği, topluluk karşısında sıkılma, yanlış kabullenme ve sorgulamama gibi sosyal etkilere neden olmaktadır. Ayrıca iletişim kurmak istememe, bildiğini unutma, iyi bir öğretmen olamayacağına inanma, olumsuz önyargı, eleştiri almaktan korkma, göz kontağı kuramama, karamsarlık, kalabalıktan kaçma, yanlış şeyler söyleme korkusu, aşırı stres, kolay arkadaşlık kuramama, kendini ifade edememe, alay edilme korkusu utangaç öğrencilerde rastlanan durumlardır. Gard (2000)'a göre de utangaç insanlar başka insanların onlar hakkında ne düşündükleri, nasıl göründükleri ve başka insanların onlardan hoşlanıp hoşlanmadıkları gibi konularda endişe yaşarlar. Yanlış şeyler söylemekten korktukları için konuşmazlar; diğer insanların kendi fikirlerine dikkat etmeyeceklerini ve önem vermeyeceklerini düşünürler.

Durmuş (2007: 263)'a göre utangaç bireyler kendilerini değerlendirirken, utangaç olmayanlara göre daha olumsuz bir algıya sahiplerdir. Kendilerini daha çok utangaç, çekingen, yalnız ve alıngan olarak algılamaktadırlar. Konuşkan olmak, girişken olmak gibi olumlu kişilik özellikleri açısından da utangaçlar kendilerini, utangaç olmayan arkadaşlarına kıyasla daha yetersiz olarak algılamaktadırlar.

Durmuş (2007:245)'un yaptığı çalışma sonucuna göre utangaçlık ölçeğinden yüksek puan alan öğrencilerin %36.0'sı kendilerini utangaç olarak algılamaktadırlar. Bu oran utangaç olmayan öğrencilerde ise %2.0'tür. Utangaç öğrencilerin %85.7 kişileri arasında ilişkilerini geliştirmek amacıyla grup programlarına katılmayı istediklerini ifade ederken utangaçlık puanı yüksek olan öğrencilerin %14.3'si bu tür programlara katılmayacaklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmamızda utangaç olmayan öğrencilerin sosyal özellikleri incelendiğinde utangaçlığın sosyal etkileri kısa süreli heyecan, kısa süreli paniktir. Bu öğrenciler kendine güvenen, topluluk karşısında rahat hareket edebilen, rahat iletişim kurabilen, ikna kabiliyeti ve toplumsal ilişkileri kuvvetli, girişken gibi özelliklere sahiptir. Antony ve Swinson (2000) utangaç bireylerin; panik atak geçirmeye, depresyona girmeye ve beden algısında bozulma yaşamaya yatkın olduklarını, aynı zamanda bu bireylerin mükemmeliyetçilik gibi olumsuz eğilimleri göstermeye utangaç olmayanlara göre daha yatkın olduklarını belirtmektedir. Shields (2005) utangaç kişilerin çoğunun özellikle topluluk karşısında bir konuşma ya da bir iş yapacakları sırada korku yaşadıklarını belirtmektedir. Yeni birileriyle tanışma, özellikle otorite figürleri ile konuşma ya da insanlarla dolu bir odaya girme bu kişiler için belirgin bir şekilde kaygı yaşama nedenidir.

Araştırmamıza katılan utangaç öğrencilere göre utangaçlığın neden olduğu fiziksel faktörler ses titremesi ve kesilmesi, el ve bacakların titremesi, yüz kızarıklığı, kalbin hızlı atması, kekeleme, terleme, ağız ve dudak kuruluğu, baş dönmesi ve anlık unutkanlıktır. Bu faktörler kişinin toplumsal ilişkilerini negatif yönde etkilemektedir. Utangaç olmayan öğrencilere göre ise utangaçlığın neden olduğu bazı fiziksel faktörler titreme ve hızlı nefes almadır. Bu durumlar yaşansa da kısa sürmektedir. Zimbardo (1977)'ya göre utangaç kişilerin fizyolojilerine bakıldığında, patolojik düzeyde utangaç kişilerin hızlı nabız artışı, kalp çarpıntısı, gözle görülür terleme ağız kuruluğu ve konuşma akıcılığında bozukluk gibi fiziksel belirtiler gösterdikleri görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğ-

rencilerin utangaçlığın okul başarısına etkileri ile ilgili görüşlerine göre utangaç öğrencilerin büyük bir kısmı utangaçlığın anlatım ve uygulamalı dersleri olumsuz etkileyeceğini belirtirken, akademik olarak öğrenci kâğıtla baş başa kaldığı için notları etkilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Utangaç olmayan öğrencilerin büyük bir kısmı da utangaç öğrenciler gibi utangaçlığın anlatım ve uygulamalı dersleri olumsuz etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Utangaç olan ve olmayan öğrencilerin utangaçlığın iş başarısına etkileri ile ilgili görüşleri incelendiğinde utangaç öğrencilerin büyük bir kısmı utangaçlığın iş başarısını olumsuz yönde etkileyeceğini belirtirken, bireysel işlerde olumsuz etkilemeyeceğini belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan bazı öğrenciler de utangaçlığın öğretmenlik mesleğini de etkileyeceğini vurgulamışlardır. Utangaç olmayan öğrenciler de bu görüşü savunmaktadırlar. Carducci ve ark., (1998) 'na göre utangaç bireyler iş yaşamında güven eksikliği nedeniyle iş ortamında kendisine danışan ya da kendisi ile iletişime geçmek isteyen iş arkadaşları veya yardımcıları ile etkileşimde güçlükler yaşayabilir; otorite figürü konumundaki amirlerinden bir ricada bulunmakta sorunlar yaşayabilir.

Antony ve Swinson (2000) 'a göre bazı insanlar için en temel sosyal etkileşim girişimleri bile belirgin sorun halinde yaşanmaktadır. Örneğin kısa bir konuşma yapmak, birine bir yer sormak, komşusuna günaydın demek gibi... Diğer yandan utangaçlık kişinin hayatında sıcak/yakın bireysel ilişkiler kurmasının önünde de çok engelleyici olmaktadır. Hatta utangaçlık bazı kişiler için çok yakın akraba ve aile yakınları ile ilişki kurmakta bile problem olabilmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan öğrencilerin utangaçlığın sebepleri ile ilgili görüşlerine göre utangaçlığın sebepleri olarak aileyi ilk sırada belirtirken, diğer faktörler olarak öz güven eksikliği, yetiştirildiği ortam, öğretmen tutumu, akraba ve arkadaş ortamı, korkutulma gibi çevresel faktörlerin utangaçlığa neden olduğunu, kalıtsal özelliğin de utangaçlık üzerinde etkili olduğunu ancak bunu zamanla çevresel faktörlere bağlı olarak yenilebileceğini vurgulamışlardır.

Utangaç olmayan öğrenciler de utangaçlığın sebepleri olarak yine aileyi ilk sırada gösterirken, toplumsal çevre, öğretmen tutumu, anne ve babanın vefat etmesi, arkadaş çevresi, önceden yaşanmış bir olay gibi çevresel faktörlerin utangaçlığa neden olduğunu belirtmişlerdir. Yine kalıtsal özelliğin utangaçlık üzerinde etkili olduğunu ancak bu durumun zamanla üstesinden gelinebileceğini belirtmişlerdir. Zolten ve Long (1997) çocukların utangaç olma nedenlerini;

1.Yaşam Deneyiminin Kısıtlılığı,

- 2.Genetik Faktörler,
- 3.Anne-Babanın Tutarsız Davranışları,
- 4.İlgisiz Anne-Baba Tutumu,
5. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumları,
6. Utangaç Anne-Babayı Model Alma,
7. Sık Sık Eleştiriye Uğrama,
8. Düşük Özsaygı,
9. Sosyal Beceri Eksikliği olarak sıralamıştır (Akt: Hasdemir, 2005).

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan utangaç olan ve olmayan öğrencilere göre utangaçlıkla başa çıkma yolları sosyal ve kültürel etkinliklere katılma, anne, baba ve öğretmenlerin çocukları desteklemesi, drama etkinliklerine katılma ve tedavi merkezlerinin açılması olarak belirtmişlerdir. Crozier ve Garbert-Jones da (1996) utangaçlıkla başa çıkmada öğretmen tutumunun önemine dikkati çekmekte ve öğretmenlerin derse katılmayan ve sessiz çocukları fark etmeleri ve onların katılımını teşvik etmeleri gerektiğini belirtmektedirler. Bunu yapabilmek için de öğretmenin, öğrencinin yaşadığı zorluğun farkında olması ve onunla empati yapabilmesi gerekmektedir (Akt: Akdoğan,2007:78).

Jere (1996)'da okul ortamında utangaçlıkla başa çıkmak için çocuklara verilecek yardımın üç farklı şekilde olabileceğini belirtmektedir. Birincisi “akran etkileşiminden yararlanmak” tır. İkincisi “öğretmen müdahalesi” dir.

Öğretmen;

1. Çocuğun sosyal çevresini değiştirerek, örneğin daha uyumlu akranları ile oturarak;
2. Çocuğun sözel tepki vermesini cesaretlendirerek;
3. Mahcubiyet veya stres faktörlerini en aza indirerek;
4. Çocuğu özel bir takım aktivitelere yönlendirerek;
5. Öğrenci ile özel konumsalar yaparak utangaçlıkla başa çıkmak için müdahalelerde bulunabilir. Utangaçlıkla başa çıkmada üçüncü yardım alanı da “diğer müdahaleleri” içermektedir. Bu kategoride yer alan müdahaleler ise çocuğu gönüllülük temelinde bazı küçük grup etkinliklerine katmak, gönüllü olduğu aktivitelere yöneltmek ve işbirliği gerektiren görevler vermek gibi müdahalelerdir (Akt: Yılmaz, 2011: 44).

Crozier ve Garbert-Jones (1996) üniversite eğitiminin başlarında çekingen özellikler gösteren bireylerin bu sorunları ile başa çıkmasında eğitim ortamındaki düzenle-

melerin yardımcı olacağını vurgulamaktadır. Örneğin bu konuyla ilgili yapılacak çalışma grupları utangaçlıkla başa çıkmaya hizmet edebilir. Pek çok beceri, sosyal destek ve pratik uygulamalarla, utangaçlık önemli oranda ortadan kalkabilir (Crozier ve Garbert-Jones, 1996). Öte yandan bu tür girişimlerin başarısının genellikle sosyal ortamın dikkate alınması ile mümkün olacağı vurgulanmaktadır. Bu nedenle de örneğin grup eğitimi utangaç bireyler için sosyal becerilerini geliştirme ve sosyal destek almak için oldukça yararlı olmaktadır (Carducci, 1998); (Akt: Akdoğan, 2007:80).

5.3.Öneriler

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının başarı ve utangaçlık düzeylerine etki eden çeşitli değişkenlerin etkisini belirlemek amacıyla ele alınan bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre şu önerilerde bulunulabilir:

1. Öğretmen adayları için utangaçlık oldukça ciddi bir problemdir. Üniversite öğrencilerinin bu problemin üstesinden gelebilmeleri için, önce utangaçlığın ne olduğunu ve yaşamlarını nasıl etkilediğini ve bunun üstesinden gelebilmek için ne gibi yardımlar alabileceğini bilmeye ihtiyaçları vardır (Yüksel, 2002:45). Bu noktada bütün öğretmen adaylarının utangaçlık düzeyleri tespit edilerek öğretmenlik mesleğini olumsuz etkileyecek utangaçlık düzeyi yüksek olan öğrencilere psikolojik danışma ve rehberlik yardımı önerilebilir. Utangaçlık düzeyleri çok yüksek olan öğrenciler, tedavi almaları için, klinik merkezlerine yönlendirilebilir.
2. Üniversiteler bünyesinde grup etkileşim ve çalışmalarının yapılabileceği etkinlik ve sosyal aktivitelere daha çok yer verilerek akran desteği sağlanabilir.
3. Araştırma bulgularının ülkemiz için genellenebilmesi amacıyla farklı örneklem gruplarında yeni araştırmalar yapılabilir ve bu araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda sonraki çalışmalara farklı değişkenler eklenebilir.
4. Utangaçlığı en erken dönemde tespit edebilmek için okul öncesi ve ilköğretim öğrencileriyle çalışılabilir.
5. Okul öncesi ve İlkokullarda; sınıflarda başarısız, sessiz, bağımlı, yalnız, yaşlıları ile iletişim problemi olan ya da pasif özellikler sergileyen öğrenciler dikkatle takip edilerek, okul psikolojik danışmanlarının, utangaç öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri konusunda veli ve öğretmenleri bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapmaları yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, R. (2007). *Farklı Cinsiyet Rollerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Öfke Yasama Biçimleri ve Utangaçlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akgül, N.İ. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaşılan Sorunlar (Niğde İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akmehmetoğlu, H. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar (Kastamonu İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Aksoy, M. (2012). *Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı, Utangaçlık, Strateji ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Antony, M.M. ve Swinson, R.P. (2000). *The Shyness and Social Anxiety Workbook*. USA: New Harbinger Publications, Inc.
- Assendorpf, J.B. (1990). *The Expression of Shyness and Embarrassment. Shyness and Embarrassment: Perspectives From Social Psychology*. (Ed: Crozier.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Benton, T.H. (2004). *Shyness and Academe*, Chronicle of Higher Education. 50; issue 38.
- Biemer, D. J. (1983). Shyness Control: A Systematic Approach to Social Anxiety Management in Children. *School Counselor v 31 n 1p 53–60*.
- Briggs, S.R. (1988). Shyness: Introversion Or Neuroticism?, *Journal of Research in Personality*, 22, 290-307.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.

- Britsch, B. ve Wakefield, W.D. (1998). "The Influence of Ethnic Identity Status and Gender-Role Identity on Social Anxiety and Avoidance in Latina Adolescents." *Annual Meeting of the American Educational Association. San Diego: April 13-17.*
- Cabak, H. (2002). *Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Carducci, J. Bernardo. (2000). Shyness: The New Solution. *Psychology Today*, 33 (1), 38-46, 1ch, 4c.
- Carducci, B.J., Hutzell, K., Morison, E., Weyer, C.Y., (2001). Social fobia and social anxiety as components of shyness, *The Annual Meeting Of American Psychological Association, San Fransisco: August, 24-28.*
- Carducci, J. Bernardo & Zimbardo G. P. (1995). Are You Shy? *Psychology Today*, 28 (6), 34-46, 3c.
- Carducci, B.J., Ragains, K.D., Kee, K.L. Johnson, M.R. ve Duncan H.R. (1998). "Identifying the Pains and Problems of Shyness: A content Analysis." *106th Annual Convention of the American Psychological Association. San Fransisco: August, 14-18.*
- Cheek, J.M. & Briggs, S.R. (1990). *Shyness as a Personality Trait. Shyness and Embarrassment*. (Ed: Crozier, R). Cambridge, Cambridge University Press.
- Cheek, J.M. ve Buss, A.H. (1981). Shyness and sociability. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2, 330-339.
- Crozier, W. R. (2005). Measuring shyness: analysis of the revised cheek and buss shyness scale. *Personality and Individual Differences*, 38, 1947-1956.
- Crozier, W.R. ve Garbert-Jones, A. (1996). "Finding a Voice: Shyness in Mature Students' Experience of University." *Adults Learning*. 7(8); 195-198.
- Crozier, W.R., Birdsey, N., (2003). Shyness, Sensation Seeking And Bird-Order Position, *Personality And Individual Differences* 35;127-134

- Çulha, M. ve Dereli, A. A. (1987). Atılganlık Eğitim Programı, *Psikoloji Dergisi*, 6 (21), 124–127.
- Daniels, D. , & Plomin, R. (1985). Origins of Individual Differences in Infant Shyness. *Developmental Psychology*, 21, 118-121.
- Demirbaş, E. (2009). *Lise Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygılarının Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilbaz, N. (1997). “Sosyal Fobi”. *Psikiyatri Dünyası*. 1; 18-24.
- Doğanay, A. (2008), “Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi” *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, s.77-96.
- Durmuş, E. (2007). “Utangaç Olan ve Olmayan Öğrencilerin Algıları” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 40, sayı: 1, 243-268
- Enç, M. (1980). “*Ruh Bilim Terimleri Sözlüğü*”, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdal, H. (2003). *Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Utangaçlıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Esemenli, S. (1995). *Sosyal Fobi ve Diğer Anksiyete Bozukluklarında Belirti Dağılımı, Anksiyete Alanları ve Sosyal Anksiyete Taramasına ilişkin Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fordham, K. & Stevenson-Hide, J. (1999). Shyness, friendship quality, and adjustment during middle childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40 (5), 757-768.
- Gard, C.(2000). How To Overcome Shyness. *Curent Health* 2, 27 (1), 28–30.
- Gökçe, S. (2002). *Lise Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerinin Yordanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Gömleksiz, M. ve Cüro, E. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğrencileri Toplumsal Yaşama Hazırlamada Etkililik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* C. 20, S.1, s.247-274. Elazığ.
- Güngör, A.F. (2001). Utangaçlık Ölçeğinin Geliştirilmesi; Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(15); 17-22.
- Güngör, A. F. (2000). *Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Araştırma Raporu. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Hasdemir, A. (2005), *Sosyal Beceri Eğitiminin Lise Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerine Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Henderson, L. & Zimbardo, P.G. (1998). Shyness. *Encyclopedia Of Mental Health* (In Pres). *San Diego: Academic Press CA*
- Hofmann,S.G., Heinrichs.N., Moscovitch,D.A., (2004). The Nature And Expression Of Social Fobia:Toward A New Classification, *Clinical Psychology Review*, 24:769-797
- Hyson, C. Marion & Karen VAN TRIESTE. (1987). The Shy Child. *ARC Profesional Services Group (ERIC Processing and Reference Facility)*. ED295741.
- Ishiyama, F. I. (1984). Shyness: Anxious Social Sensitivity and Self-İsolating Tendency. *Adoloscence*, 19 (76), 903-911.
- İşcan, C. & İşcan, E.N. (1996), “Psikodinamik Açıdan Sosyal Fobi: Utancı Anlamak”. *3P (Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji) Dergisi*. 4 (1), 23-27.
- Johnson, J.M., & Petzel, T.P. (1991). Attributions Of Shy Persons İn Affiliation and Achievement Situations. *Journal Of Psychology Interdisciplinary & Applied*, 125 (1), 51-59.
- Jones, Warren H., Briggs, S.R. & Smith,T.G. (1986). Shyness: Conceptualization and Measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (3), 629–639.
- Kagan, J.,Snidman, N., Julia-Sellers, M., Johnson, M. O. (1991). Temperament and allergic symptoms. *Psychosomatic Medicine*, 53,332-340.

- Kagan, J., Snidman, N. (1999). Early Childhood Predictors Of Adult Anxiety Disorders, *Biological Psychiatry*, 46(11), 1536-1541.
- Kamath, M. ve Kanekar, S. (1993). Loneliness, Shyness, Self-Esteem and Extraversion. *Journal Of Social Psychology*, 133(6), 855-858.
- Kampla, K.M. (1995). Shyness and Self-Esteem İn Early Childhood. *Journal of Humanistic Education&Developmant*. 33 (4), 173-183.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Karatekin, K. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kashef, Z. (2001). Shy. *Essence*, 32 (5), 142-148.
- Kemple, K.M. (1995). Shyness and self-esteem in early childhood. *Journal of Humanistic Education and Development*. 4,(33), 101-108.
- Koçak, K. (2002). “İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Niteliklerinin Değerlendirilmesi (Alan Araştırması).” Ankara: Kastamonu. Meb Earged.
- Kurtulgan, K., Köstüklü N. (2010). “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 29, s. 175.
- Lamm, H. ve Stephan, E. (1987). Loneliness Among German University Students. *Social Behavior and Personality*, 15, 161-164.
- Lawrance, B., & S.Bennet (1992) Shyness And Education:The Relationship Between Shyness,Social Class And Personality Variables İn Adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 62 (2), 257- 263.
- Malouff, J. (2001). Helping Young Children Overcome Shyness. *Lecturer in Psychology*.

- Malouff, J. (1998). *Helping Young Children Overcome Shyness*,
www.poleris.edu/malouff/shyness.htm.
- Markway, B.G., Carmin, C.N., Pollard, C.A., Flynn, T. (1989). *Utangaçlığı Yenmek. Çekingen ve Sıkılganlar İçin El Kitabı* (Çev. R. Karabey). İstanbul: Mavi, Okyanus Yayıncılık.
- Maroldo, G.K. (1981). Shyness And Loneliness Among College Men and Women. *Psychological Reports*, 48, 885-886.
- MEB, (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu* (<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=38> internet sitesinden 15.03.2015 tarihinde indirilmiştir).
- MEB, (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu* (<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=39> internet sitesinden 15.03.2015 tarihinde indirilmiştir).
- Miller, S.R. (1995). On The Nature Of Embarrassability: Shyness, Social Evaluation And Social Skills. *Journal of Personality*, 63 (2), 315-339.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi, Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış*, Ankara: Pegem Akademi.
- Page, M. Randy. (1990). Adolescent Shyness and Wellness Impairment. *Wellness Perspectives*, 7 (1), 3-33, 2ch.
- Page, R.M. (1999). "Shyness and Sociability: A Dangerous Combination for Illicit Substance Use in Adolence Males?" *Adolescence*. 101(25); Issue no:25.
- Pilkonis, P. A. (1977). Shyness,Public And Private,And Its Relationship To Other Measures Of Social Behavior. *Journal of Personality*, 45, 585-595.
- Plomin, R., & Rowe, D. C. (1977). Atwin Study Of Temperament İn Young Children, *Journal of Psychology*, 97,107-113.

- Polat, F. (2006). *İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Schmidt, L.A. ve Riniolo, T.C. (1999). "The Role of Neuroticism in Test and Social Anxiety." *The Journal of Social Psychology*. 139(3); 394-395.
- Scott, S. (2006). The Medicalisation Of Shyness: From Social Misfits To Social Fitness. *Sociology of Health & Illness*, 28 (2), 133–153.
- Shields, M., (2005). Social Anxiety Disorder: Much More Than Shyness, *Canadian Social Trends*, 11(8);22-28.
- Snyder C.R, Timothy W. Smith, Robert W. Augelli & Rick E.Ingram (1985). On The Self Serving Function Of Social Anxiety: Shyness As A Selfhandicapping Strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(4), 970–980.
- Sousarinie, F. (2000). *Utangaçlığı Yen Başarılı Ol*. (Çev. Murat Arısal) Konya: Uysal Kitabevi.
- Stevens, Jean Ann. (1997). *Utangaçlığımızı Yenin*. (Çev. Gülder Tümer) Ankara: HYB Yayıncılık.
- Şerif, M. (1985), *Sosyal Kuralların Psikolojisi*, (Çev: İsmail Sandıkçioğlu) İstanbul: Yayıncılık Matbaası.
- Tahiroğlu, M. (2006). *İlköğretim Okulları İkinci Kademesindeki Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Güçlükler*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V., Demirkaya, Y. (2013). "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Terk Nedenleri" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri • Educational Sciences: Theory & Practice* - 13(3) • 1551-1566
- Teglasi, H.,& Hofmann, M.A. (1982). Casual attributions of shy subject. *Journal of Research in Personality* 16, 376-385.
- Türkçapar, M.H. (1996), "Sosyal Fobinin Biyolojisi", *3P (Psikiyatri, Psikoloji, Psiko-farmakoloji) Dergisi*, 4 (1), 18-21.

- Türkçapar, M.H., (1999). Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı, *Klinik Psikiyatri dergisi*, 2;247-253.
- Walsh, J., (2002). Shyness And Social Fobia: A Social Work Perspective On A Problem In Living, *Health and Social Work*, 27(2);137-144
- Van Der Molen, T.H. (1990). *Shyness and Embarrassment: Perspectives From Social Psychology*. (Ed: Crozier, R.). Cambridge: Cambridge University Pres.
- Yavuzer, H. (1992). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yıldırım,A& Şimşek,H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, M. (2006). *Sosyal Beceri Eğitiminin Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A. S., (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Stilllerinin Benlik Saygısı ve Utangaçlık Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yüksel, G. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler, *G.Ü., Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (3), 37-57.
- Yüksel, G. (2002). Türki Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler: Gazi üniversitesi örneği. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 76-80.
- Yükselir, K. (2006). *Hatay İli İlköğretim Okullarında 6. ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri Çerçevesinde Amaca Uygunluğunun Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Zimbardo, P.G. (1977). Shyness: What is it and What to do about it. *Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Company*.

Zimbardo, P.G., (1979). Psychology and life. *Tenth Edition*, USA: Scott, Foresman and Company

Zimbardo, G.P. (1990). Shyness: What is it and what to do about it. *Cambridge, MA:Perseus Publishing*.

Zolten, K. & Nicholas L. (1997). Shyness. *Department of Pediatrics, University of Arkansas for Medical Sciences*.(22.12.2014 tarihinde [http:// www. parenting ed.org/ handouts/ shyness.pdf](http://www.parentinged.org/handouts/shyness.pdf) den indirilmiştir).

EKLER

Ek-1: Kişisel bilgi formu

Değerli öğretmen adayı,

Bu araştırma Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde 1.sınıf, 2.sınıf, 3.sınıf ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının akademik başarı ve utangaçlık düzeylerine etki eden çeşitli değişkenlerin etkisini belirleyebilmek için geliştirilerek hazırlanan bir ankettir. Araştırmada ankete vereceğiniz yanıtlar değerlendirme için büyük önem taşıdığından tüm soruları sizi gerçek etkileme düzeyini yansıtacak şekilde içtenlikle yanıtlayınız. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde utangaçlık ile ilgili maddeler yer almaktadır. Lütfen hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayınız. Bu yüksek lisans tez çalışmasında içtenlikle vereceğiniz yanıtlar bilimsel bir sonuç ortaya konması için çok önemlidir. Bilgileriniz tamamen gizli tutulacak ve adınız, soyadınız ve öğrenci numaranız bu ve başka bir çalışmada asla kullanılmayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

Tez Danışmanı

Özkan KAHVECİ

Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Adınız- Soyadınız :

2. Öğrenci numaranız :

3. Sınıfınız

() 1 () 2 () 3 () 4

4. Cinsiyetiniz

() Kız () Erkek

5. Anne babanız için hangisi doğrudur?

() Annem öldü. () Babam öldü. () Annem de babam da öldü.

() Anne babam birlikte yaşıyor () Anne babam boşandı ve/veya ayrı yaşıyor

() Diğer (belirtiniz) _____

6. Mezun olduğunuz lise tipi:

() Anadolu Lisesi () Öğretmen Lisesi () Fen Lisesi () Teknik Lise

() Meslek Lisesi () Özel Yabancı lise () Özel Türk lisesi () İmam Hatip Lisesi

() Düz Lise () Diğer.....belirtiniz.

7. Annenizin Eğitim Durumu

- İlkokul Ortaokul Lise Ön lisans
 Lisans Yüksek lisans Doktora Hiçbiri

8. Babanızın Eğitim Durumu

- İlkokul Ortaokul Lise Ön lisans
 Lisans Yüksek lisans Doktora Hiçbiri

9. Ailenizdeki birey sayısı(siz dâhil)

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12+

10. Kardeş sayınız (Siz dâhil)

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11+

11. Kaçınıcı kardeşiniz.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.+

12. Kardeşlerinizin kaç kız veya erkek (Siz hariç).

Kız sayısı..... Erkek sayısı

13. Anneniz çalışıyor mu?

- Evet (belirtiniz.....) Hayır Emekli
 Diğer (belirtiniz.....)

14. Babanız çalışıyor mu?

- Evet (belirtiniz.....) Hayır Emekli
 Diğer (belirtiniz.....)

15. Hanenize giren aylık toplam gelir ne kadardır?

- 800 ve altı 801- 1300 1301-2000 2001-2700
 2701-3500 3500+

16.Şu an herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

- Evet Hayır

17. Üniversitesi masraflarınızı kim karşılıyor?

- Ailem Çalışıyorum Diğer (belirtiniz) _____

18.Öğrenim boyunca kaldığınız yer açısından aşağıdakilerden hangisi sizin için doğrudur?

- Ailemle birlikte yaşıyorum Özel bir yurttta kalıyorum
 Yalnız yaşıyorum Evde arkadaşlarımla kalıyorum
 Kredi yurtlarda kalıyorum Diğer (belirtiniz) _____

19.Ailenizin yaşadığı yerin nüfusu açısından aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- 1- 2000 2001-20000 20001-750000 750000+

20. Sağlık güvenceniz nedir?

- Emekli sandığı SSK Yeşil kart BAĞ-KUR Özel
 Diğer.....

21. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği kaçınıcı tercihinizdir?

- 1-2 3-4 5-6 7-8 9-10 11+

22. Sosyal Bilgiler Öğretmenliğini tercih etmenizdeki etken nedir?

- Puanım burayı tuttuğu için. Evime yakın olduğu için. Kendim istedim.
 Ailem istedi. Arkadaşım etkili oldu. Kastamonu'yu deniz kenarında sandığım için.

23. Daha önce sosyal ve kültürel faaliyetlere katıldınız mı?

- Hayır Evet (..... tane)

Ek-2: Utangaçlık Ölçeği

AÇIKLAMA

Bazı duygu ve davranışlara ilişkin olarak aşağıdaki verilen ifadelerden size uygun olan ve olmayanları özenle saptadıktan sonra yanıtlarınızı, her ifadenin karşısındaki “Bana Hiç Uygun Değil, Uygun Değil, Kararsızım, Bana Uygun, Bana Çok Uygun” seçeneklerinden yalnız biri için (X) işareti koyarak belirtiniz.

Lütfen boş bırakmayınız ve her ifade için bir işaretleme yapınız.

		Bana Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Kararsızım	Bana Uygun	Bana Çok Uygun
1	İyi tanımadığım kişilerle birlikteyken kendimi tedirgin hissedirim					
2	Toplumsal ilişkilerde hiç rahat değilim					
3	Başkalarından herhangi bir konuda bilgi istemek bana zor gelir					
4	Arkadaş toplantıları ve diğer sosyal etkinliklerde genellikle rahat değilimdir					
5	Başkalarıyla birlikte iken konuşacak uygun konuları bulmakta güçlük çekerim					
6	Yeni girdiğim bir ortamda utangaçlığımı yenmek uzun zaman alır					
7	Yeni tanıştığım insanlara doğal davranmakta güçlük çekerim					
8	Yetkili bir kişi ile konuşurken kendimi gergin hissedirim					
9	Sosyal yeterliliğim konusunda kuşkularım var					
10	Karşımdaki kişinin gözlerinin içine bakmak bana zor gelir					
11	Sosyal ortamlarda kendimi baskı altında hissedirim					
12	Tanımadığım kişilerle konuşmak bana güç gelir					
13	Karşı cinsten kişilerle birlikteyken daha utangaç olurum					
14	Topluluk önünde konuşmakta güçlük çekerim					
15	Kalabalıkta herkesin bakışlarını üzerimde hissetmekten rahatsız olurum					
16	Başkalarının yanında hata yapmaktan çekinirim					
17	Birisinden bir şey ödünç isterken güçlük çekerim					
18	Tek başına alışverişe gitmekten çekinirim					
19	Başkalarına duygularımı açıklamakta güçlük çekerim					
20	Birisine ödünç verdiğim bir şeyi geri istemekten çekinirim					

Ek-3: Görüşme Formu

1. “100 kişinin çalıştığı bir kurumda orta düzeyde görev yapan bir personelsiniz. Yöneticileriniz sizden hizmet içi eğitim kapsamında kurum çalışanlarına bir seminer vermenizi istiyorlar;

- Bu durumda verilen göreve ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarınız neler olur?
- İfade ettiğiniz duygu, düşünce ve davranışlarınızın kurum içerisindeki başarınızı ve pozisyonunuzu ne şekilde etkileyeceğini düşünüyorsunuz?”

2. “Önemli bir kurumda iş görüşmesine çağrılıyorsunuz ve sizinle birlikte bir kişinin daha çağrıldığını ve şirketin müdürüyle aynı anda görüşmeye alınacağınızı öğreniyorsunuz;

- Bu durumda iş görüşmesine ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarınız neler olur?
- İfade ettiğiniz duygu, düşünce ve davranışlarınızın işe alınmanızda ne şekilde etkileyeceğini düşünüyorsunuz?”

3. “Çalıştığınız kurumda boş olan üst düzey bir pozisyon için aday olan iki kişiden birisiniz. Adaylık sürecinde kurum çalışanları ile görüşüp onlara ileriye yönelik projelerinizi ve yönetim anlayışınızı anlatmanız gerekiyor;

- Bu durumda adaylık sürecine ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarınız neler olur?
- İfade ettiğiniz duygu, düşünce ve davranışlarınızın boş pozisyona alınmanızı ne şekilde etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

4. “300 kişilik bir konferans salonunda günlerdir hazırlandığın konuyu anlatmak için mikrofon başındasın.

- Bu durumda duygu, düşünce ve davranışlarınız nasıl olur?
- İfade ettiğiniz duygu, düşünce ve davranışlarınızın sunumunuzu ve başarınızı ne şekilde etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

5. “Süpermarkette aldığınız ürünün raftaki fiyatı ile kasada söylenen fiyatının farklı olduğunu görüyorsunuz.

- Bu durumda davranışlarınız, duygu ve düşünceleriniz neler olur?

• İfade ettiğiniz davranışlarınızın, duygu ve düşüncelerinizin, karşılaştığınız bu durumu nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?”

6. “Bir ders hocanız sınav sonucunu sınıfla açıkladı ancak sisteme girerken, açıkladığından eksik girdiğini gördünüz.

- Bu durumda davranışlarınız, duygu ve düşünceleriniz neler olur?
- İfade ettiğiniz davranışlarınız, duygu ve düşünceleriniz, karşılaştığınız bu durumu nasıl etkilediğini düşünürsünüz?”

7. “Alanında uzman ve tanınmış bir psikolojik danışmanın bir üniversitenin konferans salonunda “utangaçlığın başarıya etkisi” isimli bir konferansına katıldınız. Burada öğrendiklerinizden yola çıkarak;

- Bu konu ile ilgili davranışlarınız, duygu ve düşünceleriniz neler olur?”

8. “Eğitim Bilimleri’nde yüksek lisans yapmak isteyen idealist bir öğrencisiniz. Mülakata girdiniz. Mülakat sırasında sizden masada bulunan zarflardan birini seçmeniz ve içindeki soruyu cevaplamanız istendi. Zarfın içinde utangaçlığın sebepleri nelerdir? sorusuyla karşılaştınız.

- Bu konu ile ilgili davranışlarınız, duygu ve düşünceleriniz neler olur?”

9. “Bir gazetede köşe yazarlığı yapmaktasınız. Üniversitede okuyan çok utangaç bir yakınınız ya da arkadaşınız var. Sizden utangaçlığını aşmak için çözüm önerisi sunmanız konusunda yardım istedi. O hafta ki köşe yazınızı arkadaşınızdan ya da yakınınızdan yola çıkarak tüm utangaçlar için hazırladınız.

- “Utangaçlığı Yenmek ve Tedavi Etmek” isimli bu yazınızda konu ile ilgili duygu ve düşünceleriniz ne olur?”

Ek-4: Ölçek Kullanım İzni

Utangaçlık ölçeği kullanma izni

FATMA ABIDE GUNGOR AYTAR <fungor@gazi.edu.tr>
Kime: özkan kahveci <ozkankahveci@gmail.com>

Merhaba,Utangaçlık ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz.İyi çalışmalar.Abide Güngör Aytar

Kimden: "özkan kahveci" <ozkankahveci@gmail.com>
Kime: fungor@gazi.edu.tr
Gönderilenler: 25 Eylül Çarşamba 2013 11:00:21
Konu: Utangaçlık ölçeği kullanma izni

Ek-5: Araştırma İzin Belgesi

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 96053312-044- 3131
Konu : Araştırma İzni

20-12-2013

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 18.12.2013 tarihli ve 411 sayılı yazınız.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı /Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özkan KAHVECİ'nin tezine ait anket formunu Fakültemiz öğrencilerine uygulaması Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz/rica ederim.

Prof.Dr.Nüket TÖR
Dekan V.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Sayı : 581
Tarih: 20-12-2013

Ek-6: Özgeçmiş

Bireysel Bilgiler

Adı Soyadı: Özkan KAHVECİ

Doğum Tarihi ve Yeri:10.01.1977 Kastamonu

Uyruğu: T.C.

Medeni Durumu: Evli

İletişim Adresleri: Aktekke Mahallesi Zümrüt Sokak Volkan Sitesi B Blok Kat 2
37200/ KASTAMONU

Eğitim Durumu

2013-2015 Ahmet Yesevi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans

1998-2002 Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

1991-1996 Kastamonu İmam Hatip Lisesi

1990-1991 Kastamonu Kur'an Kursu.

1983-1989 Ahlatcık Köyü Çiçek Mahallesi İlkokulu.

Mesleki Deneyim

16 Kasım 2012 -... Kastamonu Bilim ve Sanat Merkezi Müdür Vekilliği ve Müdür Yardımcısı

2010-2012 Kastamonu Şehit Şerife Bacı İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı

2006-2010 Kastamonu Hisarardı İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

2004-2006 Kastamonu Hanönü Pansiyonlu İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

2003-2004 Askerlik Mardin Kızıltepe ve Mazıdağı

2002-2003 Merkez Karadere İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretmenliği